

Załącznik do Uchwały nr IX/37/2007
Rady Powiatu w Zamościu
z dnia 27 czerwca 2007 roku

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU ZAMOJSKIEGO NA LATA 2007-2020

**STAROSTWO POWIATOWE
w Zamościu**

Zamość, czerwiec 2007

SPIS TREŚCI

	Strona
Wstęp.....	1
I. Ewaluacja realizacji dotychczasowej strategii	3
II. Region Lubelski – ogólna charakterystyka	6
III. Diagnoza stanu istniejącego	
1. Ogólna charakterystyka powiatu.....	13
2. Organy samorządowe powiatu i zakres kompetencji.....	18
3. Budżety powiatu i gmin.....	19
4. Demografia.....	20
5. Bezrobocie i oferty pracy	21
6. Życie gospodarcze powiatu.....	24
7. Rolnictwo.....	25
8. Stan, ochrona i zagrożenia środowiska naturalnego.....	32
9. Infrastruktura techniczna.....	41
10. Edukacja.....	51
11. Kultura, sport i rekreacja.....	54
12. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	63
13. Bezpieczeństwo publiczne.....	68
IV. ANALIZA SWOT powiatu zamojskiego.....	72
V. Misja i cele strategiczne.....	74
VI. System wdrażania i monitoringu.....	79
VII. KATALOG PROGRAMÓW I ZADAŃ.....	80
Spis map, schematów, tabel i załączników.....	154

W S T Ę P

Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego pozwala na poznanie i zrozumienie skomplikowanej rzeczywistości oraz złożoności zachodzących zjawisk społecznych, gospodarczych, ekologicznych, przestrzennych i winna przyczynić się do określenia optymalnych kryteriów planowania rozwoju powiatu na najbliższą przyszłość.

Strategia jest więc dokumentem terytorialnego systemu planowania, który obejmuje zadania własne powiatu, miast i gmin oraz zlecane przez organa administracji rządowej. Zawiera ocenę głównych problemów rozwoju, szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron powiatu, a także określa główne cele rozwoju. **Strategia prezentuje wizję rozwoju powiatu z uwzględnieniem elementów strategii rozwoju województwa lubelskiego i strategii rozwoju gmin. Uwzględnia również realia ekonomiczne kraju, województwa i powiatu zamojskiego.**

Proponowane w strategii kierunki działań spełniają kilka funkcji:

- funkcję regulacyjną, określającą politykę władz samorządowych w zakresie kierunków i tempa rozwoju powiatu,
- funkcję stymulującą rozwój powiatu a zwłaszcza jego gospodarki,
- funkcję informacyjno-promocyjną,
- funkcję kontrolno-koordynacyjną.

W wyniku zachodzących zmian w życiu społeczno-gospodarczym powiatu oraz uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych powstała potrzeba aktualizacji dokumentu strategii na lata 2000–2010, zatwierdzonego uchwałą Rady Powiatu Nr XXXII/122/2001 z 17 z grudnia 2001 roku.

Głównymi przesłankami do podjęcia prac nad aktualizacją strategii była analiza realizacji zadań wynikających z nakreślonego planu oraz przystąpienie Polski do Unii Europejskiej i związane z tym uczestnictwo w polityce strukturalnej. Dotyczy to szczególnie zastąpienia dotychczasowego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego przez Regionalny Program Operacyjny w nowej edycji funduszy strukturalnych na lata 2007-2013. W tym przypadku strategia ma być podstawą do pozyskiwania zwielokrotnionych środków finansowych na rozwój regionalny. Kolejną przesłanką było dostosowanie do strategii wojewódzkiej z uwzględnieniem horyzontu czasowego, spójności terytorialnej i wynikających zadań dla powiatu. Ze względu na swój długookresowy charakter dokument ten obejmuje dwa okresy programowania Unii Europejskiej:

- 2007–2013: obecny okres programowania
 - 2014–2018: kolejny okres programowania (Komisja Europejska proponuje skrócenie kolejnych okresów programowania do 5 lat)
 - 2019–2020: wydłużenie realizacji okresu programowania 2014-2018 zgodnie z zasadą N +2.
- W trakcie prac wystąpiła również potrzeba zmiany i uzupełnienia danych statystycznych z uwzględnieniem nowych prognoz na przyszłe lata.

Od strony formalnej dokument ten jest aktualizacją „Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego” z 2001 roku, opracowanej przez zespół pracowników Starostwa Powiatowego w Zamościu przy szerokiej konsultacji z radnymi powiatu, burmistrzami, wójtami, przedstawicielami wyższych uczelni zamojskich – WSZiA, INR-AR, WSH-E oraz jednostek organizacyjnych powiatu. Podstawą aktualizacji były dane przekazane przez powiatową

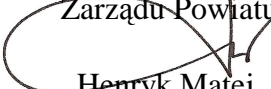
administrację zespoloną, jednostki samorządu terytorialnego powiatu zamojskiego oraz dane statystyczne WUS.

Merytorycznie zaktualizowana strategia zachowuje wszystkie cele i programy określone w poprzednim dokumencie. Wskazuje zestawy zadań zapewniające rozwój społeczno – gospodarczy powiatu w latach 2007-2020.

„Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego na lata 2007-2020” ma charakter otwarty, a kolejność realizacji poszczególnych zadań będzie dostosowywana do zmieniających się warunków i możliwości finansowych powiatu.

Zarząd Powiatu wyraża przekonanie, iż uzgodnione cele i zadania nakreślone w strategii będą impulsem dla organów samorządu terytorialnego powiatu zamojskiego w procesach decyzyjnych kolejnych lat, jak również przyczynią się do podejmowania zintegrowanych przedsięwzięć samorządów terytorialnych i podmiotów gospodarczych oraz agencji i fundacji działających w Regionie Zamojskim i Lubelskim.

czerwiec 2007 r.

Przewodniczący
Zarządu Powiatu

Henryk Matej

I. EWALUACJA REALIZACJI DOTYCHCZASOWEJ STRATEGII

Działania związane z oceną realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego zmierzają do określenia efektów jej wdrażania na poziomie misji, celów strategicznych i programów.

Misją Powiatu Zamojskiego jest zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturowego, w którym będą stworzone warunki dla: nowoczesnego i wydajnego rolnictwa zdolnego do konkutowania na wspólnym rynku UE, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, wymiany towarów i usług związanych głównie z przetwórstwem rolno-spożywczym oraz wykorzystania zasobów związanych z tzw. „rentą położenia” tj. bezpośredniej bliskości ze wschodnią granicą celną Unii Europejskiej.

Przed powiatem postawiono trzy cele strategiczne: rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich., rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji oraz rozwój infrastruktury lokalnej. Ich osiągnięciu miało posłużyć 9 programów realizacyjnych.

Realizując postawione cele i kierunki, władze powiatu podjęły szereg działań zmierzających do zwiększenia konkurencyjności powiatu przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju naszego środowiska. Występowano o środki pochodzące z zewnętrznych źródeł finansowania m.in. z budżetu państwa (kontrakt wojewódzki, rezerwy celowe), międzynarodowych instytucji finansujących (EkoFundusz, Bank Światowy - PAOW), budżetu Unii Europejskiej (środki przedakcesyjne – PHARE, SAPARD; fundusze strukturalne – EFRR), Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Wojewódzkiego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Pomimo znacznego zwiększenia budżetu powiatu, nie wszystkie zadania mogły zostać zrealizowane. Efektywność wdrażania strategii powiatu zależała również od możliwości finansowych województwa związanych z absorpcją środków z Unii Europejskiej i Budżetu Państwa. Wśród najważniejszych przedsięwzięć zrealizowanych w okresie 2000-2006 z udziałem dodatkowego wsparcia finansowego znalazły się:

w zakresie celu **Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich**

- przebudowa drogi powiatowej nr 3218 Wysokie – Chyża - Zamość
- przebudowa drogi powiatowej nr 3210L Szczebrzeszyn – Topólcza - Zwierzyniec
- przebudowa drogi powiatowej nr 1947L Zwierzyniec - Sochy z uwzględnieniem przejść dla płazów w miejscowości Zwierzyniec
- modernizacja drogi powiatowej nr 48543 Malewsczyzna - Stara Huta w m. Hucisko i Stara Huta
- przebudowa drogi powiatowej nr 48213 Brody Małe - Zawada
- budowa odcinka drogi powiatowej nr 3142L Wirkowice - Staw Noakowski w m. Ujazdów
- budowa odcinka drogi powiatowej nr 48307 Góra Grabowiec - Horyszów
- budowa plombowego odcinka drogi powiatowej nr 3142L Hajowniki – Łaziska
- przebudowa mostu na rzece Wieprz w m. Ruskie Piaski
- budowa Zintegrowanego Systemu Katastralnego

w zakresie celu **Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji**

- utworzenie sieci doradztwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (program ECOS-OUVERTURE NET-KMU) – przedsięwzięcie realizowane wspólnie z Miastem Zamość, partnerami z Niemiec i Austrii.
- opracowanie materiałów promocyjnych powiatu

- obustronne wizyty samorządowców i przedsiębiorców służące wymianie doświadczeń i nawiązania nowych kontaktów z partnerami ze Schwabisch Hall – Niemcy, Burgenlandu – Austria, Cahul - Republika Mołdowa, Żółkwi i Włodzimierza Wołyńskiego - Ukraina.

w zakresie celu **Rozwój infrastruktury lokalnej**

- modernizacja kotłowni w Ośrodku Zdrowia w Krasnobrodzie i w Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie
- budowa oczyszczalni ścieków w Domach Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach, Majdanie Wielkim, Klemensowie
- likwidacja mogielnika w Niedzieliskach (gm. Szczebrzeszyn)
- budowa hali gimnastycznej przy Zespołach Szkół w Grabowcu – przedsięwzięcie realizowane wspólnie z Gminą Grabowiec
- przebudowa Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Krasnobrodzie
- adaptacja budynku pralni na Przychodnię Uzdrawiskową w Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Krasnobrodzie
- likwidacja barier architektonicznych w Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Krasnobrodzie oraz zakup pojazdu przeznaczonego do przewozu osób niepełnosprawnych
- zakup sprzętu medycznego dla SP ZOZ w Szczebrzeszynie
- likwidacja barier architektonicznych w SP ZOZ w Szczebrzeszynie
- zakup pojazdów przeznaczonych do przewozu osób niepełnosprawnych dla mieszkańców DPS w Krasnobrodzie, Majdanie Wielkim, Klemensowie i Ruskich Piaskach
- modernizacja obiektu Domu Pomocy Społecznej w Krasnobrodzie
- wymiana instalacji CO oraz wykonanie instalacji przyzywowej w DPS Ruskie Piaski
- remont i adaptacja pomieszczeń wraz z wykonaniem instalacji przyzywowej i alarmowej w DPS w Majdanie Wielkim
- budowa i przebudowa budynku szkolnego wraz z adaptacją istniejących pomieszczeń dla funkcji DPS w Szczebrzeszynie – etap I

Realizując cele i kierunki strategii prowadzone były również działania nieinwestycyjne związane z opracowaniem i wdrażaniem dokumentów planowania rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu: m.in.:

- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Zamojskiego zawierający krótko- (na lata 2004-2006) i długoterminową (na lata 2007-2013) wizję rozwoju potencjału gospodarczego powiatu,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2004-2007 z perspektywą na 10 lat
- Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Zamojskiego Zamojskiego na lata 2004-2007 z perspektywą na 10 lat
- Powiatowy Program działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2006-2008.
- Program zagospodarowania lasów niestanowiących własności skarbu państwa do roku 2010
- Powiatowy Program Zdrowia na lata 2006-2010 i programy dostosowania obiektów służby zdrowia (SP ZOZ w Szczebrzeszynie i SP Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci w Krasnobrodzie)do wymogów określonych w Rozporządzeniach Ministra Zdrowia z dnia 21.08.2006r i 10.11.2006r.

Ponadto od roku 2005 w ramach programów wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży przyznawane są stypendia dla studentów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu. W latach 2003-2006 utworzone zostały dwa warsztaty terapii zajęciowej dla

osób niepełnosprawnych ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej w Zwierzyńcu i Rozłopach. Zwiększono liczbę uczestników o pięcioosobowe pracownie w trzech WTZ: w Dominikanówce (dwie pracownie) oraz Wolicy Brzozowej i Zwierzyńcu (po jednej pracowni).

II. REGION LUBELSKI

1. Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego

Województwo lubelskie jest jednym z największych regionów administracyjnych w Polsce zajmuje 3 miejsce w kraju pod względem powierzchni i 7 pod względem liczby ludności. Przez obszar województwa przebiega fizyczno-geograficzna granica pomiędzy Europą Zachodnią i Europą Wschodnią. Północna i północno-wschodnia część województwa to równiny południowego Mazowsza, południowego Podlasia i zachodniego Polesia (Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego). Środkowa część województwa zajmuje falista Wyżyna Lubelska, natomiast część południową pagórkowate i silnie zalesione Roztocze.

Ludność województwa wynosi 2,18 mln mieszkańców, zamieszkujących obszar 25,1 tys. km². Gęstość zaludnienia województwa wynosi 87 osób na 1 km², jest wyraźnie niższa od ogólnokrajowej - 122 osoby na 1 km² (dane na 31.12.2005 r.). Ponad połowa mieszkańców województwa lubelskiego mieszka na wsi - wskaźnik urbanizacji wynosi tylko 46,6 % (wobec 61,9 % w Polsce).

Sieć miast, będących naturalnymi generatorami rozwoju regionalnego, jest w województwie lubelskim najrzadsza w Polsce - na ogólną liczbę 213 gmin samorządowych istnieje tylko 40 miejscowości o statusie miejskim. Przy czym w województwie dominują miasta małe, gdyż aż 34,3 % ludności miejskiej skupia Lublin, a 17 miast w województwie liczy poniżej 10 tys. mieszkańców (w tym 11 poniżej 5 tys.), podczas gdy więcej niż 25 tys. osób mieszka tylko w 9 miastach. Szczególnie słaba sieć miejska występuje we wschodnich obszarach województwa.

Teren województwa od wielu lat jest postrzegany jako mało atrakcyjne miejsce życia. Odpywa z niego bowiem więcej osób niż się osiedla (saldo migracji na 1000 ludności w końcu 2005 r. wyniosło -2,24). Ujemne saldo cechuje przeważającą część obszaru województwa. Sytuację pogarsza fakt, że aż w 17 powiatach zarysowuje się również ujemny przyrost naturalny.

Efektom tego jest fakt, że w województwie lubelskim wyższy niż gdzie indziej jest odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (62/100 wobec 56/100 w całej Polsce). Szczególnie krytyczna sytuacja panuje na terenach wiejskich, które w szybkim tempie się wyludniają.

Województwo lubelskie jest dość zasobne w surowce mineralne. Udokumentowane złoża węgla kamiennego liczą ok. 8.480 mln ton. Ma także złoża ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla brunatnego, ziemi krzemionkowej, piasków szklarskich i formierskich. Spośród pospolitych na skalę przemysłową eksploatowane są wapień, wykorzystywane do produkcji cementu, kamienie drogowe i budowlane.

Stosunkowo korzystnym aspektem sytuacji naszego województwa jest środowisko przyrodnicze, które znajduje się w lepszym niż w innych częściach kraju stanie. Szczególne walory środowiska i atrakcje turystyczne posiada: Polesie Lubelskie, Roztocze, przełom Wisły w rejonie Kazimierza oraz dolina Bugu. Istnieją w województwie 2 duże parki narodowe (Poleski i Roztoczański) oraz kilkanaście parków krajobrazowych. Różnymi formami ochrony przyrody objęta jest 1/5 obszaru województwa. Atrakcyjne turystycznie są także liczne zabytki, skupione szczególnie w Lublinie, Zamościu, Chełmie oraz Kazimierzu Dolnym. Czynnikiem negatywnym jest niska (jedna z najniższych w kraju) lesistość województwa, w którym lasy zajmują jedynie 22,4 % powierzchni (stan na 31.12.2005 r.) .

2. Opis głównych założeń strategii rozwoju regionu*

Struktura celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 przedstawia się następująco:

- 1) Wizja przyszłości;
- 2) Misja Strategii;
- 3) Cel Nadrzędny;
- 4) Priorytety (cele pośrednie);
- 5) Cele operacyjne.

Wizja przyszłości - zakłada się, że realizacja przyjętego układu celów Strategii doprowadzi do rozwoju Lubelszczyzny jako regionu o konkurencyjnej gospodarce i nowoczesnym społeczeństwie, atrakcyjnym i spójnym terytorialnie oraz obszaru efektywnie zarządzanego i otwartego na współpracę międzynarodową.

Misja Strategii – odnosząca się do głównej idei dokumentu Strategii i wskazująca na pożądaną stan, do którego należy dążyć wdrażając poszczególne cele Strategii. Misją Strategii jest uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniających się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny.

Cel nadrzędny – określający główny kierunek działań prorozwojowych województwa, zmierzających do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie potencjałów rozwojowych.

Priorytety (cele pośrednie) – prowadzące do osiągnięcia celu nadrzędnego i będące w istocie rzeczy osiami rozwoju województwa.

Cele operacyjne – jest ich dziewiętnaście. Są zdefiniowane dla każdego z czterech priorytetów, precyzują w jaki sposób poszczególne priorytety będą wdrażane za pomocą określonych działań lub grup działań.

Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację czterech **celów pośrednich**, będących w istocie rzeczy osiami priorytetowymi zaktualizowanej Strategii. Treść i układ proponowanych **priorytetów** wynika nie tylko z konieczności dostosowania zapisów Strategii do nowych dokumentów planistycznych na poziomie kraju i Unii Europejskiej, ale jest również rezultatem przeprowadzonej diagnozy strategicznej, uwzględniającej między innymi stan obecny i przyszłe uwarunkowania rozwoju społeczno – gospodarczego województwa.

Poszczególne priorytety rozwoju będą realizowane w oparciu o zestaw spójnych i wzajemnie się uzupełniających **celów operacyjnych**, stanowiących z kolei podstawę do określenia wiodących kierunków działań w ramach danego celu operacyjnego.

Priorytetowymi kierunkami rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020 są:

1. wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolność do tworzenia miejsc pracy;
2. rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
3. poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego;
4. rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Wnioski

Przyszły rozwój województwa lubelskiego i jego wspomaganie musi prowadzić do zmiany proporcji między dziedzinami kwalifikującymi się jako problemowe a tymi, które można zaliczyć do dziedzin strategicznych i tzw. wysokiej szansy.

Obecnie do dziedzin problemowych stanowiących wyzwanie dla strategii, można zaliczyć rolnictwo i cały agrokompleks, poziom i specyfikę niskiej urbanizacji województwa wraz z całokształtem zagospodarowania jego obszaru, majątek upadającego wielkiego przemysłu, słabo rozwiniętą małą i średnią przedsiębiorczość oraz system komunikacyjny.

Poważny zakres zadań należy także do dziedzin strategicznych, warunkujących standardy sprawnego funkcjonowania oraz rozwoju społeczeństwa, gospodarki rynkowej i środowiska przyrodniczego. Są to dziedziny należące do szeroko rozumianej strefy infrastruktury (technicznej, społecznej i ekonomicznej) i obecnie w znacznej części są dziedzinami problemowymi. Jednakże od ich stanu zależy sprawność rozwoju całej gospodarki i społeczeństwa.

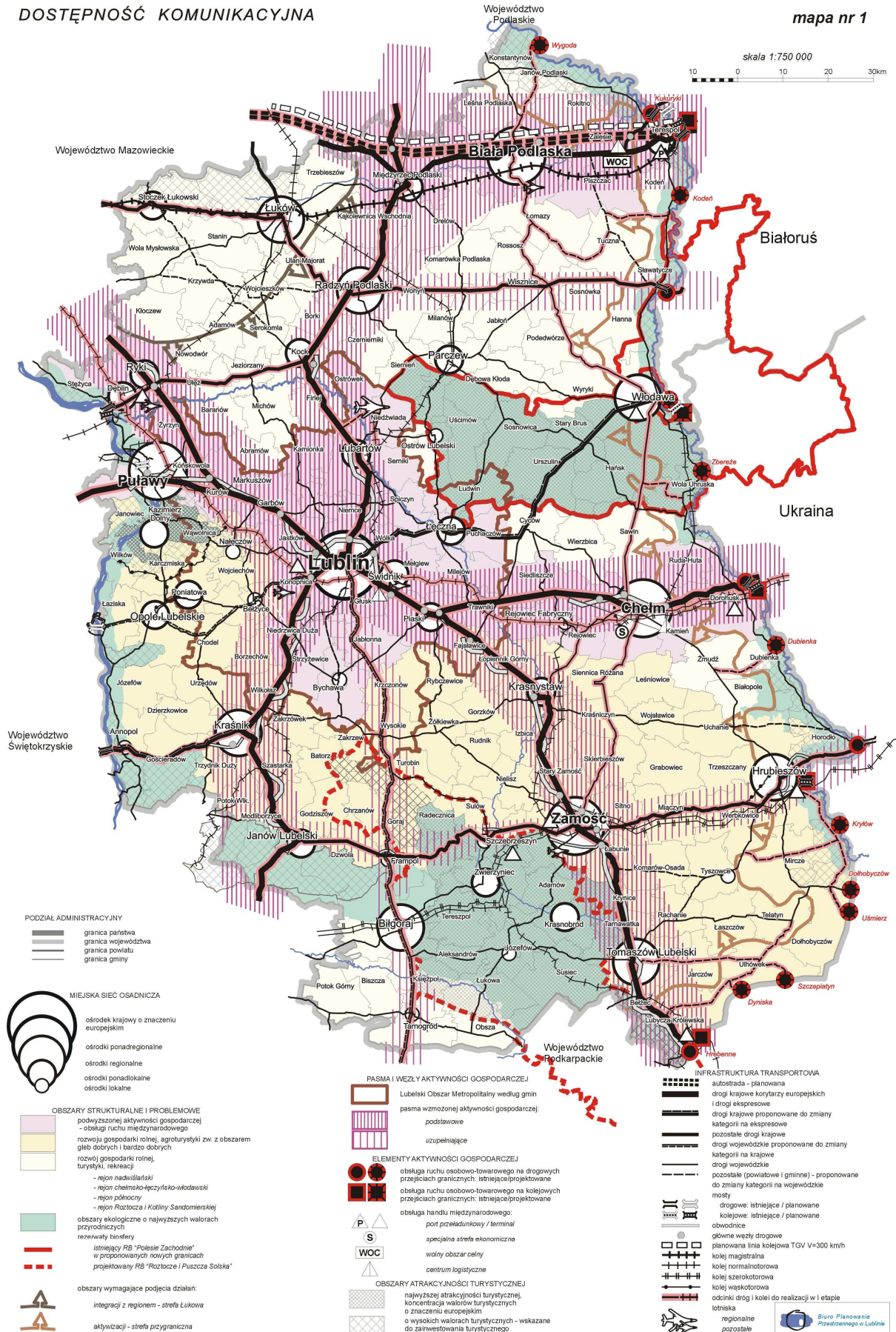
Wreszcie trzeba wskazać dziedziny „wysokiej szansy”, którymi w województwie lubelskim są niewątpliwie szkoły wyższe i nieliczne instytuty pozauczelniane, dobra turystyczne w środowisku przyrodniczym i kulturowym oraz możliwość produkowania niektórych dóbr rynkowych o wysokiej jakości, głównie pochodzenia rolniczego. Zadaniem Strategii będzie możliwie daleko idące przesunięcie w perspektywie piętnastoletniej wielu dziedzin problemowych do sprawnie funkcjonujących dziedzin strategicznych i do sfery „wysokiej szansy”.

* Dane zaczerpnięte ze Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

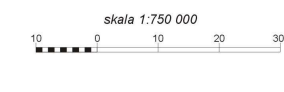
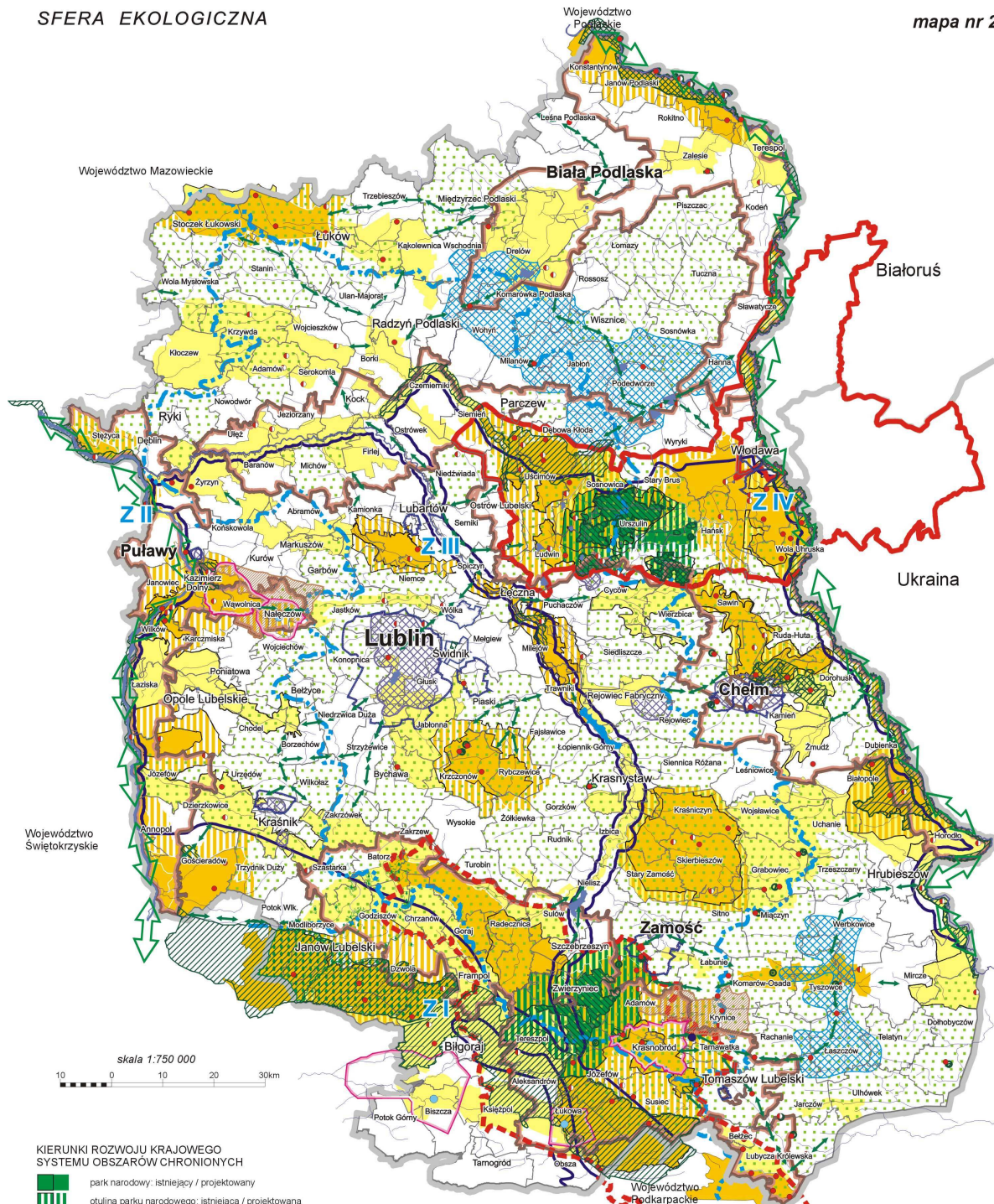
mapa nr 1

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

SFERA EKOLOGICZNA

mapa nr 2

KIERUNKI ROZWOJU KRAJOWEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH

- park narodowy: istniejący / projektowany
- otulina parku narodowego: istniejąca / projektowana
- rezerwat przyrody: istniejący / projektowany
- park krajobrazowy: istniejący / projektowany
- otulina parku krajobrazowego: istniejąca / projektowana
- obszar chronionego krajobrazu: istniejący / projektowany
- korytarz ekologiczny

MIEDZYNARODOWE ASPEKTY OCHRONY PRZYRODY

- REZERWATY BIOSFERY**
- istniejący RB "Polesie Zachodnie" w proponowanych nowych granicach
- projektowany RB "Roztocze i Puszcza Solska"
- WSTĘPNY PROJEKT SIECI EKOLOGICZNEJ NATURA 2000**
- ostoje siedliskowe
- ostoje ptasie
- PANEUROPEJSKIE KORYTARZE EKOLOGICZNE

GŁÓWNE KIERUNKI OCHRONY I GOSPODAROWANIA STRATEGICZNYMI ZASOBAMI NATURALNYMI

- GŁÓWNE OBSZARY PLANOWANIA W GOSPODAROWANIU WODAMI**
- granice głównych zlewni
- zlewnia Sanu i Sanny (RZGW Kraków)
- zlewnia Wisły (RZGW Warszawa)
- zlewnia Wieprza (RZGW Warszawa)
- zlewnia Bugu (RZGW Warszawa)
- OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE ZASOBÓW WODNYCH**
- ochrona zasobów wodnych
- istniejące / projektowane strefy ochronne ujęć wody
- proponowane obszary ochronne GZMP
- obszary koncentracji rozwoju retencji
- obszary silnie zmeliorowane (odwodnione)
- strefy lasów depresyjnych ujęć wód podziemnych
- projektowany zbiornik retencyjny Oleśniki

ZASOBY SUROWCÓW LECZNICZYCH

- wody mineralne
- borowina

ZASOBY LEŚNE

- leśny kompleks promocyjny Lasy Janowskie
- obszary "C" ochrony uzdrowiskowej
- proponowane parki agroekologiczne
- gminy o wysokich i szczególnie wysokich potrzebach i preferencjach zielonolubnych - wg Krajowego Programu Zwiększania Lesistości 2003
- strefy priorytetowe krajowego programu rolnośrodowiskowego

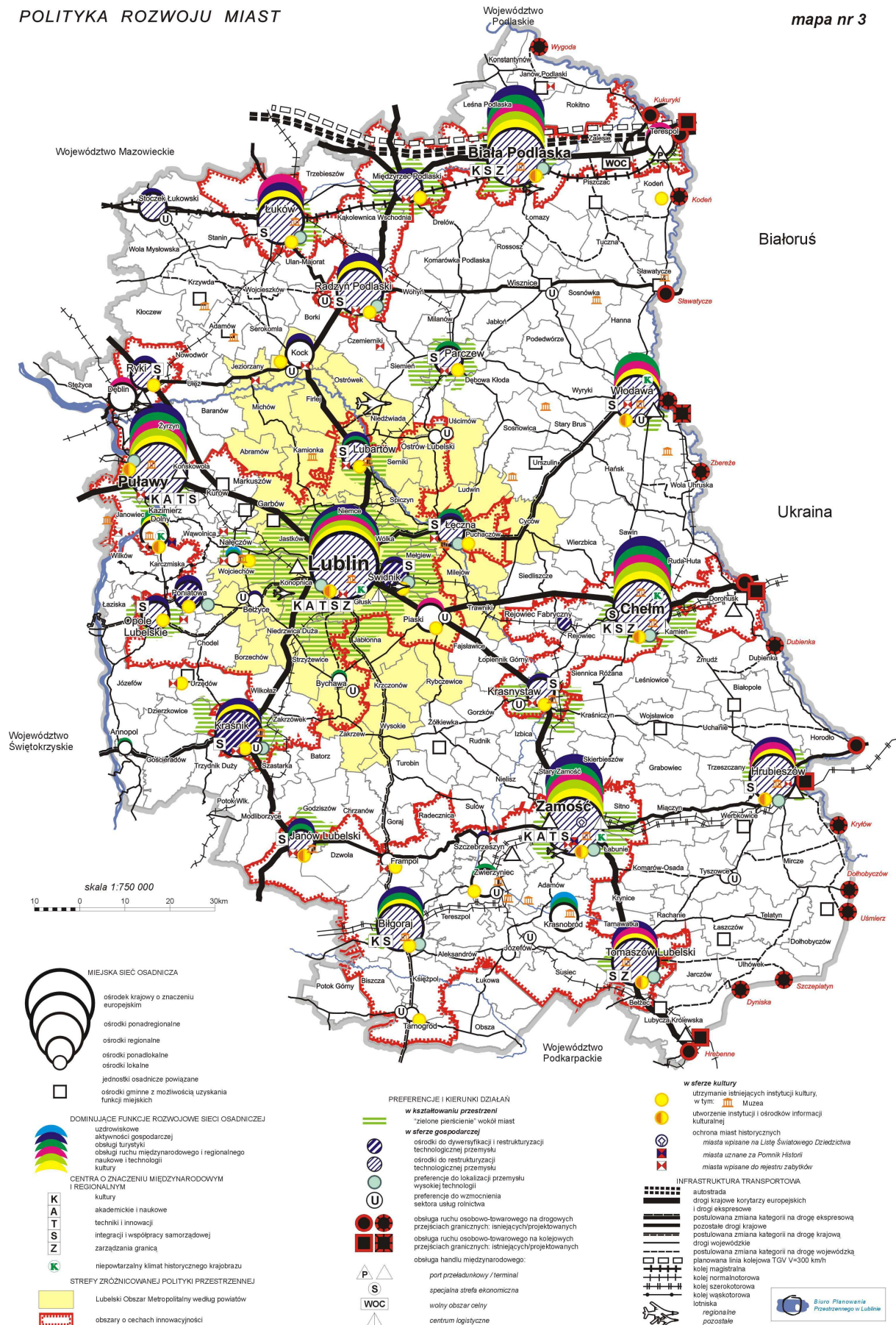
GŁÓWNE KIERUNKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI PRZYRODNICZEJ I KRAJOBRAZOWEJ

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

POLITYKA ROZWOJU MIAST

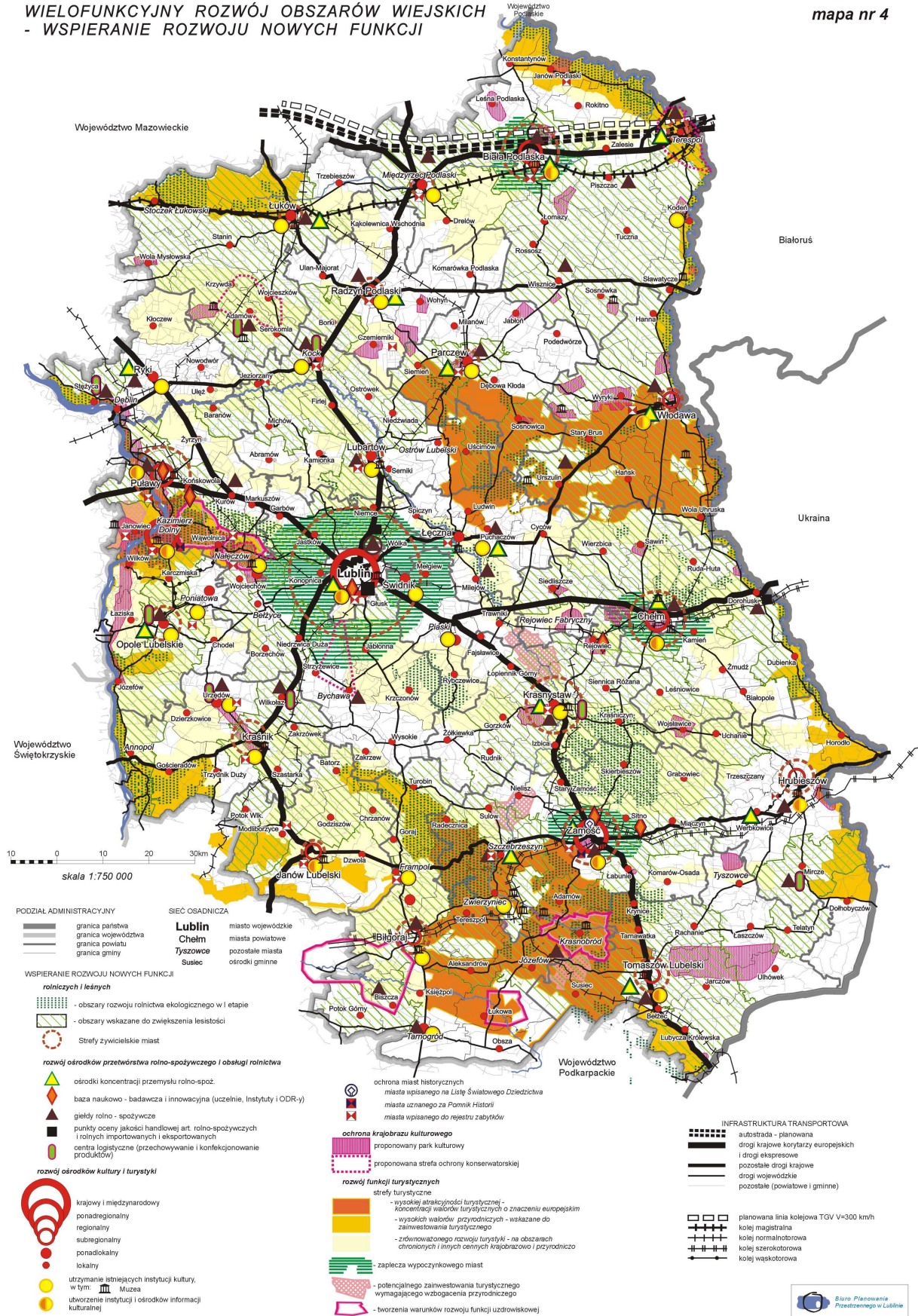
mapa nr 3

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH - WSPIERANIE ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI

mapa nr 4

III. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU ZAMOJSKIEGO

Terytorialnie powiat zamojski należy do grupy największych jednostek samorządowych w Polsce (drugi w województwie lubelskim).

Powierzchnia powiatu wynosi 1872,3 km². Geograficznie położony jest na obszarze Wyżyny Lubelskiej, Padole Zamojskim, Roztoczu Środkowym oraz Wyżynie Zachodniowołyńskiej.

Powiat zamojski sąsiaduje z powiatem hrubieszowskim (od wschodu) tomaszowskim (od południa), biłgorajskim (od zachodu), krasnostawskim i chełmskim (od północy).

1.1. Struktura administracyjna i demograficzna

W skład powiatu wchodzi 15 gmin, w tym: 3 miasta i gminy Krasnobród, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec oraz gminy: Adamów, Grabowiec, Komarów, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Radecznica, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Sułów, Zamość.

Powiat liczy 309 miejscowości wiejskich i 304 sołectwa. Liczba ludności powiatu w/g stanu na 31 grudnia 2005 r. wynosiła - 110.424 osoby (czwarte miejsce w województwie lubelskim), z tego na wsi - 98.753 tj. 89,4 %. Podkreślić należy spadek liczby ludności w gminach powiatu. Pod względem aktywności zawodowej w wieku przedprodukcyjnym było w 2005 r. - 25.020 osób tj. 22,7 %, w wieku produkcyjnym - 64.016 tj. 58,0 % i poprodukcyjnym - 21.388 tj. 19,3 %. Jest to struktura niekorzystna, bowiem wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym jest najwyższy w porównaniu do innych powiatów Lubelszczyzny, jak i kraju (kraj - 14,2 %, województwo - 16,5 %).

1.2. Rolnictwo

Zróżnicowane warunki bonitacyjne gleb, powodują, iż w części północnej i wschodniej powiatu występują dobre warunki do produkcji rolnej, zaś w gminach na południu i zachodzie powiatu (tereny Roztocza Środkowego) obok rolnictwa rozwijają się usługi turystyczne, przemysł drzewny i meblarski.

W strukturze aktywności produkcyjnej powiatu dominuje rolnictwo. Na powierzchni powiatu wynoszącej 187.227 ha, użytki rolne (UR) stanowią 121.669 ha tj. 65 % ogółu powierzchni powiatu. Grunty orne stanowią 84 % UR, łąki i pastwiska 15 % UR, sady - 1,0 % UR. Gospodarstwa rolne w liczbie 23.581 gospodarują na 121.666 ha użytków rolnych, w tym na 102.134 ha gruntów ornych. Rolnicy indywidualni są właścicielami 17.076 ha lasów tj. 12,6 % powierzchni ogólnej będącej w ich władaniu. Spółdzielczość rolnicza (RSP, SKR i GS) gospodaruje na 607 ha. Zasoby Skarbu Państwa wynoszą 34.188 ha, z tego lasy stanowią 23.294 ha. (WUS 2002 r.)

Struktura gruntów nie odbiega zbyt wiele od odpowiednich średnich województwa. Bardzo dobre warunki do produkcji rolnej występują w gminach Komarów, Skierbieszów, Grabowiec, Miączyn, Sitno.

Zamojszczyzna - powiat jest znaczącym producentem zbóż w województwie (3 miejsce). Produkcja zbóż prowadzona jest na 64,8 % gruntów ornych powiatu, gdzie dominuje pszenica stanowiąca 53,3 % powierzchni. Pod uprawę buraków cukrowych przeznaczają się 10,1 % gruntów, ziemniaków - 5,0 %, tytoniu - 1,2 % oraz rzepaku - 4,2 % (1 miejsce w województwie). Wielkość i efekty wykorzystania gruntów rolnych pod uprawę

rzepaku i rzepiku plasują powiat na pierwszym miejscu w województwie, buraków cukrowych i zbóż - na trzecim miejscu, natomiast ziemniaków – na czwartym miejscu w województwie. Udział powiatu w produkcji tytoniu wynosi 19,6 % ogółu produkcji w województwie, a buraka cukrowego 14,5 %. Znaczący jest też udział powiatu w produkcji owoców i warzyw.

Zmniejsza się znaczenie powiatu w produkcji zwierzęcej. Główną przyczyną jest pogarszająca się w ostatnich latach opłacalność oraz spadek popytu. Obsada bydła (na 100 ha użytków rolnych - województwo - 28 szt, powiat – 31,4 szt, trzody chlewnej na 100 ha gruntów ornych – województwo – 108 szt., powiat – 79 szt. (WUS 2002r.)

Kluczowym problemem dla skali obecnej produkcji rolnej powiatu jak i możliwości jej dalszego rozwoju jest bariera zbytu, w tym głęboki niedostatek przetwórstwa spożywczego.

1.3. Przemysł, handel i usługi

Powiat charakteryzuje niski stopień uprzemysłowienia i rozwoju usług. Na ogólną ilość 5.253 podmiotów gospodarczych, aż 4246 to zakłady osób fizycznych (dane na 31.12.2005 r., nie obejmujące osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), 226 to spółki cywilne. Znaczącą grupę stanowią zakłady usług remontowo-budowlanych (523), usług transportowych (451) oraz handlowo-naprawczych (1930). Do największych podmiotów prowadzących działalność produkcyjną w powiecie należą: Zakłady Przemysłu Tłuszczowego sp. z o.o. w Bodaczowie, zakłady produkcji mebli w Zwierzyńcu, Bondyrzu i Płoskiem, TEK-FOL w Sitańcu, zakład produkcji mydła “Beta” w Szewni Dolnej, zakład produkcji parkietu w Hutkach.

Ponadto na terenie powiatu znajduje się 776 obiektów spożywczo -żywnościowych. Są to: 469 sklepów spożywczych, 82 zakłady żywienia zbiorowego otwartego (restauracje, obiekty małej gastronomii), 52 zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego, zakłady produkujące żywność (24 piekarnie, 2 ciastkarnie, 3 wytwórnie lodów, zakłady tłuszczowe, browar, 15 młynów, 5 wytwórni napojów bezalkoholowych, zamrażalnia owoców) i inne.

Znaczącą rolę pod względem zatrudnienia, jak i znaczenia gospodarczego spełniają LHS - Zamość - Bortatycze w gm. Zamość i Brody Małe w gm. Szczepieszyn.

1.4. Infrastruktura techniczna powiatu

Powiat posiada następujące urządzenia infrastruktury:

- drogi o twardej nawierzchni – 1392,3 km, w tym krajowe - 102,3 km, wojewódzkie - 97,5 km, powiatowe – 681,5 km i gminne - 511 km. Nieutwardzonych jest jeszcze 84,5 km dróg powiatowych i aż 332,5 km dróg gminnych.

Niewątpliwym atutem dla rozwoju kilku gmin powiatu są ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Są to: droga międzynarodowa Gdańsk - Warszawa - Lublin - Zamość - Lwów oraz droga krajowa Stalowa Wola - Janów - Szczepieszyn - Zamość - Hrubieszów - Łuck na Ukrainie.

- Szlak kolejowy szerokotorowy tzw. LHS łączy Górny Śląsk z krajami WNP, z rozbudowaną infrastrukturą przeładunkową w Zwierzyńcu, Szczepieszynie (Brody Małe) i gminie Zamość (Bortatycze).

- sieć wodociągowa – 42 stacje wodociągowe 974,4 km sieci i 16.541 przyłączy. Wodociągami objętych jest 178 wsi, tj. 67 % gospodarstw domowych powiatu.

Pod względem długości sieci zajmujemy 6 miejsce w województwie, ale w ilości zużycia wody na 1 mieszkańca 20 miejsce (ostatnie);

- kanalizacja – wg rocznika statystycznego (2005 r.) 58,3 km sieci kanalizacyjnej odprowadza ścieki komunalne z 1739 gospodarstw domowych z trzech miast – aglomeracji, posiadających zbiorcze oczyszczalnie gminne (Krasnobród, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec) oraz z oczyszczalni lokalnych w gminach wiejskich (Adamów, Miączyn, Sitno, Skierbieszów, Sułów, Stary Zamość, Zamość). Ogółem w powiecie eksploatowanych jest 28 oczyszczalni ścieków, z czego 3 to zbiorcze oczyszczalnie ścieków komunalnych, 21 lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych oraz 4 oczyszczalnie ścieków przemysłowych. W ostatnich latach wybudowano w powiecie prawie 200 przydomowych oczyszczalni ścieków. Łącznie na terenie powiatu oczyszczanych jest ok. 3300 m³ ścieków na dobę. Łączna przepustowość oczyszczalni wynosi ok. 6000 m³/dobę, a jej wykorzystanie wynosi niewiele ponad 50 %. Powodem tego jest niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna.

Zadania samorządów szczebla gminnego w zakresie gospodarki ściekowej skupić się powinny na modernizacji oczyszczalni oraz na rozbudowie sieci kanalizacyjnych tam, gdzie już funkcjonują zbiorcze oczyszczalnie ścieków (aglomeracje Krasnobród, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec i Zamość) lub większe oczyszczalnie ścieków (Skierbieszów, Miączyn) oraz na budowie oczyszczalni i kanalizacji w pozostałych gminach. Alternatywnym rozwiązaniem dla terenów wiejskich o rozproszonej zabudowie jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków współfinansowana przez fundusze Unii Europejskiej, gminy i mieszkańców.

- sieć gazowa - wynosi na terenie powiatu 782 km. Gazem zasilanych jest 23.000 gospodarstw domowych oraz 4 kotłownie przemysłowe. Wskaźnik gazyfikacji powiatu wynosi ok. 60 %. Siecią gazową objętych jest 96 wsi, trzy miasta. Sieci gazowej brak na terenie gmin: Grabowiec, Radecznica, Skierbieszów, Sułów. Niemniej w skali województwa zakres gazyfikacji powiatu jest najlepiej rozwinięty;

- usługi pocztowo-telekomunikacyjne - 38 placówek oraz 17.662 abonentów telefonii przewodowej, w tym 15.415 na wsi;

- sieć handlowa - 1.024 obiekty (606 spożywczych, 402 spożywczo-przemysłowe, 16 stacji paliw);

- budynki mieszkalne - 32.988.

1.5. Baza oświatowa

Na terenie powiatu funkcjonują:

- 6 przedszkoli – 235 dzieci,
- 79 oddziałów przedszkolnych – 1150 dzieci,
- 96 placówek podstawowych – 7793 uczniów,
- 26 gimnazjów – 4755 uczniów,
- 1 zasadnicza szkoła zawodowa – 121 uczniów,
- 7 szkół ponadgimnazjalnych – 756 uczniów,
- 2 internaty – 126 miejsc,
- 2 szkolne schroniska młodzieżowe – 152 miejsc noclegowych,
- 1 poradnia psychologiczno – pedagogiczna.

Ogółem we wszystkich placówkach oświatowych znajdujących się na terenie powiatu zamojskiego zatrudnionych jest 1800 nauczycieli.

Liczba jednostek oświatowych prowadzonych przez samorządy gminne:

Lp.	Rok szkolny		1999/2000	2006/2007
1.	Przedszkola	Liczba placówek	11	6
		Liczba dzieci	623	235
2.	Oddziały przedszkolne	Liczba oddziałów	97	79
		Liczba dzieci	1281	1150
3.	Szkoły podstawowe	Liczba placówek	121	96
		Liczba oddziałów	716	523
		Liczba uczniów	11970	7793
4.	Gimnazja	Liczba placówek	23	26
		Liczba oddziałów	74	204
		Liczba uczniów	1786	4755
5.	Nauczyciele	Ogólna liczba	1182	1652
6.	SLO w Krasnobrodzie	Ogólna liczba uczniów	102	78

Jednostki oświatowe prowadzone przez powiat zamojski:

Lp.	Rok szkolny		1999/2000	2006/2007
1.	ZSR Nr 1 w Szczebrzeszynie	Ogólna liczba uczniów	700	186
2.	ZSDiOŚ w Zwierzyńcu	Ogólna liczba uczniów	362	198
3.	ZSP w Grabowcu	Ogólna liczba uczniów	314	114
4.	ZS Nr 2 w Szczebrzeszynie	Ogólna liczba uczniów	242	159
5.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Zamościu	Ogólna liczba uczniów korzystających z pomocy	23928	21329
		Liczba pedagogów	13	16

Jednostki oświatowe prowadzone przez osoby fizyczne i prawne:

Lp.	Rok szkolny		1999/2000	2006/2007
1.	LO TWP w Szczebrzeszynie	Ogólna liczba słuchaczy	36	14
2.	LO dla Dorosłych w Łabuniach	Ogólna liczba słuchaczy	-	7

1.6. Ochrona zdrowia

Świadczenia zdrowotne zabezpieczane są przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, grupowe, indywidualne podmioty działalności gospodarczej.

Ważną funkcję spełniają: Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Pawła II w Zamościu w zakresie świadczeń ambulatoryjnych, specjalistycznych oraz leczenia szpitalnego specjalistycznego oraz diagnostycznego. Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy, a także Samodzielna Publiczna Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu, których organem założycielskim jest Samorząd Województwa Lubelskiego. Na terenie miasta Zamość zlokalizowany jest Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Spółka z o.o. który udziela świadczeń z zakresu ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz leczenia szpitalnego. Rada Powiatu w Zamościu jest organem założycielskim Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Szczepreszynie, który udziela świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej specjalistycznej pomocy doraźnej, a także leczenia szpitalnego.

1.7. Pomoc społeczna

Podstawowe zadania z zakresu pomocy społecznej realizują gminy poprzez wyspecjalizowane służby ośrodków pomocy społecznej.

Zadania ponadgminne wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które nadzoruje pracę czterech domów pomocy społecznej o łącznej liczbie 348 miejsc oraz trzy całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze o łącznej liczbie 90 miejsc.

1.8. Upowszechnianie kultury

Działalność kulturalną w powiecie prowadzą:

- Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Kostki Zamojskiego z siedzibą w Zamościu,
- 3 biblioteki miejsko – gminne, 12 gminnych, 18 filii i 12 punktów bibliotecznych,
- 7 domów kultury w tym 3 miejskie oraz 4 gminne ośrodki kultury, 1 kino „Skarb” w Zwierzyńcu,
- ośrodki (muzealne) ochrony dziedzictwa, ośrodek Edukacyjno – Muzealny RPN w Zwierzyńcu, Muzeum Wsi Zamojskiej w Sitnie, Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej w Krasnobrodzie, Muzeum ŚZŻ AK – Bondyryz,
- Zagroda w Guciowie,
- 6 orkiestr dętych,
- 6 kapel ludowych,
- 26 ludowych zespołów śpiewaczych w tym 2 zespoły dziecięce folklorystyczne pieśni i tańca ludowego,
- 26 twórców ludowych zrzeszonych w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych.

1.9. Walory turystyczno-krajoznawcze powiatu

Największym bogactwem i walorem powiatu jest czyste powietrze, z unikalnym w okolicach Krasnobrodu mikroklimatem, zróżnicowany topograficznie i krajobrazowo, lesisty teren Roztocza, cenne zabytki architektury i pomniki przyrody. Najcenniejszym obiektem jest utworzony w 1974 roku Roztoczański Park Narodowy, graniczący z Puszczą

Solską (8.482 ha) obejmujący lasy wokół Zwierzyńca. Interesujące dla turystów pod względem rzeźby terenu są trzy parki krajobrazowe: Krasnobrodzki, Szczebrzeszyński i Skierbieszowski zajmujące łącznie 42.983 ha.

Procentować zaczyna troska o utrzymanie czystości wód Roztocza, bowiem z powodzeniem utrzymuje się hodowla pstrąga - zwłaszcza w górnym biegu rzeki Wieprz, co budzi zainteresowanie miłośników wędkarstwa. Atrakcją powiatu są również akweny wodne w Krasnobrodzie, Zwierzyńcu (staw Echo i zalew na Rudce), Skierbieszowie oraz największy w południowo-wschodniej Polsce zalew w Nieliszu o powierzchni 834 ha lustra wody. Zalew w Nieliszu jest obecnie "rajem" dla wędkarzy, którzy łowią tu szczupaki, okonie, karpie, liny i płocie oraz pełni bardzo ważną dla powiatu funkcję zbiornika retencyjnego i pełnić będzie funkcję rekreacyjno – wypoczynkową.

Interesującą ofertą dla turystów i wczasowiczów odwiedzających Roztocze jest:

latem - jazda konna w Zwierzyńcu, Krasnobrodzie i Wólce Wieprzeckiej; spływ kajakowy Wieprzem; korzystanie z wypożyczalni rowerów w Szczebrzeszynie i Zwierzyńcu; zwiedzanie oznakowanymi trasami najciekawszych miejsc Roztoczańskiego Parku Narodowego

i Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, wypoczynek i uprawianie sportów wodnych na zalewie w Krasnobrodzie, Zwierzyńcu, Nieliszu i Skierbieszowie.

zimą – korzystanie z wyciągu narciarskiego na Chełmową Górę w Krasnobrodzie oraz na stoku w Jacni; możliwość uprawiania narciarstwa i sportów zimowych w okolicach Komarowa i Szczebrzeszyna; korzystanie z oferty organizowanych kuligów (Krasnobród, Zwierzyniec).

Atutem w rozwoju turystyki jest możliwość korzystania z relatywnie taniej bazy noclegowej (32 obiekty z łączną liczbą 2269 miejsc noclegowych, w tym 826 całorocznych według danych na 31.12.2005 r.), usytuowanej w najatrakcyjniejszych rejonach powiatu, a także możliwość korzystania z tanich artykułów żywnościowych, produkowanych w miejscowych gospodarstwach rolnych. Działalność eko- i agroturystyczną prowadzą kwaterodawcy zrzeszeni w pięciu stowarzyszeniach funkcjonujących na terenie gminy Adamów, Krasnobród, Nielisz, Skierbieszów oraz Zwierzyniec.

Na terenie powiatu istnieje bogata sieć oznakowanych pieszych szlaków turystycznych oraz ścieżek spacerowych i dydaktycznych o długości ok. 300 km. co stanowi ok. 35% ogółu szlaków pieszych na Roztoczu. Szlaki rowerowe znajdują się na terenie gminy Zamość / 40 km/, gminy Nielisz /39 km/, gminy Krasnobród /ponad 100 km/, trasa rowerowa w Roztoczańskim Parku Narodowym do Florianki /11 km/. Przez powiat zamojski na odcinku 50 km /Radecznica – Szczebrzeszyn- Zwierzyniec /przebiega również Centralny Szlak Rowerowy Roztocza Kraśnik - Hrebenne – Lwów.

2. ORGANY SAMORZĄDOWE POWIATU i ZAKRES KOMPETENCJI

Od 1 stycznia 1999 roku rozpoczęła pracę 40 osobowa Rada Powiatu w Zamościu oraz Starostwo Powiatowe kierowane przez Starostę i 5 osobowy Zarząd. Rada Powiatu jest organem stanowiącym, a zarząd wykonawczym. Od drugiej kadencji 2002 – 2006 w wyniku zmian ustawowych Rada Powiatu liczy 23 radnych. Rada Powiatu swoją bieżącą działalność prowadzi w ramach sesji i 6 stałych komisji: rewizyjnej, budżetu i rozwoju powiatu; rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska; zdrowia i opieki społecznej; oświaty, kultury, sportu i turystyki; gospodarki powiatu. Działalność kontrolną Rada sprawuje za pomocą komisji rewizyjnej. Ilość komisji stałych i zakres ich działania określone są w statucie powiatu i nie zmieniły się od pierwszej kadencji Rady.

Powiat i Starostwo wykonuje zadania z zakresu komunikacji, geodezji i kartografii, budownictwa jako zadania rządowe. Starosta prowadzi też nadzór nad gospodarką mieniem i gruntami Skarbu Państwa oraz zadaniami z zakresu ochrony środowiska i gospodarki w lasach niepaństwowych.

W zakresie oświaty powiat jest organem prowadzącym dla szkół ponadgimnazjalnych i poradni psychologiczno-pedagogicznej, zaś w służbie zdrowia dla lecznictwa zamkniętego. Zadania z zakresu opieki społecznej realizuje jako jednostka organizacyjna powiatu Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które organizuje i nadzoruje pracę domów pomocy społecznej, ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych, wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo-wychowawczej i domów dziecka. Ponadto wykonuje ustawowe zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych dla obszaru całego powiatu. Ważnym obszarem aktywności Starosty jest aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

W zakresie rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki powiat spełnia funkcję koordynacyjną.

Utrzymanie dróg powiatowych zostało powierzone Zarządowi Dróg Powiatowych.

Ponadto powiat odpowiada za bezpieczeństwo publiczne, ochronę przeciwpożarową, stan sanitarno-epidemiologiczny i bezpieczeństwo weterynaryjne. Wspecjalizowane służby, straże i inspekcje, jako jednostki organizacyjne są wspólne dla miasta i powiatu zamojskiego, podobnie jak Powiatowy Urząd Pracy.

3. BUDŻETY POWIATU I GMIN

3.1. Budżet powiatu w 2006 r.

Budżet stanowi podstawowy instrument finansowania zadań samorządu powiatowego. Powiat zamojski uzyskał dochody budżetowe w wysokości 34.095.516 zł. Charakterystyczną cechą gospodarki powiatu jest niewielka samodzielność finansowa. Wpływy zewnętrzne budżetu, w szczególności z tytułu subwencji, dotacji i udziału w podatku dochodowym, wyniosły 28.987.134 zł tj. 85,0 % ogólnej kwoty dochodów.

Powiat nie dysponuje dostateczną siłą dochodową umożliwiającą sfinansowanie potrzeb, zwłaszcza w sferze inwestycji. Źródłem finansowania inwestycji są z konieczności długoterminowe kredyty i pożyczki. Z kolei barierą kredytową są ograniczenia możliwości zaciągania kredytów i pożyczek ustanowione przepisami ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.). Limity ustawowe zadłużenia są przeszkodą w absorpcji środków unijnych na cele rozwojowe.

Z budżetu powiatu wydatkowano 36.847.211 zł, w tym: 31.358.233 zł na zadania bieżące i 5.488.978 zł. na inwestycje. Wydatki bieżące stanowiły 85,1 % budżetu. Na inwestycje przypada 14,9 % wydatków.

Podstawowym działem budżetu jest pomoc społeczna z wydatkami 12.834.856 zł czyli 34,9 % wydatków ogółem. Na drogi powiatowe wydano 7.982.236 zł (21,7 % wydatków). Udział innych działów w wydatkach: administracja publiczna – 5.501.114 zł (14,9 %), oświata i wychowanie – 5.312.011 zł (14,4 %), edukacyjna opieka wychowawcza – 1.568.241 zł (4,3 %).

W strukturze wydatków dominują wynagrodzenia i pochodne pracowników powiatowych jednostek budżetowych, głównie domów pomocy społecznej, domów dziecka i szkół ponadgimnazjalnych. Koszty wynagrodzeń i pochodnych wyniosły 17.304.490 zł tj. 47,0 % wydatków budżetowych ogółem.

W inwestycjach przeważają budowa i modernizacja dróg – 3.541.266 zł czyli 64,5 % wydatków inwestycyjnych ogółem. Na pomoc społeczną przypada 1.123.376 zł (20,5 % nakładów inwestycyjnych). Wydatki inwestycyjne objęły: roboty budowlano-montażowe i dokumentację – 5.152.992 zł, zakupy – 335.986 zł.

Na koniec 2006 roku budżet nie posiadał zobowiązań wymagalnych.

3.2. Budżety gmin w 2005 r. (wykorzystano opracowanie Regionalnej Izby Obrachunkowej w Lublinie)

Ogólny budżet 15 gmin w 2005 r. wynosił po stronie dochodów 175.003.384 zł., z tego 54.703.626 zł. stanowiły dochody własne. Udział dochodów własnych w budżetach gmin wynosił 31,2 %. Najwyższy współczynnik dochodów własnych – 43,7 % przypada na m. i gm. Szczepieszyn, a najniższy na gm. Łabunie – 22,9 %.

Wydatki gmin zamknęły się sumą 169.035.856 zł., w tym 23.407.845 zł (13,8 %) wydatki na cele inwestycyjne.

Gminy o najwyższym udziale inwestycji w wydatkach: m. i gm. Szczepieszyn – 20,9 %, m. i gm. Krasnobród – 20,6 %, gm. Grabowiec – 20,1 %.

Najniższy udział nakładów inwestycyjnych w wydatkach ogółem: gm. Sułów – 1,4 %, gm. Łabunie – 4,1 %, gm. Miączyn – 5,3 %. W przeliczeniu na 1 mieszkańca, najwięcej na inwestycje wydały: m. i gm. Krasnobród – 401 zł., m. i gm. Szczepieszyn – 326 zł., gm. Grabowiec – 320 zł. Najniższe wydatki na 1 mieszkańca wystąpiły w gminach: Sułów – 20 zł., Łabunie – 66 zł. i Miączyn 75 zł.

4. DEMOGRAFIA

Liczba ludności powiatu w/g stanu na 31 grudnia 2005 r. wynosiła 110.424 osoby, z tego na wsi 98.753 tj. 89,4 %. W strukturze osadniczej powiat liczy 3 miasta i 309 miejscowości wiejskich, w tym 304 sołectwa. Wiejska sieć osadnicza jest bardzo rozdrobniona. Dominują miejscowości małe, przeciętnie w jednej miejscowości wiejskiej mieszka 326 osób.

Na 100 mężczyzn przypada w powiecie 103 kobiet, a gęstość zaludnienia wynosi 59 osób/km². W 3 miastach zamieszkuje zaledwie 10,6 % ogółu ludności, w województwie lubelskim wskaźnik ten wynosi 47 %. Rozmieszczenie ludności w poszczególnych gminach przedstawia zał. nr 1.

Aktualną sytuację demograficzną powiatu przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Województwo	Powiat Zamojski
Ludność w tys.	2.235	110,424
- kobiety na 100 mężczyzn	105,2	103
Gęstość zaludnienia na 1 km ²	89	59
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,10	-3,26
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-1,00	-0,62
Ludność w miastach w % ogółu ludności	46,7	10,6
Liczba ludności nieproduk. na 100 osób produk.	71,9	72
Ludność w wieku przedprodukcyjnym w %	21,6	22,7
Ludność w wieku produkcyjnym w %	61,9	58
Ludność w wieku poprodukcyjnym w %	16,5	19,3

Stan 31.12.2005 r.

Analiza zestawienia jednoznacznie wskazuje, iż udział ludności w wieku poprodukcyjnym w powiecie w stosunku do ogółu liczby mieszkańców znacznie odbiega od średniej krajowej i wojewódzkiej. Z danych WUS wynika, iż zjawisko starzenia się ludności powiatu pogłębia się, bowiem z jednej strony od kilku lat obserwuje się ujemny przyrost naturalny - w (1999 r. - 2,13 %), z drugiej zaś ujemne jest saldo migracji ludności - (0,92), a migrują głównie ludzie młodzi i wykształceni.

Tendencja powyższa wymaga z jednej strony formułowania lokalnej polityki społecznej i zdrowotnej uwzględniającej konieczność rozszerzania pomocy często samotnym, schorowanym ludziom starszym, z drugiej zaś stwarzającej możliwość stabilizacji dla ludzi młodych, a zwłaszcza tworzenia warunków sprzyjających rozwijaniu przedsiębiorczości i samorealizacji ludziom aktywnym, ambitnym i kreatywnym.

5. BEZROBOCIE I OFERTY PRACY

5.1. Struktura bezrobocia

Ilość bezrobotnych w liczbach bezwzględnych w gminach powiatu zamojskiego obrazuje poniższe zestawienie.

Gmina	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Adamów	480	475	432	373	347	321
Grabowiec	328	337	339	295	299	297
Komarów	452	462	479	443	406	366
Krasnobród	655	662	668	576	493	505
Łabunie	540	548	564	559	499	434
Miączyn	508	527	524	465	479	474
Nielisz	547	518	488	441	433	362
Radecznica	383	397	354	345	324	286
Sitno	526	540	530	518	487	400
Skierbieszów	491	491	506	473	440	417
Stary Zamość	472	475	446	444	413	331
Sułów	413	388	367	319	310	291
Szczebrzeszyn	1130	1059	1089	988	881	824
Zamość	1871	1928	1909	1799	1704	1513
Zwierzyniec	697	615	544	490	472	429
Ogółem powiat	9493	9422	9239	8528	7987	7250

Z danych GUS wynika, że na koniec 2006 roku w powiecie czynnych zawodowo było 48 013 osób, co przy 7 250 bezrobotnych dawało 15,1 % stopę bezrobocia.

Wyszczególnienie	2001	% do ogółu w roku	2002	% do ogółu w roku	2003	% do ogółu w roku	2004	% do ogółu w roku	2005	% do ogółu w roku	2006
Bezrobotni ogółem	9493		9422		9239		8528		7987		7250
Bezrobotne kobiety	4504	47,44	4334	45,99	4334	46,91	4057	47,57	3841	48,09	3650
Bezrobotni pobierający zasiłek	2055	21,65	740	7,85	499	5,4	520	6,10	483	6,05	497
Bezrobotni pozostający bez pracy pow. 12 m-cy	1599	16,84	2030	21,55	1464	15,85	1331	15,61	1116	13,97	1140
Bezrobotni pozostający bez pracy pow. 24 m-cy	3172	33,41	3293	34,95	3585	38,80	3425	40,16	3017	37,77	2574
Bezrobotni wykreśleni z ewidencji z tytułu nie potwierdzenia gotowości	1912	20,14	2168	23,01	2238	24,22	2411	28,27	2469	30,91	2336

Zestawienie powyższe wskazuje, iż w okresie ostatnich 6 lat zmniejszyła się liczba osób uprawnionych do zasiłku o 14,79%. Ponad 51% ogółu bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy, w tym ponad 35% aż ponad 24 miesiące.

5.2. Oferty pracy

Powiatowy Urząd Pracy na bieżąco dysponuje ofertami pracy. Pomimo wzrostu ilości tych ofert, nie zaspakajają one potrzeb osób bezrobotnych.

Oferty pracy będące w dyspozycji Urzędu Pracy w latach 2001-2006 przedstawia poniższe zestawienie.

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006
PUP w Zamościu	3006	3628	4014	3928	4293	5208
powiat zamojski	1223	1472	1307	1123	1392	1607

5.3. Przeciwdziałanie bezrobociu

Powiatowy Urząd Pracy przeciwdziała bezrobociu w oparciu o obowiązujące ustawodawstwo. Aktualnie przewiduje ono realizację następujących zadań:

- pośrednictwo pracy,
- doradztwo zawodowe,

- zajęcia w Klubie Pracy,
- prace interwencyjne,
- roboty publiczne,
- staże,
- przygotowanie zawodowe,
- szkolenia dla bezrobotnych, niepełnosprawnych i pracowników zakładów pracy,
- środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- refundacja podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska prac.

Realizacja programów rynku pracy w latach 2001-2006.

Programy rynku pracy	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Ilość osób	Koszt w tys. zł.	Ilość osób	Koszt w tys. zł.	Ilość osób	Koszt w tys. zł.	Ilość osób	Koszt w tys. zł.	Ilość osób	Koszt w tys. zł.	Ilość osób	Koszt w tys. zł.
Szkolenia	322	26,3	214	199,6	1094	698,0	403	336,9	931	1007,0	850	1120,1
Prace interwencyjne	429	1161,0	181	370,8	410	1009,7	460	1086,3	292	664,7	254	746,8
Roboty publiczne	35	218,3	33	182,6	55	323,4	39	295,1	65	327,3	11	169,6
Aktywizacja zawodowa absolwentów	452	1372,5	567	1701,5	803	2782,1	743	2365,6	669	2655,9	750	2951,2
Przygotowanie zawodowe	0	0	0	0	0	0	18	9,7	389	1146,3	383	1321,8
Pożyczki	16	184,0	7	98,7	19	222,5	6	103,8	0	0	0	0
Środki na działalność gospodarczą					0	0	10	87,0	52	501,8	59	600,5
Koszty wyposażenia miejsc pracy					0	0	1	6,7	27	128,5	30	252,2
Programy specjalne					656	1751,7						
Projekty finansowane z EFS							1045	1411,2	921	2995,6	726	2868,1

Organizacja programów rynku pracy odbywa się w ramach środków finansowych Funduszu Pracy i środków pozyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Każdego roku decyzją MP i PS, urząd pracy otrzymuje do dyspozycji limit finansowy według algorytmu, którego wysokość uzależniona jest między innymi od ilości osób bezrobotnych w tym długotrwale pozostających bez zatrudniania, stopy bezrobocia, ilości absolwentów oraz napływu i odpływu bezrobocia.

Ponadto urzędy pracy mogą pozyskiwać dodatkowe fundusze z rezerwy MP i PS oraz Marszałka Województwa.

6. ŻYCIE GOSPODARCZE POWIATU

Powiat charakteryzuje niski stopień uprzemysłowienia i usług. Do największych podmiotów prowadzących działalność produkcyjną należą: Zakłady Przemysłu Tłuszczowego w Bodaczowie sp. z o.o., zakłady produkcji mebli w Zwierzyńcu, Bondyrzu i Płoskiem, TEK-FOL w Sitańcu, zakład produkcji mydła "Beta" w Szewni Dolnej, zakład produkcji parkietu w Hutkach. Znaczące pod względem zatrudnienia i rangi gospodarczej są firmy związane z kolejnictwem tj. w Bortatyczach, gm. Zamość - LHS, Sp. z o.o; Zakład Taboru PKP - sekcja eksploatacji i Terminal Przeładunkowy Sp. z o.o. w Brodach Małych, gm. Szczepieszyn.

Podkreślić jednak należy silne powiązanie gospodarcze i rynku pracy pomiędzy miastem Zamość a powiatem zamojskim. Większe podmioty gospodarcze miasta Zamościa takie jak: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Krasnymstawie Zakład Produkcyjny w Zamościu, Zamojskie Zakłady Zbożowe, Animex-Pasze Sp. z o.o., Chłodnia "Mors", GS Zamość, Centrala Nasienna funkcjonują w ścisłej więzi gospodarczej z firmami i rolnikami z gmin powiatu. Podobne więzi łączą liczne hurtownie i sklepy branżowe.

Dlatego też słusznym wydaje się analizowanie życia gospodarczego powiatu w kontekście regionu zamojskiego.

Poniższe zestawienie obrazuje liczbę podmiotów gospodarczych i ich strukturę prawną oraz rodzaj działalności gospodarczej w regionie zamojskim w porównaniu do województwa.

Porównawcze dane o ilości podmiotów (Województwo, Region, m. Zamość, Powiat)

Wyszczególnienie	Województwo	Region zamojski	z tego:	
			m. Zamość	Powiat Zamojski
Ogółem zarejestrowane				
w systemie REGON	149.019	12.969	7716	5253
w tym:				
- przedsiębiorstwa państwowe	6054	442	211	231
- spółki prawa handlowego	7.087	521	417	104
w tym: z udziałem kapitału zagranicznego	832	40	33	7
- spółdzielnie	1.246	96	49	47
- zakłady osób fizycznych i spółki cywilne	153.420	13.363	8115	5248

2005.12.31

Zestawienie wykazuje, iż miasto Zamość dysponuje zdecydowanie korzystniejszą sytuacją w ilości podmiotów gospodarczych, głównie podmiotów produkcyjnych i usługowych. Na terenie powiatu poza niezłą siecią handlową, dobrze rozwinięte są usługi remontowo-budowlane oraz transportowe.

Przedsiębiorstwa wytwarzania i przetwarzania oraz usług produkcyjnych - to głównie drobne zakłady produkujące na potrzeby rynku lokalnego. Wyjątkiem są zakłady produkcyjne przemysłu tłuszczowego i meblarskiego. W całym regionie zamojskim brak jest zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego oraz przetwórstwa w obszarze bogatej bazy surowcowej tj. zbóż, ziemniaków i tytoniu. Szansą dla rolnictwa zwłaszcza w produkcji rzepaku

jest zrealizowanie inicjatywy produkcji paliw ekologicznych na bazie zakładu "Bolmar" w Bodaczowie.

Wymianie doświadczeń dobrze służy rozwijająca się infrastruktura biznesu i organizacji przedsiębiorców. Stowarzyszenie "Unia Szeferów Firm Zamojszczyzny" na swych cyklicznych spotkaniach dokonuje przeglądu zjawisk gospodarczych i stanowi dobrą płaszczyznę do dzielenia się informacjami o sposobach pokonywania trudności w sferze zaopatrzenia, zbytu i powiązań kooperacyjnych itp. Dużą aktywność wykazuje Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych grupujące kupców i przedsiębiorców.

Dalszy rozwój życia gospodarczego miasta i powiatu uzależniony będzie w dużej mierze od decyzji centralnych, wspierających małą i średnią przedsiębiorczość, a także od inicjatyw i kreatywności miejscowych przedsiębiorców.

Starostwo pogłębiając współpracę z instytucjami i partnerami wewnątrz regionu oraz poza nim, wpływa na wzrost konkurencyjności powiatu. Otwartość urzędników na pozyskiwanie nowych kontaktów i rozwój partnerstwa pomiędzy urzędem a przedsiębiorcami, przyczynia się do zwiększenia jakości kapitału ludzkiego, pozytywnie wpływa na zdolność instytucjonalną regionu, rozwija gospodarkę i promuje powiat. Dzięki wymianie doświadczeń, wiedzy i skutecznej promocji Zamojszczyzny na różnym poziomie instytucjonalnym (urząd-przedsiębiorca, urząd-urząd, przedsiębiorca-przedsiębiorca), powiat może odnieść widoczne korzyści gospodarcze (rozwój turystyki, napływ nowych inwestorów). Obecnie powiat zamojski jest partnerem: Miasta i Gminy Gogolin, powiatu Schwabisch Hall – Niemcy, powiatu Cahul – Republika Mołdowa, Rejonu Żółkiewskiego – Ukraina oraz miasta Włodzimierz Wołyński – Ukraina. Współpracuje także z licznymi organizacjami non-profit.

7. ROLNICTWO

7.1. Warunki naturalne

Powiat posiada korzystne warunki do produkcji rolniczej. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającej warunki glebowe, agroklimat i warunki wodne powiatu klasyfikowane są w czołówce województwa.

Najlepsze gleby i najkorzystniejsze warunki upraw występują w północnej i wschodniej części powiatu w takich gminach jak: Miączyn, Sitno, Komarów, Zamość, Grabowiec i Skierbieszów. W części południowej, w gminach Krasnobród, Adamów i Zwierzyniec występują słabsze gleby i duże kompleksy leśne.

W ogólnej powierzchni powiatu zamojskiego wynoszącej 187.227 ha udział klas bonitacyjnych w powierzchni użytków rolnych przedstawia się następująco: klasa I-II - 21.928 ha tj. 16,2 %, klasa III-IV - 102.058 ha tj. 75,5 %, klasa V-VI - 11.233 ha tj. 8,3 %.

Część użytków rolnych nie jest sklasyfikowana. Największy odsetek, bo aż 75,5 % w ogólnej powierzchni użytków rolnych stanowią grunty klas III i IV. Grunty o najniższych klasach bonitacyjnych V i VI stanowią tylko 8,3 %.

Źródło: Starostwo Powiatowe - Ewidencja gruntów 2000 r.

7.2. Struktura gospodarstw rolnych

W 2002 r. w powiecie zarejestrowanych było 17518 indywidualnych gospodarstw rolnych, w posiadaniu, których znajdowało się około 93 % użytków rolnych. Powierzchnia

gruntów Skarbu Państwa wynosiła ogółem - 34.188 ha, z tego: przekazano w wieczyste użytkowanie - 213 ha, w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa znajdowało się – 3783 ha.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego indywidualnego wynosiła w 2002 r. około 7,4 ha (w województwie – 7,9 ha) i jest znacznie zróżnicowana w poszczególnych gminach. Największa średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego występuje w gminie Komarów 9,7 ha, zaś najmniejsza w gminie Zamość 4,9 ha.

Struktura gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych przedstawia się następująco:

Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych wg grup obszarowych dane: GUS 2002 r.

Wyszczególnienie	Województwo w ha	Powiat w ha	% do ilości w wojew.	% w wojew.	%
					w powiecie
Powierzchnia użytków rolnych	1.539278	113760	7,4	-	-
Średnia powierzchnia gospodarstw	7,9	7,4	-	-	-
Ilość gospodarstw w przedziałach:					
a) 1 - 4,99 ha	316174	25635	8,1	20,5	22,5
b) 5 - 9,99 ha	453716	37081	8,2	29,6	32,6
c) 10 - 19,99 ha	266893	19736	7,4	17,3	17,3
d) 20 ha i więcej	502491	31307	6,2	32,6	27,6

Największą grupę, bo aż 33 % wśród ogółu gospodarstw w powiecie stanowią gospodarstwa do 10 ha, w województwie gospodarstwa te stanowią 30%. Natomiast gospodarstwa duże powyżej 20 ha stanowią tylko 27,6 %, wskaźnik ten dla województwa wynosi 32,6 %.

W ostatnich latach odnotowano tendencję powolnego wzrostu przeciętnej powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych. Należy zaznaczyć, że w ostatnim okresie zmiany struktury agrarnej dotyczyły wzrostu ilości gospodarstw rolnych powyżej 5 ha, ale także zauważalny jest wzrost liczby gospodarstw większych.

7.3. Struktura społeczno-zawodowa wsi

Na terenach wiejskich powiatu zamojskiego w 2005 r. zamieszkiwały 98.753 osoby, co stanowiło 89,4 % ogółu ludności zamieszkałej w powiecie. Ogółem struktura wiekowa przedstawiała się następująco:

- w wieku przedprodukcyjnym było około 22,7 %,
- w wieku produkcyjnym było około 58,0 %,
- w wieku poprodukcyjnym było około 19,3 % ludności powiatu.

Podkreślić należy, że wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym w powiecie jest znacznie niższy, niż w województwie lubelskim – 61,9 % i w kraju -59,5 %. Wyższy jest natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – 19,3 %. W województwie lubelskim wskaźnik ten wynosił 16,5 %, a w kraju 14,2 %.

Z szacunkowych danych wynika, że renty i emerytury pobiera ponad 35 % mieszkańców wsi z tego: 60 % to renty i emerytury rolnicze, czyli co trzeci mieszkaniec wsi utrzymuje się z renty lub emerytury.

Z danych GUS - 1998 r. wynika, że w rolnictwie pracowało około 45 (kraj 34) osób w wieku powyżej 15 lat w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych tj. około 1/3 więcej niż wynosi średnia krajowa. Z analizy tych samych danych wynika, że procesy migracyjne na zamojskiej wsi wyraźnie narastają. Saldo migracji połowy lat dziewięćdziesiątych przeliczone na 1000 mieszkańców jest ujemne i z roku na rok wzrasta.

Tab. Wskaźniki migracji w latach 1997 – 2005

Wyszczególnienie	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2005 r.
powiat	-2,2	-4,8	-6,2	-8,2

Jest to najniższy wskaźnik migracji w stosunku do pozostałych powiatów dawnego województwa zamojskiego. Spadek opłacalności produkcji rolnej, a także brak zmian systemowych w kierunku rozwoju działalności pozarolniczej zintensyfikowały procesy migracyjne na zamojskiej wsi. Podkreślić też należy, że poziom wykształcenia ludności wsi jest wyraźnie niższy, niż ludności miejskiej województwa.

Na wsi zamojskiej zamieszkuje około 1,5 % ludności z wykształceniem wyższym, około 13 % z wykształceniem średnim, około 18 % z wykształceniem zasadniczym, około 49 % z wykształceniem podstawowym ukończonym. Na uwagę zasługuje fakt, że na wsi zamojskiej zamieszkuje około 14,5 % ludności z wykształceniem podstawowym nie ukończonym i około 2 % bez wykształcenia. Wśród kształcących się 10 % młodzieży uzupełnia wykształcenie na poziomie licencjackim.

7.4. Organizacja produkcji roślinnej

7.4.1. Struktura produkcji roślinnej

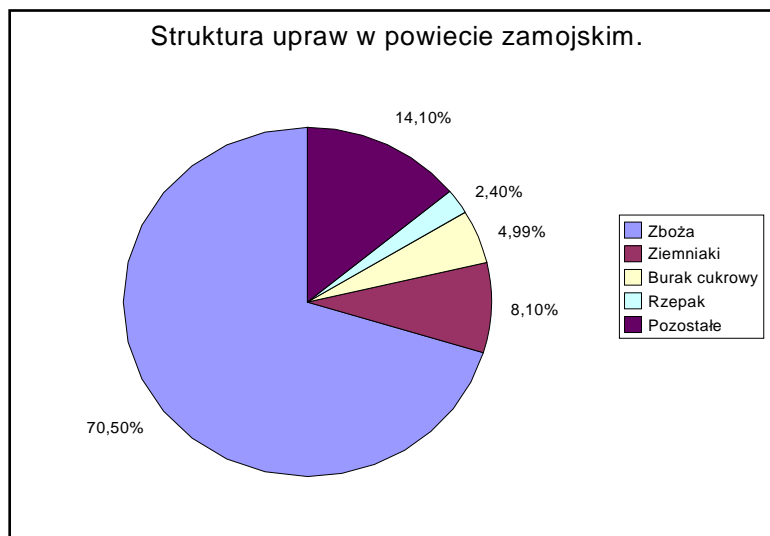
Z danych WUS z 1996 r. odnośnie globalnej produkcji rolniczej wynika, że na terenie powiatu dominuje produkcja roślinna. Udział tej produkcji w globalnej produkcji rolniczej przekracza 70 % (kraj ok. 60 %). Jest to jeden z najwyższych wskaźników w skali kraju.

Udział głównych ziemiopłodów w strukturze zasiewów jest następujący

a) powiat b) województwo	Powierzchnia zasiewów				pkt
	2002 r.		1999 r.		
	ha	%	ha	%	
zboża ogółem					
a	66137	73,4	56.527 ^x	70,5	+2,9
b	848942	77,3	900.243	70,3	+7,0
ziamniaki					
a	51113	5,7	8.045	8,1	-2,4
b	79028	7,2	138.446	10,8	-3,6
buraki cukrowe					
a	6721	10,1	3.495	4,9	+5,2
b	46096	5,4	57.636	4,5	+0,9
rzepak i rzepik					
a	3009	4,2	1.750	2,4	+1,8
b	19157	2,0	20.777	1,6	+0,4

x zboża ogółem bez mieszanek

Źródło: WUS 1999 r. i 2000 r.

W strukturze zasiewów największą pozycję zajmują zboża. Zwiększenie udziału tej uprawy nastąpiło kosztem zmniejszenia powierzchni upraw ziemniaków. W ten sposób utrwaliła się swoista monofunkcyjność produkcji rolniczej.

Następną pozycję w strukturze zasiewów stanowią buraki cukrowe i rzepak.

Z analizy danych statystycznych WUS Lublin (2002r.) wynika, iż powiat jest największym producentem zbóż w województwie oraz zajmuje I miejsce pod względem uprawy ziemniaków, III – buraków cukrowych. Znaczący jest udział roślin przemysłowych w strukturze wykorzystania gruntów ornych powiatu – I miejsce w województwie w uprawie buraków cukrowych i II – w uprawie tytoniu.

Brak bezpośredniej współpracy pomiędzy rolnikami a przetwórstwem skutkuje brakiem stabilizacji produkcji i znacznymi zmianami z roku na rok w kierunkach produkcji przez część gospodarstw.

Procesy te spowodowały również odejście od specjalizacji w produkcji. W efekcie produkcja ma charakter wielokierunkowy, wybitnie nastawiony na aktualną koniunkturę rynkową, co w połączeniu ze słabą kondycją podmiotów prowadzących skup tworzy liczne napięcia, a szczególnie przy zbyciu rzepaku, buraków, tytoniu, zbóż i mięsa. W ostatnim okresie czynnikiem destabilizującym produkcję są zbyt częste przypadki opóźnionych bądź nieosiągalnych zapłat za dostarczone płody rolne.

W sytuacji pogarszających się warunków opłacalności gospodarowania szacuje się, że zużycie nawozów sztucznych na 1 ha zmniejszyło się w 1999 r. o połowę w stosunku do 1990 r. Podobnie zmniejszyło się zużycie wapna nawozowego, środków ochrony roślin oraz stosowanie kwalifikowanego ziarna siewnego.

7.4.2. Stan zmechanizowania rolnictwa w powiecie

Wysoki poziom produkcji roślinnej jest możliwy dzięki wysokiemu zmechanizowaniu prac w rolnictwie.

O poziomie mechanizacji świadczy ilość ciągników rolniczych w przeliczeniu na ilość gospodarstw rolnych oraz w poszczególnych przedziałach obszaru tych gospodarstw.

Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających ciągniki w/g grup obszarowych.

Wyszczególnienie	Ogółem	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20 ha	Liczba ciągników na 1 gospodarstwo	Pow. UR w ha na 1 ciągnik
Powiat	13504	4770	4789	2868	1077	0,8	8,4
Województwo	156265	-	-	-	-	0,7	10,1

Z zestawienia wynika, iż ilość ciągników na 1 gospodarstwo rolne jest korzystna w porównaniu ze średnią wojewódzką. Analiza sytuacji w gminach (zał. nr 2a i 2b) wykazuje, że sytuacja jest zróżnicowana na korzyść gmin towarowych bowiem np. wskaźnik ten dla gminy Skierbieszów wynosi 1,3 a dla gmin Zwierzyniec i Krasnobród - tylko 0,9.

Niekorzystna jest ilość ciągników w przeliczeniu na powierzchnię UR w porównaniu do średniej wojewódzkiej, przy czym najkorzystniejsza sytuacja występuje w gminie Radecznica - 8,2 ha, Sułów - 8,8 ha i Szczebrzeszyn - 9,2 ha. Największa ilość areалу ziemi na 1 ciągnik przypada w gminie Komarów - 16,6 ha i Łabunie - 12,7 ha, Adamów - 12,2 ha. Pozytywnym zjawiskiem jest stały wzrost ilości ciągników rolniczych. W/g danych Wydziału Komunikacji Starostwa na dzień 31.12.2006 roku zarejestrowanych było 13.778 ciągników rolniczych. Podkreślić jednak należy, iż w zdecydowanej większości ciągniki będące w posiadaniu rolników są efektem zakupów w latach osiemdziesiątych, a nawet siedemdziesiątych.

Korzystny jest też w powiecie poziom wyposażenia gospodarstw rolnych w maszyny i urządzenia rolnicze służące produkcji roślinnej zwłaszcza zbóż i rzepaku.

Maszyny i urządzenia rolnicze w gospodarstwach rolnych

Lp	Gmina	Kombajny zbożowe	Kombajny ziemniaczane	Kombajny buraczane	Rozsiewacze nawozów	Rozrzutniki obornika	Kopaczki do ziemniaków	Opryskiwacze ciągnikowe
1.	Adamów	25	4	2	49	99	46	86
2.	Grabowiec	84	54	51	234	329	176	435
3.	Komarów	73	5	53	307	250	84	327
4.	Krasnobród	19	-	-	29	87	56	116
5.	Łabunie	29	3	7	141	136	46	139
6.	Miączyn	78	16	86	351	323	118	403
7.	Nielisz	47	7	12	91	329	200	373
8.	Radecznica	74	25	39	195	406	121	462
9.	Sitno	74	18	58	356	342	141	372
10.	Skierbieszów	106	23	26	143	329	106	313
11.	Stary Zamość	41	9	8	151	336	129	213
12.	Sułów	66	17	20	156	257	157	382
13.	Szczebrzeszyn	38	4	3	112	157	111	215
14.	Zamość	107	13	28	426	446	275	507
15.	Zwierzyniec	14	-	-	14	26	30	30
	Powiat	875	198	393	2755	3852	1796	4373

Porównując ilość zmechanizowanego sprzętu rolniczego użytkowanego przez rolników powiatu na 100 ha ze średnimi krajowymi zauważyć należy, iż odstawiamy zdecydowanie w wyposażeniu w sprzęt przy zbiorze ziemniaków (powiat - 2,4, kraj - 6,0) oraz buraków cukrowych (powiat - 3,7, kraj - 6,0).

7.5. Produkcja zwierzęca

7.5.1. Wielkość i struktura produkcji zwierzęcej

Nieco mniejsze znaczenie w powiecie ma produkcja zwierzęca, która jest gałęzią towarzyszącą produkcji roślinnej.

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha.

Wyszczególnienie	2002r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2002/1997 %
Bydło (Użytki Rolne)					
Powiat	31	36,8	36,2	35,8	94,2
Województwo	28	-	-	31,1	86,4
trzoda chlewna (Grunty Orne)					
Powiat	79	58,8	58,0	56,8	94,6
Województwo	108	-	-	92,3	119,8

Powyższe liczby wskazują, że produkcja zwierzęca w powiecie w ostatnich latach charakteryzuje się stopniowym zmniejszaniem się pogłowia zwierząt gospodarskich, przy czym w hodowli bydła powiat ma wyższą obsadę od średniej wojewódzkiej a w hodowli trzody mniejszą.

Obsada bydła na przestrzeni lat 1997-2002 zmalała o 6 %, a obsada trzody chlewnej o 5,4 %. Niemniej jednak z danych Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt wynika, że Zamojszczyzna posiada na terenie gmin Sułów i Radeckznica bardzo dobry materiał hodowlany w trzodzie chlewnej.

Radykalne zmniejszanie się produkcji zwierzęcej, a zwłaszcza trzody powodowane jest głównie przyczynami ekonomicznymi tj. niską opłacalnością. Upadek Zamojskich Zakładów Mięsnych, które w 60 % eksportowały swoje wyroby, a także ograniczenie wymiany towarowej z Ukrainą powodują ogromne trudności w zbyciu trzody i przetworów.

Drobne zakłady przetwórstwa mięsnego, przy dostawach mięsa i wędlin z sąsiednich województw, przetwarzają znikomą ilość miejscowej produkcji zwierzęcej. Nie rozwiązują problemu zbytu punkty skupu organizowane przez Zakłady Mięsne Leżajska, Jarosławia, Niska i Lublina.

Postępujące zmniejszanie się pogłowia bydła powodowane jest głównie znacznym ograniczeniem działalności przetwórstwa w ramach Okręgowych Spółdzielni Mleczarskich. Likwidacji uległy w połowie lat dziewięćdziesiątych spółdzielnie mleczarskie w Szczebrzeszynie i Komarowie. Aktualnie z terenu powiatu skupu mleka dokonuje głównie OSM Krasnystaw oddział Zamość, a uzupełniająco OSM Krasnystaw i Łaszczów. Relatywnie niski poziom skupu mleka przez te zakłady przetwórcze wynika głównie z dużych zapóźnień technologicznych miejscowego i okolicznych zakładów, co uniemożliwia konkurencję w zbyciu przetworów mlecznych na innych rynkach lokalnych a zwłaszcza w eksporcie. W ostatnim okresie miejscowa produkcja wypierana jest z sieci handlowej przez dostawców nawet z innych, odległych regionów kraju.

7.5.2. Stan sanitarno-weterynaryjny i zakres świadczeń usług weterynaryjnych w powiecie zamojskim

Produkcja zwierzęca, a także przetwórstwo mięsa i mleka wymaga ścisłego nadzoru Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu. Powiatowy Inspektorat Weterynarii

w Zamościu zatrudnia 10 lekarzy weterynarii i współpracuje w realizacji zadań sanitarno-weterynaryjnych z 22 lekarzami weterynarii prowadzącymi prywatną praktykę na terenie gmin powiatu zamojskiego. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zamościu jest właściwym organem do załatwiania spraw na terenie powiatu zamojskiego i miasta Zamość..

Prywatne lecznice weterynaryjne prowadzone są we wszystkich gminach z wyjątkiem gminy Nielisz, a ponadto na terenie gmin: Komarów, Grabowiec działalność prowadzą po dwie lecznice. Na terenie miasta Zamość działalność prowadzą cztery lecznice dla zwierząt.

Badanie zwierząt rzeźnych i mięsa prowadzone jest w 18 Obwodach Badania Zwierząt Rzeźnych i Mięsa, w tym 1 Obwód dla rzeźni i 1 Obwód dla Zakładu Przetwórstwa Dziczyzny oraz 16 Terenowych Obwodów, w których wyznaczonych jest 19 Urzędowych Lekarzy Weterynarii.

Aktualnie na terenie powiatu zamojskiego działają następujące podmioty, będące pod nadzorem Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu:

- 2 zakłady przetwórstwa mięsa czerwonego w Zdanowie i w Łabuniach,
- 1 zakład przetwórstwa mięsa zwierząt łownych w Zwierzyńcu,
- 39 punktów odbioru mleka;
- 348 gospodarstw produkujących mleko z bezpośrednim odbiorem mleka z gospodarstw,
- 5356 gospodarstw produkujących mleko,
- 11 ferm drobiu produkujących jaja konsumpcyjne,
- 2 fermy reprodukcyjne drobiu,
- 1 zakład wylęgu drobiu w Płoskiem,
- 9 podmiotów prowadzących obrót środkami żywienia zwierząt,
- 15 punktów skupu zwierząt,
- 4 podmioty zajmujące się zarobkowym transportem zwierząt,
- 7 gospodarstw rybackich,
- 23 punkty kopulacyjne,
- 18 punktów inseminacyjnych,
- 1 podmiot hodowli konia polskiego,
- 1 zakład przechowywania nasienia,
- 2 podmioty organizujące wystawy zwierząt,
- 423 pasieki utrzymujące 17776 rodzin pszczelich,
- 3 gospodarstwa rybackie, największe w Straży Rybackiej w Lublinie, zakład w Topornicy, które obejmuje stawy rybackie w Topornicy, Krasnobrodzie, Łabuniach i Pniówku. Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Grabowcu prowadzi stawy w Rogowie i Siedliskach. Istnieje również prywatne gospodarstwo rybne w Dubie.

Z ocen Rady Powiatu wynika, że Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Zamościu w pełni zabezpiecza potrzeby powiatu w zakresie sanitarno-weterynaryjnym.

Podsumowanie

Zmiany, a właściwie spadek w produkcji rolnej podyktowane zostały głównie przez wprowadzenie mechanizmów gospodarki rynkowej. Zlikwidowane zostały struktury zaopatrzenia i zbytu (gminne spółdzielnie), upadły lub uległy przekształceniu przedsiębiorstwa przetwórstwa sektora państwowego i spółdzielczego.

Rozdrobieniu uległ obrót produktami rolnymi, zerwane zostały więzi pomiędzy producentami rolnymi a przedsiębiorstwami rolno-spożywczymi i handlu hurtowego. Istniejącą lukę organizacyjną na odcinku producent rolny - przetwórstwo, wypełniają drobni pośrednicy, którzy są nastawieni na szybki zysk.

Przyszłość rolnictwa - to z jednej strony zapewnienie poprzez decyzje centralne opłacalności, z drugiej zaś sprostanie wymogom gospodarki rynkowej. Konkurencję na rynku może zapewnić tylko dobrze zorganizowana grupa producentów, aktywna polityka państwa wspierająca eksport a także wysokiej jakości towar przetwarzany w przemyśle rolno-spożywczym.

8. STAN, OCHRONA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

8.1. Warunki klimatyczne

Położenie geograficzne, rzeźba terenu, system wodny i związana z nim cyrkulacja atmosferyczna tworzy klimat.

Klimat powiatu zamojskiego kształtowany jest przez napływ mas powietrza morskiego od zachodu oraz kontynentalnego od wschodu, przy przewadze wpływów kontynentalnych. Obszar powiatu jest pod względem warunków klimatycznych wyrównany za wyjątkiem Roztocza Środkowego, które obejmuje południowo zachodnią część powiatu, gdzie warunki termiczne są dość ostre, zbliżone do kontynentalnego. Zimy są w tym rejonie powiatu bardziej ostre, niż w pozostałej części powiatu. W dziesięcioleciu 1980 - 1990 średnia temperatura roku wynosiła 7,3°C. Średnia temperatura roczna np. w 1998 r. na terenie powiatu zamojskiego wynosiła 7,9 °C, a temperatury skrajne wahały się od - 21,1°C do 34,3°C. Zamojszczyzna charakteryzuje się dużą ilością dni słonecznych w ciągu roku (50 dni) i mniejszą ilością dni pochmurnych w stosunku do innych powiatów województwa lubelskiego.

Okres sprzyjający wegetacji z temperaturą minimalną większą niż >5° C wynosi 207 dni.

8.2. Zasoby naturalne

8.2.1. Lasy (dane z 31.12.2005 r.)

Powierzchnia gruntów leśnych na terenie powiatu zamojskiego wynosi 40.426 ha, z tego:

- lasy skarbu państwa zajmują powierzchnię	-	23.294 ha
- lasy gmin	-	56 ha
- lasy nie stanowiące własności skarbu państwa	-	17.076 ha

Wskaźnik lesistości dla powiatu jest stosunkowo niski i wynosi 21,3 % (dla kraju 28,0 %).

Największe zalesienie występuje w gminie Zwierzyniec - 10.818 ha (wskaźnik 71,2 %) i w gminie Krasnobród - 5.588 ha (wskaźnik 47,4 %).

Najmniejsze zalesienie występuje w gminach położonych na glebach o wysokim stopniu bonitacji tj. Grabowiec, Komarów, Sułów i Zamość. Wskaźnik lesistości dla tych gmin waha się od 7,0 % do 10,0 %.

Kompleksy leśne zajmują południową i częściowo zachodnią część powiatu, głównie gdzie są słabsze gleby pod względem przydatności rolniczej. W południowej i zachodniej części powiatu dominują lasy iglaste (sosna, jodła i świerk z domieszką dębu szypułkowego i brzozy).

W północnej i wschodniej części powiatu przeważają lasy liściaste, a gatunkiem dominującym jest dąb szypułkowy, buk, grab z domieszką osiki i jesionu. Na tych terenach siedliskowy typ lasu to las liściasty i mieszany.

Zasoby masy drzewnej w lasach prywatnych w przeliczeniu na 1 ha wynoszą średnio dla gmin od 132 m³ do 157 m³, przeciętna krajowa zasobów wynosi 175 m³/ha, przeciętny wiek drzewostanu wynosi około 50 lat.

Gospodarkę leśną w lasach państwowych prowadzi 5 nadleśnictw (Tomaszów, Zwierzyniec, Strzelce, Krasnystaw, Biłgoraj) na powierzchni 22.812 ha, co stanowi 56,3 % ogólnej powierzchni lasów powiatu. Największa powierzchnia lasów państwowych znajduje się w granicach gminy: Krasnobród, Adamów, Zwierzyniec, Skierbieszów i Łabunie.

Nadzór nad gospodarką leśną w lasach prywatnych na 17.076 ha tj. 42,2 % ogólnej powierzchni lasów powiatu należy do Starosty Powiatu.

Zadaniem Starosty jest nadzór nad prawidłową gospodarką leśną w lasach prywatnych oraz udzielanie właścicielom lasów bieżącej informacji i pomocy w zakresie zalesień, odnowień i pielęgnowania lasu.

W 2006 r. pozyskano z lasów prywatnych ogółem 12.056 m³ drewna.

8.2.2. Kopaliny

Zasoby naturalne występujące w powiecie to kamienie budowlane, kruszywa (piaski), gliny, torfy. Udokumentowane zasoby geologiczne kamienia budowlanego (opoki) występują w rejonie m. Bliżów, gm. Adamów. Wielkość zasobów tego kamienia oszacowana na 1.051 tys. ton. Złoże aktualnie nie jest eksploatowane (zaniechano eksploatacji). W Szczebrzeszynie udokumentowane jest jedno złoże gliny do produkcji cegły, a w Majdanie Wielkim złoże torfu. Najwięcej jest udokumentowanych złóż piasku (12) o łącznych zasobach 887 tys. ton. Aktualnie prowadzona jest eksploatacja w 9 złożach, a roczne wydobycie wynosi około 70 tys. ton. Najwięcej kruszywa uzyskuje się ze złóż w Kolonii Lipowiec, gm. Szczebrzeszyn. Zasoby złóż kruszywa w powiecie określono na wielkość 3.884 tys. ton (w tym w/w udokumentowane). Wielkość zasobów oraz wydobycie kopalin w powiecie w obecnym czasie nie umożliwia ani nie hamuje rozwoju gospodarczego. Inwestorzy zaopatrują się w piasek i inne surowce tam, gdzie jest jakość surowca odpowiednia dla danej inwestycji, cena, łatwość transportu itp. W rejonie Józefowa (w pow. biłgorajskim) są duże zasoby piasku o bardzo dobrej jakości do celów budowlanych i surowiec ten jest przywożony bez ograniczeń. Podobna sytuacja jest z innymi kopalinami. Zestawienie złóż kopalin pospolitych na terenie powiatu zamojskiego przedstawiono w zał. nr 3.

8.3. Wody powierzchniowe

8.3.1. Sieć rzeczna

W granicach powiatu znajduje się 25 cieków wodnych o łącznej długości 343 km. Cieki te uregulowane są na długości 231,1 km. Powiat położony jest w zlewniach rzek Wieprza i Bugu. Główną rzeką zbierającą wody z południowej części powiatu zamojskiego jest rzeka Wieprz, której długość na terenie powiatu wynosi 26,8 km.

Największymi dopływami rzeki Wieprz są Łabuńka i Por, które gromadzą wody opadowe z centralnej i zachodniej części powiatu. Sieć rzeczna ilustruje zał. nr 4.

8.3.2. Zbiorniki wodne

Wody stojące na terenie powiatu zajmują niewielką powierzchnię i gromadzą niewielki procent zasobów wodnych.

Na terenie powiatu znajdują się 52 zbiorniki wodne, których wielkość powierzchni lustra wody i przeznaczenie ilustruje zał. nr 5. Największy zbiornik wodny na terenie powiatu "Nielisz" zajmuje 834 ha. Ogólna powierzchnia zbiorników wodnych wynosi 1399,2 ha, w tym na terenie 5 gmin: Komarów, Łabunie, Krasnobród, Zamość i Grabowiec występują duże kompleksy stawów rybnych o łącznej powierzchni lustra wody 468,9 ha.

8.3.3. Wody podziemne

Na terenie powiatu występują wody podziemne dwóch zasadniczych poziomów wodonośnych: wieku kredowego i wieku czwartorzędowego. Wody kredowe występują w obrębie zbiorników wód podziemnych Niecki Lubelskiej:

- Główny Zbiornik Wód Podziemnych 406 Zbiornik Lubelski
- Główny Zbiornik Wód Podziemnych 407 Zbiornik Chełmsko-Zamojski

Zbiorniki te rozgranicza dolina Wieprza. Wspólną ich cechą jest szczelinowy i porowoszczelinowy charakter środowiska występowania wód podziemnych.

Wody czwartorzędowe stanowią marginalny procent w ogólnej eksploatacji wód podziemnych na terenie powiatu i nie stanowią perspektywicznego źródła zaopatrzenia w wodę.

Dla potrzeb gospodarczych i konsumpcyjnych wykorzystywane są głównie zasoby wód podziemnych z pokładów kredowych. Stanowią one główne źródło zaopatrzenia w wodę wodociągów wiejskich i głębinowych studni lokalnych. Zasoby tych wód nie są na terenie powiatu dokładnie określone i przebadane.

Na koniec 1998 roku zasoby eksploatacyjne poziomu kredowego dla powiatu określa się szacunkowo na 7.000 m³/godz. Zasoby wszystkich poziomów wodonośnych szacuje się na około 1 mln m³/dobę z tego wykorzystywanych jest około 200 tys. m³/dobę, co stanowi około 20 % zasobów dyspozycyjnych.

Wydajności studni są bardzo zróżnicowane i wynoszą od kilku do ponad 150 m³/godz. Najczęściej stosowaną i najbardziej wydajną strefą jest przedział głębokościowy 20 - 90 m. Na terenie powiatu zlokalizowane są 42 stacje wodociągowe (komunalne). Oceniając stan zasobów wód podziemnych w powiecie należy uznać za korzystny.

8.4. Obszary chronione

Obszary chronione w powiecie zajmują powierzchnię 52.090 ha, tj. ok. 28 % powierzchni powiatu. Są to następujące formy ochrony:

- Roztoczański Park Narodowy o powierzchni 8.482 ha
- Parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 42.983 ha tj.:
 - Skierbieszowski,
 - Szczebrzeszyński,
 - Krasnobrodzki
- Rezerваты przyrody (9 szt) o łącznej powierzchni 625 ha, tj.:
 - Debry gm. Adamów - leśny
 - Rogów gm. Grabowiec - stepowy
 - Wygon Grabowiecki gm. Grabowiec - faunistyczny

- Święty Roch	gm. Krasnobród	- leśny
- Łabunie	gm. Łabunie	- stepowy
- Popówka	gm. Miączyn	- faunistyczny
- Broczówka	gm. Skierbieszów	- stepowy
- Hubale	gm. Zamość	- faunistyczny
- Wieprzec	gm. Zamość	- torfowiskowy

Projektowane są dwa kolejne rezerwaty typu leśnego tj. Księżostany (gm. Komarów) i Pańska Dolina (gm. Skierbieszów).

8.4.1. Pomniki przyrody

W/g stanu na 31 grudnia 2006 r. na terenie powiatu ochroną objęto 99 pomników przyrody. Większość pomników zlokalizowana jest na terenie parków dworskich i miejskich. Wśród drzew objętych ochroną wymienić należy: lipę drobnolistną, jesion wyniosły, klon pospolity, jawor, buk pospolity, wiąz szypułkowy i górski, modrzew europejski i polski, leszczynę turecką, brzozę papierową, sosnę wejmutkę, korkowiec amurski, jałowiec wirgijski i miłorząb dwuklapowy.

Do innych, ciekawych pomników przyrody żywej na terenie powiatu można zaliczyć:

- siedlisko roślinności ksenotermicznej koło Wychodów gm. Zamość, w którym występują licznie: len złocisty, gółka długoostrogowa i zawilec wielo-kwiatowy,
- stanowisko śnieżyczki przebiśniegu, bardzo licznie występującej w fitocenozie buczyny karpackiej na terenie lasów Nadleśnictwa Zwierzyniec.

Wśród pomników przyrody nieożywionej na uwagę zasługuje zespół źródeł w Zaporzu. Nisze źródłiskowe znajdujące się na trasie zalewowej doliny rzeki Por, należą do najpiękniejszych nie tylko w tym rejonie, ale również w Polsce. Na uwagę zasługuje, utworzony w 1993 r. użytek ekologiczny "Brodzka Góra" w m. Kol. Lipowiec gm. Szczebrzeszyn, zajmujący 6,71 ha. Jest to ostoja genowa roślinności ksenotermiczno-florystycznej.

Interesujące jest też jedyne na terenie powiatu zamojskiego stanowisko dokumentacyjne o powierzchni 0,92 ha w m. Krasnobród. "Kamieniołom" położony jest na południowym zboczu wzniesienia, po prawej stronie doliny Wieprza. Jest to nieczynne wyrobisko górnicze w Podzamku ukazujące skały wapienno-krzemionkowe ery mezozoicznej, budujące jedno z kilkunastu wzniesień ciągnących się wzdłuż doliny Wieprza; ochrona obowiązuje od 1995 roku.

Najwięcej (24) chronionych unikalnych pomników przyrody występuje w gm. Zwierzyniec. Są to: buk zwyczajny (53), jodła pospolita (6), sosna czarna, orzech szary, dąb szypułkowy - odmiana strzępolistna, cyprysik błotny, jodłowiec wirgijski (2), daglezja - odmiana sina, platan klonolistny, brzoza papierowa. Na Floriance: skupienie skałek "Płaczący kamień" o pow. 0,10 ha, dąb szypułkowy. W Obroczy: wiąz polny, lipa drobnolistna, wiąz górski. W Kosobudach: wiąz szypułkowy (4), aleja - lipa drobnolistna (36), jesion wyniosły.

W Nadleśnictwie Zwierzyniec - stanowisko śnieżyczki przebiśniegu (oddz. 1586), ziemnoziółu północnego (oddz. 142g i 149c). Na terenie gminy Krasnobród chronionych jest 12 pomników przyrody:

- lipa drobnolistna (Wólka Husińska, Krasnobród Podzamek, Szur),
- brzoza brodawkowata (73), klon pospolity (22), kasztanowiec biały (62), topola biała (12) - trzyczęstokrotna aleja Królowej Marysieńki w Krasnobrodzie,
- buk pospolity, wiąz szypułkowy, sosna pospolita w m. Szur,
- źródlika o łącznej powierzchni 3,65 ha w miejscowości Hutki.

- źródła przy Kaplicy na wodzie

Interesujące pomniki przyrody (11) występują na terenie gminy Szczepieszyn:

- lipa drobno i szerokolistna, dąb szypułkowy, jesion wyniosły, grab pospolity, klon pospolity, grusza polna, wiąz pospolity - w mieście Szczepieszyn,
- grusza polna i wiąz szypułkowy w m. Szperówka,
- stanowisko roślinności stepowej o pow. 0,16 ha w m. Niedzieliska.

Unikalne dla regionu i chronione są pomniki przyrody w gminie Grabowiec:

- w m. Szystowice - modrzew europejski, wiąz górski, topola biała (2), buk pospolity (2),
- w m. Skomorochy Duże - dąb szypułkowy, kasztanowiec biały,
- w m. Grabowczyk - brzoza brodawkowata (4), kasztanowiec biały.

Ponadto w m. Góra Grabowiec chronione jest źródliśko o pow. 0,03 ha.

W gminie Sułów - park Klemensów (128 ha) bogaty w unikalny drzewostan objętych nadzorem konserwatora przyrody.

8.4.2. Natura 2000

Utworzenie Europejskiej Sieci Ekologicznej "Natura 2000" jest obowiązkiem wynikającym z podpisanego przez Polskę traktatu akcesyjnego do Unii Europejskiej. Sieć ta jest wypełnieniem międzynarodowych zobowiązań UE nałożonych przez Konwencję z Rio de Janeiro podpisaną w 1992 r. Podstawą prawną sieci Natura 2000 o randze unijnej są dwa akty prawne, tj.:

- Dyrektywa Ptasia 79/409/EWG z 2.04.1992 r. o ochronie dzikich ptaków,
- Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG z 21.05.1992 r. o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Sieć ma się składać z obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk. Wybór sposobu ochrony poszczególnych elementów sieci pozostawia się danemu państwu. Ochrona przyrody na obszarach Natura 2000 polega na rozwijaniu umiejętności współistnienia z przyrodą i szukaniu kompromisów między potrzebami ekonomicznymi i rekreacyjnymi, a wymogami utrzymania niezakłóconych układów przyrodniczych. Zasady ochrony poszczególnych siedlisk będą zależały od charakteru tych obiektów, warunków ekologicznych oraz sposobu ich wykształcenia. Dla każdego z chronionych obiektów zostanie opracowany plan ochrony, który stanowić będzie oddzielny dokument.

Polska przekazała do UE listę proponowanych obszarów Natura 2000 składającą się z 72 obszarów specjalnej ochrony ptaków (obejmującą 7,8 % powierzchni kraju) i 184 obszary specjalnej ochrony siedlisk (3,6 % pow. kraju, przy czym część tych obszarów pokrywa się ze sobą).

Z terenu powiatu zamojskiego lista potencjalnych obszarów Natura 2000 przesłana przez Ministra Środowiska do Komisji Europejskiej obejmuje 9 obszarów ochrony siedlisk. Nie wytypowano natomiast obszarów ochrony ptaków. Lista siedlisk obejmuje następujące obiekty:

- 1) Kąty gm. Szczepieszyn - roślinność kserotermiczna;
- 2) Roztocze Środkowe gm. Zwierzyniec - RPN;
- 3) Sztolnie w Senderkach gm. Krasnobród - zimowisko nietoperzy;
- 4) Torfowisko węglanowe Śniatycze gm. Komarów – torfowisko;
- 5) Hubale gm. Zamość - suseł perełkowany;
- 6) Popówka gm. Miączyn - suseł perełkowany;
- 7) Wygon Grabowiecki gm. Grabowiec - suseł perełkowany;
- 8) Debry gm. Adamów - las bukowo-jodłowy;

9) Święty Roch gm. Krasnobród - las bukowo-jodłowy.

Do tej pory Komisja Europejska nie uznała ani nie odrzuciła proponowanej listy. Obszary ochrony ptaków zgodnie z decyzją KE zostały uznane za obszary Natura 2000 rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. Zgodnie z propozycją nie ma w tym rozporządzeniu obiektów na terenie powiatu zamojskiego.

Po ukazaniu się w/w rozporządzenia Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków złożyło do KE propozycję uznania za obszary Natura 2000 (ochrona ptaków) następujące tereny w powiecie zamojskim:

- 1) Roztocze - gm. Zwierzyniec, Krasnobród, Zamość, Adamów;
- 2) Dolina Górnej Łabuńki - gm. Zamość, Łabunie;
- 3) Dolina Poru - gm. Sułów, Radecznicza;
- 4) Zbiornik w Nieliszu - gm. Nielisz, Sułów;
- 5) Ostoja Tyszowiecka - gm. Komarów.

Do czasu uznania za obszary Natura 2000 lub ich odrzucenia Polska jest zobowiązana do ich ochrony tak, jakby były uznane.

8.5. Zanieczyszczenia i zagrożenia środowiska naturalnego

8.5.1. Stan ochrony powietrza

Powiat zamojski charakteryzuje się niewielkim stopniem skażenia powietrza, z uwagi na rolniczy charakter, brak przemysłu ciężkiego, wielkiej energetyki i przemysłu chemicznego.

Stan czystości powietrza na terenie powiatu można uznać za bardzo dobry. Niewielkie ilości emitowanych zanieczyszczeń z zakładów przemysłu spożywczego, z energetyki grzewczej i ze środków transportu nie powodują istotnego wzrostu stężeń zanieczyszczeń w powietrzu.

Najbardziej narażone tereny na oddziaływanie zanieczyszczeń komunikacyjnych znajdują się przy trasach komunikacyjnych tj. przy drogach krajowych Nr 17 Warszawa – Hrebennie i Nr 74 Hrubieszów – Frampol – Kielce.

Przemiany gospodarcze a także wzrost świadomości ekologicznej w ostatnich latach przyczyniły się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez:

- ograniczenie produkcji przemysłowej,
- budowę kotłowni gazowych i olejowych,
- wzrost zużycia benzyny bezołowiowej.

W 2006 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska badania poziomów substancji w powietrzu (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego i benzenu) na obszarze powiatu zamojskiego wykonywane były w dwóch stacjach pomiarowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska Delegatury w Zamościu (w Szczebreszynie i w Białym Słupie) i na jednej stacji pomiarowej Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej w Zamościu (w Krasnobrodzie).

Badania zanieczyszczeń powietrza prowadzone są dla kryterium:

- ochrony zdrowia ludzi (dla obszaru całego kraju i w przypadku niektórych zanieczyszczeń dla obszarów ochrony uzdrowiskowej) - na stacjach pomiarowych w Szczebreszynie i Krasnobrodzie,
- ochrony roślin (dla obszaru całego kraju i w przypadku niektórych zanieczyszczeń dla obszarów parków narodowych) - na stacji pomiarowej w Białym Słupie (RPN).

Podstawowym źródłem emisji dwutlenku siarki jest energetyczne spalanie paliw zanieczyszczonych siarką, co ma bezpośredni wpływ na zmienność sezonową stężeń tego

zanieczyszczenia w roku. Potwierdzeniem tego są najwyższe stężenia 24-godzinne zaobserwowane w miesiącach zimowych na stacjach pomiarowych w Szczebrzeszynie i Krasnobrodzie. Maksymalne stężenia nie przekroczyły dopuszczalnych wartości stężeń 24-godzinnych zarówno dla kryteriów odnoszących się dla terenów całego kraju, jak i terenów ochrony uzdrowiskowej (Krasnobród) i stanowiły ok. 25% stężenia dopuszczalnego. Uzyskane wartości stężeń 24-godzinnych kształtowały się na niskim poziomie, zbliżonym do roku ubiegłego.

Na stacji automatycznej Biały Słup wartość obliczonego stężenia średniorocznego dwutlenku siarki nieco wyższa niż w latach ubiegłych wyniosła ok. 21% stężenia dopuszczalnego dla obszaru parku narodowego.

Rozkład stężeń dwutlenku azotu nie charakteryzuje się tak wyraźną zmiennością sezonową, jak w przypadku dwutlenku siarki. Bardziej równomierny rozkład tego zanieczyszczenia w skali roku wskazuje na to, że obok spalania paliw w celach grzewczych istnieje inne znaczące źródło emisji tego związku, jakim jest ruch komunikacyjny. Transport drogowy ma coraz większy wpływ na poziom stężeń tego zanieczyszczenia w powietrzu. Przeprowadzone badania wykazały, że stężenia średnioroczne dwutlenku azotu w powietrzu kształtowały się w ciągu całego roku na niskim poziomie i nie przekroczyły 5% wartości stężenia dopuszczalnego.

Stężenia pyłu zawieszonego wykazały w okresie roku zmienność typową dla zanieczyszczeń emitowanych głównie w wyniku spalania paliw stałych, a jego stężenia w okresie zimowym były znacznie wyższe niż w miesiącach letnich. W miesiącach zimowych na stacjach w Krasnobrodzie i w Białym Słupie wystąpiły przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń 24-godzinnych. Liczba tych przekroczeń była jednak dużo niższa od dopuszczalnej częstości przekroczeń w roku (35 razy) i wynosiła odpowiednio: w Krasnobrodzie - 15 razy i Białym Słupie - 18 razy. Stężenia średnie roczne dla pyłu zawieszonego PM10 na poszczególnych stanowiskach wynosiły: 16,5% stężenia dopuszczalnego określonego dla roku kalendarzowego w Szczebrzeszynie, 40,8 % w Krasnobrodzie oraz 66,0% na stacji Biały Słup.

Benzen jest najprostszym węglowodorem aromatycznym zaliczanym do grupy lotnych związków organicznych i jest substancją o działaniu rakotwórczym. Emitowany jest głównie z pojazdów samochodowych, stacji benzynowych i procesów technologicznych, w których wykorzystywane są rozpuszczalniki organiczne oraz w wyniku niepełnego spalania paliw stałych. Pomiar stężeń tego zanieczyszczenia w powietrzu prowadzone były na stacji zlokalizowanej na obszarze ochrony uzdrowiskowej. Obliczone stężenie średnie roczne nie przekroczyło poziomu 52% wartości dopuszczalnej tego zanieczyszczenia.

8.5.2. Oddziaływanie zanieczyszczeń komunikacyjnych na otoczenie przyrodnicze

Spaliny samochodowe zawierające dużo wysoko toksycznych związków wpływają na akumulację zanieczyszczeń w powietrzu i w glebie. Celem badań chemizmu gleb jest śledzenie zmian ich właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i przemysłowej działalności człowieka.

W 2006 r. Delegatura Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Zamościu przeprowadziła badania gleb na terenie powiatu zamojskiego w m. Szczebrzeszyn przy drodze krajowej nr 74. Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Wpływ ruchu komunikacyjnego na glebę

Obiekt	Natężenie ruchu [poj./h]	Zakresy podanych wartości	Odczyn pH	Zawartości metali [mg/kg s.m.]						Chlorki mgCl/kg	Fenole mg/kg
				Chrom	Nikiel	Cynk	Kadm	Miedź	Ołów		
Droga krajowa nr 74											
Szczebrzeszyn, ul. Zamojska	692	max.	7,06	18,3	9,8	257,7	0,2	25,1	41,0	54,0	0,123
		min.	6,93	11,3	6,3	78,3	<0,2	8,9	13,3	24,8	0,038

Przeprowadzone badania wykazały, że gleby charakteryzowały się odczynem lekko alkalicznym, optymalnym dla wzrostu roślin i przyswajalności przez nie składników pokarmowych. Zawartości metali ciężkich w większości znalazły się w zakresach zawartości naturalnych. Ocena wyników metali ciężkich przeprowadzona w oparciu kryteria zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska wykazała nawet kilkunastokrotnie niższe ich stężenia w porównaniu do wartości dopuszczalnych dla gleb gruntów zurbanizowanych (zaliczonych do grupy B). W dwóch przypadkach wystąpiły wyższe stężenia metali i stanowiły dla cynku ok. 90% stężenia dopuszczalnego, a dla ołowiu ponad 40%. Stężenia chlorków (problem zimowego utrzymania dróg) były również zróżnicowane, najwyższe wartości wystąpiły w glebie bezpośrednio przy ulicy Zamojskiej. Analiza gleb pod względem zawartości fenoli wykazała nieco podwyższone ich wartości w stosunku do normy w połowie badanych prób gleb.

Należy stwierdzić, że badane gleby poddane czynnikom antropogenicznym ulegają niekorzystnym przemianom w kierunku:

- wzbogacenia wierzchniej warstwy gleby w niektóre metale ciężkie,
- zasolenia i alkalizacji gleby bezpośrednio przy arteriach komunikacyjnych ze względu na fakt stosowania zimą soli i chlorku wapnia przy likwidacji oblodzenia jezdni.

8.5.3. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Niebezpieczeństwo zagrożenia środowiska może wystąpić w przypadku awarii lub katastrof w obiektach przemysłowych i transporcie toksycznych i niebezpiecznych substancji, erupcji gazu na liniach przesyłowych wysokiego ciśnienia. Na terenie powiatu zagrożenia dla środowiska mogą powstać:

- w Zakładach Przemysłu Tłuszczowego Sp. z o.o. w Bodaczowie (benzyna ekstrakcyjna, amoniak, kwas siarkowy, kwas fosforowy),
- w Zakładach Piwowarskich S.A. w Lublinie, Browar w Zwierzyńcu (amoniak, kwas solny, kwas siarkowy i kwas azotowy).

Poważnym zagrożeniem jest możliwość katastrof środków transportu, które przewożą środki toksyczne i niebezpieczne po drodze krajowej Nr17 Lublin - Zamość - Tomaszów - Lwów, a także na kolejowej Linii Hutniczo-Szerokotorowej Hrubieszów - Zamość - Górny Śląsk. Istotnym niebezpieczeństwem jest możliwość erupcji gazu a także poważniejsze awarie linii wysokiego i średniego ciśnienia, które są już nieźle rozbudowane na terenie powiatu.

Kolejnym niebezpieczeństwem - zwłaszcza dla ludności i gospodarki rolnej jest ewentualność skażenia promieniotwórczego na skutek awarii obiektów energetyki jądrowej (Ukraina, Słowacja) oraz przenoszenia na teren powiatu (duży ruch przygraniczny) chorób i epidemii ze słabo chronionego sanitarnie i epidemiologicznie obszaru Ukrainy.

Znaczne obszary powiatu zagrożone są ewentualnością klęski pożarów. Szczególnie zagrożony pod tym względem jest kompleks leśny Roztoczańskiego Parku Narodowego, gm. Zwierzyniec oraz obszary leśne położone na terenie gmin: Nielisz, Krasnobród, Adamów, Stary Zamość, Skierbieszów i Szczebrzeszyn

8.5.4. Stan czystości wód powierzchniowych

Informacje o jakości i zachodzących zmianach w wodach powierzchniowych gromadzone są w systemie Państwowego Monitoringu Środowiska.

W 2006 r. WIOŚ w Lublinie, Delegatura w Zamościu prowadziła na terenie powiatu zamojskiego badania jakości wód rzek w następujących sieciach monitoringowych:

- monitoring diagnostyczny na rzekach: Wieprz, Łabuńka, Por, Świerszcz i Sieniocha w 13 punktach kontrolno-pomiarowych wymienionych w Załączniku Nr 7, w tym monitoring substancji niebezpiecznych w 4 punktach kontrolno-pomiarowych (Obrocz, Klemensów, Staw Noakowski i Krzak),
- monitoring wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb w warunkach naturalnych na rzece Wieprz w 5 punktach kontrolno-pomiarowych (za wyjątkiem Stawu Noakowskiego),
- sieć Eurowaternet – na rzece Wieprz w punkcie kontrolno-pomiarowym Obrocz.

Ocenę jakości tych wód dokonuje się w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.

Cytowane rozporządzenie do prezentacji stanu wód wprowadza pięć klas jakości:

- Klasa I – wody o bardzo dobrej jakości,
- Klasa II – wody dobrej jakości,
- Klasa III – wody zadowalającej jakości,
- Klasa IV – wody niezadowalającej jakości,
- Klasa V – wody złej jakości.

Jakość wód powierzchniowych w 12 punktach pomiarowo-kontrolnych w roku 2006 przedstawia Załącznik Nr 6.

Rzeka Wieprz badana była w 6 punktach pomiarowo-kontrolnych z częstotliwością 1 raz w miesiącu. Wody rzeki prawie we wszystkich badanych punktach miały klasę IV. W pierwszym przekroju w miejscowości Majdan Wielki na ocenę ogólną miały wpływ wskaźniki z grupy tlenowych oraz biogeny i parametry mikrobiologiczne. W punkcie Obrocz na jakość wody miały wpływ takie wskaźniki jak: barwa, ChZTcr, OWO, mangan, indeks saprobowości peryfitonu, indeks bioróżnorodności oraz wskaźniki mikrobiologiczne. W punkcie Szczebrzeszyn na jakość wody miały wpływ wskaźniki mikrobiologiczne oraz OWO. Najkorzystniej przedstawiała się sytuacja w punkcie w miejscowości Klemensów, gdzie większość wskaźników utrzymywała się w klasie I i II, a o klasie III zadecydowały takie wskaźniki jak CHZTcr i mikrobiologiczne.

W Michałowie szczególny wpływ na klasę wody miały parametry: fosforany, OWO i mikrobiologia. W Stawie Noakowskim większość wskaźników zakwalifikowała się do klasy I i II, ale zaobserwowano podwyższoną ilość zawiesiny ogólnej oraz OWO, CHZTcr, chlorofilu „a” i wskaźników mikrobiologicznych i te parametry zadecydowały o IV klasie.

Rzeka Łabuńka badana była w 3 punktach pomiarowo-kontrolnych w miejscowościach Pniówek, Wysokie oraz Krzak z częstotliwością 1 raz w miesiącu. We wszystkich badanych punktach wody rzeki zakwalifikowały się do IV klasy jakości. O klasie IV w miejscowości Pniówek zdecydowały takie wskaźniki jak: barwa, zawiesina ogólna, wskaźniki tlenowe oraz wskaźniki mikrobiologiczne. W punkcie Wysokie na IV klasę miały wpływ takie parametry jak: barwa CHZTcr, OWO, azotyny, wskaźniki mikrobiologiczne. Natomiast w punkcie w miejscowości Krzak: barwa, zawiesina ogólna, wskaźniki z grupy wskaźników tlenowych, biogennych i wskaźniki mikrobiologiczne.

Rzeka Por była badana w punkcie pomiarowo-kontrolnym Nawóz z częstotliwością 1 raz na kwartał. Z parametrów których oznaczenia posłużyły za podstawę opracowania niniejszej oceny miały wpływ wskaźniki fizyczne, tlenowe, biogenne oraz biologiczne i mikrobiologiczne.

Rzeka Świerszcz była badana w punktach Malowany Most i Zwierzyniec z częstotliwością 1 raz na kwartał. O wyniku oceny jakości wód w punkcie Malowany Most zdecydowała barwa oraz wskaźniki tlenowe, a w Zwierzyńcu barwa oraz wskaźniki z grup: tlenowych i mikrobiologicznych. Wody tej rzeki spełniały wymagania klasy IV.

Rzeka Sieniocha była badana w punkcie pomiarowo-kontrolnym w miejscowości Śniatycze z częstotliwością 1 raz na kwartał. Wody w tym punkcie osiągnęły IV klasę jakości ze względu na barwę i wskaźniki z grupy tlenowej.

Na terenie powiatu zamojskiego nie stwierdzono stanu wód złej jakości.

9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

9.1. Sieć wodociągowa

Łączna długość sieci wodociągowej powiatu zamojskiego wynosi 974,4 km (31.XII.2006 r.). Do sieci wykonanych jest 16.541 przyłączy wodociągowych.

Zestawienie istniejących wodociągów wiejskich w powiecie zamojskim zawiera zał. nr 7.

Najlepiej zaopatrzone są w dobrą wodę gminy: Krasnobród, Sułów, Szczebrzeszyn, Radecznica, Stary Zamość i Zwierzyniec - powyżej 90 % ludności korzysta z wodociągu. Mała liczba mieszkańców korzysta z wodociągów w gminach: Zamość - 3 %, Łabunie - 5,8 %, Sitno - 25 %, Nielisz - 36,7 %.

Łącznie na terenie powiatu sieci wodociągowe obejmują 167 wsi, co stanowi około 67 % gospodarstw domowych powiatu.

Sieć wodociągowa zabudowana jest przede wszystkim w tych miejscowościach, które mają utrudniony dostęp do korzystania ze studni przydomowych ze względu na niekorzystny układ warstw wodonośnych.

9.2. Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków

Przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku. Dokument ten obliguje Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do wybudowania,

rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach w horyzoncie czasowym do 2015 r.

W grudniu 2003 r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK) wprowadzony do polskiego systemu prawnego poprzez ustawę Prawo wodne; został on zaktualizowany w 2005 r. Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i zaspakajanie potrzeb ludności w dziedzinie odprowadzania ścieków należy do zadań własnych gmin. Zadaniem państwa jest przede wszystkim tworzenie prawnych, organizacyjnych i finansowych instrumentów wspomagających działania samorządów lokalnych.

W oparciu o przepisy ustawy Prawo wodne Wojewoda Lubelski wyznaczył na terenie powiatu zamojskiego 3 aglomeracje:

- aglomeracja Krasnobród (Krasnobród, Grabnik, Majdan Wielki, Nowa Wieś, Hutki, Kaczórki),
- aglomeracja Szczebrzeszyn (Szczebrzeszyn, Kawęczyn, Bodaczów, Wielącza, Wielącza Poduchowna, Brody Małe, Brody Duże, Niedzieliska, Niedzieliska-Kolonia, Kąty I)
- aglomeracja Zwierzyniec (Zwierzyniec, Obrocz, Wywłoczka, Bagno, Topólcza, Turzyniec, Żurawnica).

Aglomeracje te powinny w terminie do 31 grudnia 2015 r. wykonać lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków, tak aby posiadały przepustowość zdolną przyjąć ścieki z całej aglomeracji i miały możliwość wysokiej redukcji związków biogennych (związki azotu i fosforu) oraz wybudować kanalizację doprowadzającą ścieki z aglomeracji do oczyszczalni. W aglomeracji Krasnobród należy wybudować 30,3 km sieci kanalizacyjnych, w aglomeracji Szczebrzeszyn 56 km, a w aglomeracji Zwierzyniec 28,1 km. Dla potrzeb wsi Topólcza, gm. Zwierzyniec z uwagi na wysokie koszty budowy kanalizacji z doprowadzeniem do oczyszczalni w Zwierzyncu wymagana jest budowa oczyszczalni lokalnej wraz z siecią o przepustowości 30 m³/dobę.

Powodzenie w realizacji Programu zależy w dużej mierze od inicjatywy samorządów gminnych oraz umiejętności pozyskiwania przez nie środków finansowych. Wydatki na ten cel pochodzące ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowego i wojewódzkich) zostały określone jako priorytetowe. Uruchomiono kredyty i pożyczki preferencyjne celem zapewnienia finansowania inwestycji w tym zakresie. Również Fundusz Spójności daje możliwości dużym aglomeracjom lub grupom aglomeracji uzyskania środków na inwestycje w gospodarce wodno-ściekowej. Instrumenty te zachęcają jednostki samorządu terytorialnego do przyspieszenia realizacji przedsięwzięć umieszczonych w KPOŚK, a co za tym idzie osiągnięcie przez kraj efektu ekologicznego.

Zadania samorządów szczebla gminnego w zakresie gospodarki ściekowej skupić się powinny na rozbudowie sieci kanalizacyjnych tam, gdzie już funkcjonują zbiorcze oczyszczalnie ścieków (Zamość, Krasnobród, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec) lub większe oczyszczalnie ścieków (Skierbieszów, Miączyn) oraz na ich rozbudowie w kierunku zwiększenia przepustowości i poprawy jakości odprowadzanych ścieków wraz z budową kanalizacji.

Alternatywnym rozwiązaniem dla terenów wiejskich o rozproszonej zabudowie jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków współfinansowana przez fundusze UE, gminy i mieszkańców.

W powiecie zamojskim funkcjonują w aglomeracjach 3 zbiorcze oczyszczalnie ścieków komunalnych w: Krasnobrodzie, Szczebrzeszynie i Zwierzyncu.

W terenie funkcjonuje 21 lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych i 4 oczyszczalnie ścieków przemysłowych. Zestawienie wszystkich oczyszczalni eksploatowanych na terenie powiatu przedstawiono poniżej:

- w gminie Adamów 4 oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków komunalnych z budynku Urzędu Gminy, bloku 20-to rodzinnego i z Przedsiębiorstwa Wielobranżowego "Profesjonal", oczyszczalnia ścieków komunalnych w Fabryce Mebli "Poznańscy" w Bondyrzu, oczyszczalnia w Szkole Podstawowej w Suchowowli i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym "Profesjonal" w Adamowie,
- w gminie Krasnobród 2 oczyszczalnie: zbiorcza oczyszczalnia gminna w Hutkach i oczyszczalnia w Domu Pomocy Społecznej w Majdanie Wielkim (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej),
- w gminie Łabunie 2 oczyszczalnie: oczyszczalnia w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Łabuniach i oczyszczalnia w Hospicjum Santa Galla w Łabuniach,
- w gminie Miączyn 3 oczyszczalnie: oczyszczalnia Gospodarstwa Gruntów Marginalnych i Mieszkaniowego Zasobów Własności Rolnej Skarbu Państwa w Michalowie przejęta przez Gminę Miączyn oraz 2 małe oczyszczalnie ścieków przy Szkołach Podstawowych w Horyszowie i w Kotlicach,
- w gminie Nielisz 2 oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków komunalnych w Domu Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej) i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Gorzelnii w Ruskich Piaskach,
- w gminie Radecznica 1 oczyszczalnia ścieków: w Szpitalu Psychiatrycznym (oczyszczalnia technicznie przestarzała, do likwidacji),
- w gminie Sitno 1 oczyszczalnia: oczyszczalnia przy Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Lublinie z/s w Końskowoli Oddział w Sitnie,
- w gminie Skierbieszów 2 oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków komunalnych przy Urzędzie Gminy (przewidziana do modernizacji) i oczyszczalnia ścieków przemysłowych w Gorzelnii w Łaziskach.
- w gminie Stary Zamość 1 oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej w Starym Zamościu,
- w gminie Sułów 3 oczyszczalnie ścieków: oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej "Storczyk" w Michalowie, oczyszczalnia dla potrzeb Urzędu Gminy, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Publicznego w Sułowie i oczyszczalnia w Domu Pomocy Społecznej w Michalowie (wybudowana ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej),
- w gminie Szczebrzeszyn 2 oczyszczalnie ścieków: zbiorcza oczyszczalnia gminna w Szczebrzeszynie i oczyszczalnia ścieków przemysłowych i komunalnych z osiedla mieszkaniowego w Zakładach Tłuszczowych Sp. z o. o. w Bodaczowie,
- w gminie Zamość 4 oczyszczalnie: oczyszczalnia w Szkole Podstawowej w Sitańcu i w Wysokiem oraz oczyszczalnia Spółdzielni Mieszkaniowej "Rybak" w Topornicy i oczyszczalnia na Stacji Paliw "Na Błoniach" L. Bednarz J. Zawadzki sp. j. w Sitańcu,
- w gminie Zwierzyniec 1 oczyszczalnia ścieków: oczyszczalnia zbiorcza eksploatowana przez Spółkę Wodno-Ściekową w Zwierzyńcu.

Łącznie w oczyszczalniach na terenie powiatu oczyszczanych jest ok. 3300 m³ ścieków na dobę. Łączna przepustowość oczyszczalni wynosi ok. 6000 m³ /dobę a jej wykorzystanie wynosi niewiele ponad 50 %. Powodem tego jest niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, której łączna długość na terenie powiatu wynosi tylko 58,3 km. Na dzień 31 grudnia 2005 r. ścieki z 1739 budynków mieszkalnych odprowadzane były do oczyszczalni. Jakość odprowadzanych ścieków generalnie nie budzi zastrzeżeń, jedynie ścieki odprowadzane z oczyszczalni Szpitala Psychiatrycznego w Radeczniczy oczyszczane są w nieznacznym stopniu. Znaczne ilości ścieków dowożonych z szamb oczyszczanych jest w oczyszczalniach w Zamościu, w Szczebrzeszynie, w Zwierzyńcu, w Krasnobrodzie, w Miączynie i Skierbieszowie. Oprócz niezbędnych inwestycji w zakresie rozbudowy

oczyszczalni i budowy sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach Krasnobród, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec generalne rozwiązania oczyszczania ścieków niezbędne są w gminach Grabowiec, Komarów, Miączyn, Nielisz, Radecznica, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Zamość, Sułów. Gmina Radecznica opracowała projekt oczyszczalni ścieków komunalnych dla potrzeb miejscowości Radecznica i Szpitala Psychiatrycznego oraz docelowo dla sąsiednich miejscowości. Gmina Zamość opracowuje projekt kanalizacji dla miejscowości Szopinek, Wólka Panieńska, Kalinowie i Jatutów z odprowadzaniem ścieków do oczyszczalni miejskiej w Zamościu. Gmina Łabunie planuje również budowę kanalizacji z odprowadzeniem do oczyszczalni miejskiej w Zamościu. Przy współudziale środków unijnych, gminnych i własnych mieszkańców wybudowano w gminie Stary Zamość 95 przydomowych oczyszczalni ścieków, w gminie Adamów i w gminie Sułów 10. Roztoczański Park Narodowy wyposażył 10 leśniczówek położonych na terenie Parku w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

9.3. Stan gospodarki odpadami stałymi

9.3.1. Odpady komunalne

Znowelizowane pod kątem wymogów Unii Europejskiej ustawy: o odpadach i o utrzymaniu czystości i porządku w gminach określają zadania samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Do obowiązkowych zadań własnych gmin w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi należy:

- zapewnienie objęcia wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym systemem odbierania wszystkich rodzajów odpadów komunalnych,
- zapewnienie warunków funkcjonowania systemu selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, aby było możliwe: ograniczenie składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wydzielenie odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych, osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych,
- zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami lub przedsiębiorcami instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, albo zapewnienie warunków do budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych przez przedsiębiorców,
- zapewnienie warunków ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania,
do dnia 31.12.2010 r. – do nie więcej niż 75% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
do dnia 31.12.2013 r. – do nie więcej niż 50% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
do dnia 31.12.2020 r. – do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Realizowanie wymogów stawianych przez aktualnie obowiązujące ustawodawstwo sprowadza się generalnie do minimalizacji ilości odpadów deponowanych na składowiskach poprzez rozwiązania systemowe tj. recykling, odzysk surowców wtórnych, kompostowanie. Spełnienie tych wymogów wiąże się z nowym spojrzeniem na gospodarkę odpadami i podejmowaniem zarówno przez samorządy, jak i mieszkańców niezbędnych działań organizacyjnych i technicznych.

Rolę wiodącą w zakresie gospodarowania odpadami pełnią organy samorządu terytorialnego opierając swoje działania o programy ochrony środowiska oraz o plany

gospodarki odpadami. Ważnym elementem tych działań powinna być działalność informacyjno - edukacyjna społeczeństwa.

Zestawiając te wymogi z obecną sytuacją w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie powiatu, gdzie główną metodą ich dotychczasowego unieszkodliwiania jest deponowanie na składowiskach, dostrzega się potrzebę wielu niezbędnych działań i nakładów w celu sprostania stawianym wymogom.

Generalnie gminy wywiązały się z obowiązku tworzenia podstaw prawno-organizacyjnych w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez przyjęcie regulaminów utrzymania czystości i porządku, jednak z ich realizacją występują opóźnienia.

Na terenie powiatu zamojskiego istnieją nadal gminy, w których nie zapewniono obowiązku objęcia wszystkich mieszkańców zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych. Większość gmin podejmuje działania mające na celu wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów. Stosunkowo najlepsze efekty osiągają gminy Komarów, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec, Sułów. Selektywna zbiórka dotyczy głównie takich odpadów jak: szkło, tworzywa sztuczne, papier i tektura. Jednak w skali powiatu segregacja „u źródła” nadal prowadzona jest w zakresie niezadowalającym.

Dotychczas na terenie powiatu nie są podejmowane skuteczne działania w zakresie selektywnego zbierania i odzysku odpadów ulegających biodegradacji, obowiązek taki jest wyraźnie ustanowiony w art. 16a ustawy o odpadach. Nie są również podejmowane działania organizacyjno-techniczne w zakresie zbierania odpadów niebezpiecznych, wielkogabarytowych oraz sprzętu elektronicznego. Często w/w odpady trafiają na tzw. “dzikie wysypiska odpadów”.

Edukacyjno – informacyjna, a zarazem organizatorska oraz kontrolna rola gmin niezbędna jest do zaprzestania tego typu praktyk..

Starostwo Powiatowe w Zamościu ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspomaga gospodarkę odpadami komunalnymi w następujący sposób: wszystkie gminy, które prowadzą zbiórkę odpadów komunalnych w kontenerach KP-7 otrzymują dotację w wysokości 50 % kosztów zakupu kontenerów, co roku dofinansowywane są cykle audycji poświęcone gospodarce odpadami realizowane przez Katolickie Radio Zamość, co roku wspomagana jest Akcja Sprzątania Świata poprzez zakup 5000 szt. worków i 5000 par rękawic foliowych z przeznaczeniem dla gmin, które zarządzają akcją na swoim terenie.

Należy również podkreślić, że aktualnie na terenie powiatu zamojskiego brak jest odpowiednio wyposażonego oraz zorganizowanego zakładu prowadzącego działalność w zakresie zbierania, odzysku jak i unieszkodliwiania wszystkich rodzajów odpadów. Wojewódzki oraz Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami przewiduje powstanie Zakładu Zagospodarowania Odpadów (ZZO), który powinien być wyposażony w instalacje służące m. in. do odzysku odpadów ulegających biodegradacji, do demontażu i magazynowania odpadów wielkogabarytowych, przyjmowania i przetwarzania odpadów budowlanych, zbierania i magazynowania odpadów niebezpiecznych. Planowana od kilku lat przez Zamojsko-Roztoczański Związek Gmin realizacja takiego obiektu pozostaje nadal w fazie uzgadniania jego lokalizacji. Proponowana lokalizacja Zakładu Zagospodarowania Odpadów na terenie miejskiej oczyszczalni ścieków w Zamościu spotkała się z licznymi protestami mieszkańców sąsiadujących z oczyszczalnią osiedli. Inna rozpatrywana przez Związek lokalizacja to składowisko odpadów komunalnych w Dębowcu.

Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonują 4 składowiska odpadów komunalnych zlokalizowane w następujących miejscowościach:

Gmina	Lokalizacja składowiska	Uwagi
1	2	3
Skierbieszów	Dębowiec	Zamknięcie części do 31.12.2009, rozbudowa
Szczebrzeszyn	Błonie	Zamknięcie części do 31.12.2009, rozbudowa
Krasnobród	Grabnik	Dostosowane do przepisów ustawy o odpadach
Grabowiec	Grabowiec	Dostosowane do przepisów ustawy o odpadach

Na składowisku w Dębowcu zbierane są odpady z gmin: Zamość, Sitno, Stary Zamość, Nielisz, Skierbieszów, Łabunie, Miączyn oraz z miasta Zamościa. Na składowisku w m. Błonie gmina Szczebrzeszyn gromadzone są odpady z miasta i gminy Szczebrzeszyn, z gminy Sułów oraz część z miasta i gminy Zwierzyniec. Na składowisku w Grabowcu gromadzone są odpady z gminy Grabowiec. Na składowisku w m. Grabnik gm. Krasnobród gromadzone są odpady z miasta i gminy Krasnobród oraz gminy Adamów.

Części odpadów z miasta i gminy Zwierzyniec deponowana jest na składowisku w m. Korczów, gm. Biłgoraj. Gmina Radecznica korzysta ze składowisk w m. Radzięcín, gm. Frampól, oraz składowiska w m. Korczów, gm. Biłgoraj. Odpady z gminy Komarów Osada deponowane są na składowisku w m. Kłatwy, gm. Tyszowce.

W 2006 r. zdeponowano na poszczególnych składowiskach odpadów komunalnych następujące ilości odpadów:

Składowisko w Dębowcu	22 707,1 Mg,
Składowisko w Szczebrzeszynie-Błoniu	2 202,0 Mg,
Składowisko w Grabniku, gm. Krasnobród	68,6 Mg,
Składowisko w Grabowcu	330,7 Mg,

9.3.2. Odpady przemysłowe

Gospodarowanie odpadami przemysłowymi odbywa się na zasadach określonych w ustawie o odpadach, które określają podstawowe obowiązki podmiotów podejmujących i prowadzących działalność w wyniku której powstają odpady i generalnie nie stanowi problemu na terenie powiatu. Do podstawowych wymogów w zakresie gospodarowania odpadami, do których są zobowiązani podejmujący i prowadzący działalność należą:

- zapobieganie powstawaniu odpadów lub ograniczeniu ich ilości,
- zapewnienie maksymalnego i zgodnego z zasadami ochrony środowiska odzysku odpadów,
- zapewnienie zgodnego z zasadami unieszkodliwienia odpadów, których nie udało się odzyskać.

Do głównych wytwórców odpadów przemysłowych na terenie powiatu zamojskiego należą:

1. Zakłady produkcji mebli i przetwórstwa drewna:

“Jobon” Sp. z o.o. w Zwierzyńcu,
 Fabryka Mebli “Poznańscy” w Bondyrzu,
 “Europarquet” Sp. z o.o. w Hutkach,
 Tartaki: w Bondyrzu, w Lipsku, w Jacni, w Majdanie Wielkim

2. Zakłady przemysłu rolno-spożywczego:

Zakłady Tłuszczowe Sp. z o.o. w Bodaczowie,
 Gorzelnie: w Ruskich Piaskach i Łaziskach

3. Zakłady transportowe i mechaniki pojazdowej:

- PKP - Linia Hutnicza Szerokotorowa Zamość – Bortatycze,
- PKP „CARGO” Zamość – Bortatycze.

Wśród największych wytwórców odpadów dominują zakłady przetwórstwa drzewnego oraz przetwórstwa rolno – spożywczego. Zakłady o profilu drzewnym wytworzyły w roku 2006 ponad 60% całkowitej ilości odpadów przemysłowych powstających na terenie powiatu. Odpady drzewne w ostatnim okresie znajdują coraz więcej nabywców, a wytwarzane ilości są na bieżąco zagospodarowywane jako paliwo w energetyce oraz do produkcji płyt wiórowych.

W roku 2006 nie wystąpiły problemy z ich zagospodarowaniem. Odpady wytworzone w zakładach przetwórstwa rolno-spożywczego stanowią ok. 30 % ogólnej ilości odpadów w powiecie i są wykorzystywane w rolnictwie do nawożenia gruntów (odpady z gorzelni) oraz do produkcji pasz (odpady z Zakładów Tuszczowych w Bodaczowie).

Odrębną kategorię odpadów, wymagającą szczególnej staranności w gospodarowaniu są odpady niebezpieczne. Największą grupę tej kategorii odpadów w powiecie stanowią odpady ropopochodne wytworzone w zakładach o profilu transportowym i wykonującym usługi naprawcze.

W grupie tych zakładów największy udział w wytwarzaniu odpadów ma PKP - LHS Zamość – Bortatycze, które wytwarza ponad 80 % odpadów niebezpiecznych w skali powiatu.

Sposoby gospodarowania tymi odpadami nie budzą zastrzeżeń – odpady przekazywane są uprawnionym podmiotom do odzysku i unieszkodliwienia. Nie występują również problemy w zakresie gospodarowania odpadami medycznymi. Odpady tego rodzaju przekazywane są do unieszkodliwiania innym podmiotom posiadającym odpowiednie zezwolenia. Na terenie powiatu nie prowadzi się unieszkodliwiania odpadów szpitalnych.

9.4. Sieć dróg publicznych na terenie powiatu

Powiat zamojski posiada 1.809,26 km sieci dróg publicznych, w tym 1.392,3 km o nawierzchni twardej. Ogólny wskaźnik gęstości dróg wynosi 96,6 km na 100 km², a o nawierzchni twardej 73,5 km na 100 km² (dla porównania w 1996 r. dla kraju wskaźnik ten wynosił 77,0 km na 100 km²). Wskazuje to na dobre nasycenie siecią dróg w powiecie.

Podstawowy szkielet dróg publicznych stanowią drogi krajowe i wojewódzkie. Jako uzupełnienie tej sieci służą drogi powiatowe i gminne. Przestrzenne rozmieszczenie dróg ilustruje zał. nr 8, natomiast ilościowy podział na poszczególne kategorie przedstawia się następująco:

- 1) drogi krajowe o nawierzchni twardej - 102,3 km,
- 2) drogi wojewódzkie o nawierzchni twardej - 97,5 km,
- 3) drogi powiatowe - 766 km
w tym: o nawierzchni twardej – 681,5 km, o nawierzchni gruntowej - 84,5 km,
- 4) drogi gminne i lokalne miejskie - 843,30 km,
w tym: o nawierzchni twardej - 510,8 km, o nawierzchni gruntowej - 332,5 km

Przez teren powiatu zamojskiego przebiegają 2 drogi krajowe:

- Nr 17: Warszawa - Lublin - Zamość - Tomaszów Lubelski - Lwów (przez przejście graniczne w Hrebennem)
- Nr 74: Janów Lubelski - Frampol - Szczebrzeszyn – Zamość – Hrubieszów (do przejścia granicznego w Zosinie).

Posiadają one najlepszy stan techniczny ze wszystkich kategorii dróg w powiecie, niemniej jednak z uwagi na swoje przeznaczenie i wymagania techniczne, tj. przenoszenie największego obciążenia komunikacyjnego, około 53 % z tych dróg wymaga odnowy.

Wzrastający ruch pojazdów gabarytowo dużych i ciężkich powoduje, że drogi wojewódzkie nie są dostatecznie dostosowane do roli, jaką powinny spełniać w układzie

komunikacyjnym powiatu. Również obiekty inżynieryjne usytuowane w ciągach tych dróg wymagają dostosowania do aktualnych potrzeb. W ocenie wojewódzkiej administracji drogowej ok. 70 % sieci dróg wojewódzkich w powiecie wymaga modernizacji lub odnowy nawierzchni.

Szczególne znaczenie w sieci dróg publicznych mają drogi powiatowe, gdyż zlokalizowane są w każdej z gmin i spełniają ważną rolę w ruchu lokalnym, jak również stanowią najważniejszy łącznik między drogami gminnymi a siecią dróg wojewódzkich i krajowych.

Sieć dróg powiatowych powstała z byłych dróg wojewódzkich w większości nie spełnia warunków technicznych, jakie stawiane są tej kategorii dróg.

Analiza stanu nawierzchni dróg powiatowych wykonana w 2000 r. wykazała, że około 550 km, tj. 82 % sieci wymaga odnowy lub modernizacji. Obiekty inżynieryjne (mosty i przepusty) usytuowane w ciągach tych dróg również w ok. 83 % wymagają remontu kapitalnego. Bieżące remonty i modernizacje nie nadążają za zniszczeniami, wynikającymi ze zmiany struktury ruchu drogowego (duże obciążenie). Stopień degradacji istniejących nawierzchni jest większy niż proces jej odnowy.

Na terenie powiatu w kategorii dróg powiatowych znajduje się 1,9 km dróg o nawierzchni klinkierowej, brukowej i betonowej oraz ok. 1 km podbudów stabilizowanych cementem, na których należy wykonać nawierzchnię bitumiczną.

Ponadto do wybudowania pozostaje jeszcze 84,5 km dróg powiatowych. Zestawienie w/w dróg w rozbiciu na gminy przedstawia zał. nr 11.

Drogi gminne mają przede wszystkim lokalne znaczenie gospodarcze i społeczne. Problemem jest konieczność budowy aż ok. 333 km tych dróg. Budowa nowych, twardych nawierzchni realizowana jest dotychczas krótkimi odcinkami, w zależności od możliwości finansowych samorządów gmin.

9.5. Techniczne zaplecze motoryzacji

W/g danych Wydziału Komunikacji, Transportu i Dróg Publicznych Starostwa wynika, że na dzień 31 grudnia 2006 r. było zarejestrowanych: 31.033 samochodów osobowych, 126 autobusów, 3.885 samochodów ciężarowych, 205 ciągników samochodowych, 192 samochody specjalne, 207 naczep ciężarowych, 13.778 ciągników rolniczych, 2.658 przyczep ciężarowych, 61 przyczep specjalnych oraz 1.819 przyczep ciężarowych rolniczych.

Na terenie powiatu w chwili obecnej działają 4 stacje kontroli pojazdów. Dwie z nich zlokalizowane są na terenie miasta Szczepieszyna oraz po jednej odpowiednio w Brodach Małych i Miączynie.

Zakłady naprawcze samochodów świadczą usługi we wszystkich gminach i zabezpieczają potrzeby mieszkańców w wystarczającym zakresie. Zaopatrywanie mieszkańców w części zamienne do pojazdów odbywa się przeważnie za pośrednictwem sklepów i hurtowni zlokalizowanych na terenie miasta Zamościa.

9.6. Transport kolejowy

Głównym traktem komunikacji kolejowej na terenie powiatu jest LHS, oddana do użytku w 1979 roku. Jej odległość od Hrubieszowa do Sławkowa Płd. koło Katowic wynosi 394,65 km. Jest to linia szerokotorowa stanowiąca bezpośrednie połączenie Polski z krajami WNP. Odcinek linii przebiegający przez teren powiatu zamojskiego wynosi około 72 km i 15 km torów stacyjnych. Linia ta ze względu na prześwit torów (1520 mm)

umożliwia przewozy bez przeładunku na granicy, co stanowi ważny atut na rynku transportowym. Obiekty zlokalizowane na LHS stwarzają dogodne warunki wymiany handlowej pomiędzy Europą Zachodnią, Polską, Ukrainą aż po Daleki Wschód. Na stacjach zarządzanych przez Spółkę LHS znajdują się rampy i place ładunkowe, terminale przeładunkowe, hale magazynowe, składy celne, wagi wagonowe. Poprzez szerokotorowy system kolei ukraińskich – LHS uzyskuje bezpośredni dostęp do kolei we wszystkich państwach byłego ZSRR, w tym Magistrali Transsyberyjskiej, a także Nowym Jedwabnym Szlakiem poprzez Kazachstan do Chin (w szczególności regionu Urymchi).

Od 1 lipca 2001 r. na polskim rynku transportowym rozpoczęła działalność PKP Linia Hutnicza Szerokotorowa Spółka z o.o. w Zamościu.

Plan przewozów dla Zakładu Eksploatacji LHS w Zamościu na 2001 rok zakładał przewiezienie 3,5 mln ton ładunku.

Na terenie powiatu zamojskiego zlokalizowane są 2 ważne obiekty LHS – Stacja w Bortatyczach i Brodach Małych. W Bortatyczach zlokalizowana jest lokomotywownia do obsługi całej linii i warsztaty naprawcze urządzeń technicznych. Na Stacji Bortatycze prowadzi też działalność przedsiębiorstwo DUWE GAZ Ltd. Wykorzystując szeroki tor zbudowało na wydzierżawionym terenie w Bortatyczach terminal przeładunkowy i rozlewnię gazu płynnego propan-butan. Przedsiębiorstwo to jest importerem gazu z Rosji na potrzeby Polski.

Stacje Zamość – Bortatycze i Szczebrzeszyn są stacjami stycznymi z liniami kolejowymi 1435 mm. Problemem wykorzystania bazy towarowej w Bortatyczach jest zły stan dróg powiatowych łączących bazę z drogą wojewódzką i krajową. Na stacji Zamość – Bortatycze znajduje się terminal przeładunkowy „Statoil” przystosowany do przeładunku gazów płynnych, bocznica „Węglokoks” przystosowana do przeładunku materiałów sypkich, elektroniczna waga wagonowa na torze „N” – 1435 mm oraz kasa towarowa, świadcząca pełen zakres usług w godzinach 7.00 – 15.00.

Stacja w Brodach Małych eksploatowana jest jako terminal przeładunkowy różnych towarów z wagonów szerokotorowych na normalnotorowe i odwrotnie. Aktualnie zdolność przeładunkowa tego terminalu wykorzystana jest w około 50 %. Istnieje możliwość rozbudowy i poszerzenia zakresu usług.

Przez teren powiatu zamojskiego przebiega linia kolejowa normalnotorowa relacji Rejowiec – Zawada – Zwierzyniec – Bełzec (Stalowa Wola) oraz Zawada – Hrubieszów. Mają one mniejsze znaczenie gospodarcze niż LHS. Problemem pozostaje brak elektryfikacji linii od Rejowca do granicy państwa. Ogólna długość tych linii na terenie powiatu wynosi około 95 km. Pokrywają one lokalne potrzeby przewozów kolejowych, głównie węgla i płodów rolnych. Po tych liniach odbywa się również ruch osobowy z Zamościa w kierunku Lublina i Warszawy przez Rejowiec Fabryczny oraz w kierunku Rzeszowa i Tarnowa, a także do Krakowa przez Bełzec (przy czym ruch ten jest stopniowo ograniczany).

9.7. Transport lotniczy

Powiat zamojski nie ma pasażerskich połączeń lotniczych. Na terenie gm. Zamość w miejscowości Mokre funkcjonuje sportowe lotnisko Aeroklubu Ziemi Zamojskiej. Z każdym rokiem rozszerzana jest oferta inwestycyjna regionu, przybywa gospodarstw agroturystycznych, które odwiedzają urlopowicze z całego świata. By usprawnić komunikację pomiędzy Zamojszczyzną i odległymi zakątkami kraju i Europy należy wybudować cywilne lotnisko (ładowisko) dla małych samolotów pasażerskich.

9.8. Sieć gazowa

Powiat zamojski znajduje się w obszarze działania Karpackiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. w Tarnowie Oddział Gazowniczy w Sandomierzu. W planach Spółki jest zapewnienie dostaw do ZEC w Zamościu i wybranych gmin powiatu zamojskiego oraz tomaszowskiego w wyniku połączenia z krajowym systemem gazowniczym.

Ogółem długość gazociągów na terenie powiatu zamojskiego wynosi 845 318 mb, natomiast długość przyłączy 326 040 mb. Ilość przyłączy gazowych wynosi 13 850, a ilość kotłowni grzewczych 62 i przemysłowych 11 (według stanu na dzień 18.05.2007 r.). Wykaz miejscowości na terenie powiatu zamojskiego posiadających doprowadzoną sieć gazową przedstawia zał. Nr 9, natomiast zestawienie długości sieci gazowej rozdzielczej niskiego i średniego ciśnienia wraz z przyłączami w podziale na poszczególne gminy i miasta powiatu zamojskiego – zał. Nr 10.

W najbliższych latach na terenie powiatu zamojskiego przewiduje się rozwój sieci gazowej na terenie: miasta Szczebrzeszyn i miejscowości Skokówka gm. Zamość.

W celu zapewnienia dywersyfikacji dostaw paliwa gazowego w latach najbliższych Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. w Tarnowie planuje budowę gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Hrubieszów – Zamość umożliwiającego dostawę paliwa gazowego z Ukrainy, który będzie przebiegał przez część powiatu zamojskiego.

9.9. Łączność telefoniczna (wg stanu na dzień 31.12.1999 r.)

Na terenie powiatu zamojskiego ogółem zainstalowanych jest 16.130 telefonicznych łączy abonenckich; w tym na wsi - 13.893. Najwięcej łączy telefonicznych zainstalowanych jest w gminie Zamość - 4.623 a najmniej w gminie Nielisz - 93. Liczba łączy w poszczególnych gminach jest bardzo zróżnicowana a średnio na gminę przypada 1.067 abonamentów telefonicznych. Poniżej średniej ilości abonamentów w gminach plasują się gminy: Grabowiec, Komarów, Sułów, Skierbieszów, Miączyn i Krasnobród. Dobrze rozwiniętą sieć telefoniczną posiadają gminy: Szczebrzeszyn, Radecznica, Zwierzyniec, Stary Zamość i Łabunie.

Poza tym na terenie powiatu zainstalowanych jest 33 rozmównic na pocztach w tym 25 na wsi oraz 93 aparatów samoinkasujących; w tym 56 na wsi.

Średnio na jeden aparat telefoniczny przypada około 7 mieszkańców.

W gminach, w których jest najmniej rozwinięta telekomunikacja przewodowa podjęto ostatnio działania zmierzające do budowy sieci telefonicznych. Dotyczy to gminy Nielisz, Grabowiec, Sułów, Skierbieszów i Komarów.

9.10. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Powiat pod względem energetycznym obsługiwany jest przez Rejonowy Zakład Energetyczny w Zamościu za wyjątkiem gmin: Grabowiec i Miączyn (Rejon Hrubieszów) i Komarów (rejon Tomaszów). Zakład obsługuje ponad 64 tys. odbiorców energii elektrycznej z terenu powiatu zamojskiego i częściowo krasnostawskiego. Obszar działania RZE wynosi 1 480 km kw. Zakład zatrudnia 134 osoby.

Na terenie RZE eksploatowane są: linie kablowe (SN – 194 836 m, nn – 530 933 m) oraz linie napowietrzne: (SN - 1 160 521 m, nn – 1 294 631 m). Znajdują się także 1 063 stacje transformatorowe. Eksploatacją urządzeń zajmują się trzy posterunki energetyczne w: Zamościu, Krasnobrodzie i Szczebrzeszynie.

Obszarem swego działania obejmuje powiat zamojski także Zamojska Korporacja Energetyczna Spółka Akcyjna (pod obecną nazwą działająca od 1997r.). Podstawową

dziedziną działalności Spółki jest dystrybucja i sprzedaż energii elektrycznej zgodnie z posiadanymi koncesjami. ZKE SA dostarcza energię elektryczną do 423 tysięcy odbiorców. Oprócz podstawowej działalności, Spółka zajmuje się również:

- wykonywaniem robót ogólnobudowlanych w zakresie obiektów liniowych: rurociągów, linii elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych;
- świadczeniem usług w zakresie wykonywania instalacji elektrycznych oraz instalowania, naprawy i konserwacji urządzeń elektroenergetycznych;
- wynajmem nieruchomości;
- świadczeniem usług telekomunikacyjnych, transmisją danych i radiokomunikacją.

Na terenie powiatu mamy ponad 65 tys. odbiorców energii elektrycznej. Energia elektryczna wykorzystywana jest przede wszystkim do oświetlania budynków i terenów zabudowanych. Na terenie powiatu ponad 11 tys. odbiorców posiadają liczniki dwutaryfowe do podgrzewania w gospodarstwach rolnych parników i bojlerów. Stanowi to około 18 % odbiorców. Energia elektryczna dla potrzeb naszego powiatu dostarczana jest głównie z elektrowni w Dobrotworze na Ukrainie. Część mocy pokrywana jest z polskiego systemu energetycznego oraz małych elektrowni wodnych działających na terenie powiatu w miejscowościach: Nielisz, Michałów, Zwierzyniec, Tworyczów i Klemensów. Rejonowy Zakład Energetyczny posiada opracowany program modernizacji i rozbudowy sieci energetycznej na terenie powiatu. Program ten obejmuje również rozbudowę sieci energetycznej wokół zbiornika wodnego Nielisz oraz osiedli mieszkaniowych wokół Zamościa, w Kalinowicach, Płoskiem i Sitańcu).

9.11. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Powiat zamojski nie posiada dostępu do szerokopasmowej infrastruktury teleinformatycznej. Słabo rozwinięta jest ona również na terenie całego województwa lubelskiego, a zbyt wysokie koszty dostępu do niej, pociągają za sobą brak powszechności korzystania z Internetu wśród mieszkańców regionu, a tym samym brak dostępu do elektronicznych systemów usług publicznych.

Budowa ogólnodostępnej sieci teleinformatycznej, systemów podpisu elektronicznego, stworzenie elektronicznego obiegu dokumentów oraz elektroniczne powiązanie samorządów wszystkich szczebli ułatwiłoby dostęp do informacji społeczeństwu, a starostwu pozwoliło na sprawne i efektywne zarządzanie informacją.

10. EDUKACJA

10.1. Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2006/2007 realizowane jest w 6 placówkach z 235 dziećmi oraz 79 oddziałach przedszkolnych z 1150 dziećmi.

10.2. Szkolnictwo podstawowe i gimnazja

Szkolnictwo podstawowe realizowane jest w 96 placówkach z 523 oddziałami oraz 7793 uczniami. Natomiast w 26 gimnazjach w 204 oddziałach naukę pobiera 4755 uczniów.

Ogólna liczba nauczycieli zatrudnionych w w/w placówkach wynosi 1652 osoby.

W wielu samorządach funkcjonują zespoły szkół, w skład których wchodzi szkoły podstawowe i gimnazja, wobec powyższego wielu nauczycieli łączy pracę obu rodzajach jednostek oświatowych.

10.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

W pięciu szkołach ponadgimnazjalnych prowadzonych przez powiat zamojski uczy się 679 uczniów, w tym 226 w klasach pierwszych. Szkoły te zatrudniają łącznie nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty i są to następujące jednostki oświatowe:

1. Zespół Szkół Nr 1 im. Zamoyskich w Szczepleszynie . W ramach zespołu funkcjonuje: Liceum Ogólnokształcące (ogólna liczba uczniów – 186 i 20,32 nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty).

2. Zespół Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska im. Jana Zamoyskiego w Zwierzyńcu, W ramach szkoły funkcjonują:
a) Technikum Ochrony Środowiska – kształcące techników ochrony środowiska w liczbie 79 uczniów,
b) Technikum Przemysłu Drzewnego – kształcące techników technologii drewna w liczbie 58 uczniów,
c) Liceum Profilowane o liczbie uczniów – 20,
d) Liceum Ogólnokształcące – liczące 41 uczniów, a liczba nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty w szkołach wynosi 22,69.
Przy Zespole funkcjonuje internat o liczbie 90 miejsc.

3. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty w Grabowcu W ramach Zespołu funkcjonują:
a) Liceum Ogólnokształcące liczące 94 uczniów.
b) Liceum Profilowane liczące 20 uczniów.
Liczba zatrudnionych w szkole nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty wynosi 12,73. Przy Zespole funkcjonuje internat o liczbie miejsc 36.

4. Zespół Szkół Nr 2 im. Zygmunta Klukowskiego w Szczepleszynie. W ramach Zespołu funkcjonują:
a) Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie gimnazjum, kształcąca w zawodach:
- stolarz – 36 uczniów,
- ślusarz – 41 uczniów.
W szkole funkcjonują klasy wielozawodowe, w których nauka trwa w zależności od zawodu 2, 2,5 lub 3 lata przygotowując młodzież do zawodów:
- piekarz – 14 uczniów,
- fryzjer – 2 uczniów,
- mechanik pojazdów samochodowych – 4 uczniów,
- sprzedawca – 14 uczniów,
- kucharz małej gastronomii – 9 uczniów,
- rzeźnik wędliniarz – 1 uczeń.
b) Liceum Uzupełniające dla absolwentów szkół zawodowych:
- liczba uczniów wynosi 38.
W Zespole Szkół Nr 2 zatrudnionych jest łącznie 16,46 nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty.

5. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 2 w Zamościu.

Jednostka ta wspomaga pracę wszystkich szkół z terenu powiatu zamojskiego i obejmuje opieką 21329 dzieci i młodzieży. Poradnia udziela pomocy dzieciom i młodzieży oraz rodzicom w zakresie:

- indywidualnej terapii psychologicznej,
- terapii rodzinnej,
- indywidualnej terapii pedagogicznej,
- indywidualnej terapii logopedycznej.

Oprócz terapii indywidualnej prowadzi również inne zajęcia grupowe, między innymi należą do nich:

- zajęcia profilaktyczne,
- zajęcia integracyjno – adaptacyjne,
- zajęcia dla dzieci nadpobudliwych,
- zajęcia aktywizujące do samodzielnego podejmowania decyzji wyboru szkoły ponadgimnazjalnej i zawodu,
- zajęcia terapeutyczne dla dzieci dyslektycznych,
- zajęcia logopedyczne.

Pracownicy poradni prowadzą również szkolenia, prelekcje i odczyty dla nauczycieli i rodziców. Poradnia posiada swój oddział w Szczebrzeszynie przy ul.Ogrodowej 14. Jednostka ta zatrudnia łącznie 16 pracowników pedagogicznych.

6 . Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Krasnobrodzie.

Organem prowadzącym tę szkołę jest Urząd Miasta i Gminy w Krasnobrodzie. Do szkoły tej uczęszcza 78 uczniów.

Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonują również szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Są to: Liceum Ogólnokształcące Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczebrzeszynie o liczbie słuchaczy 14 oraz Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Łabuniach - placówką ponadgimnazjalną dla dorosłych kształcąca w formie zaocznej (7 słuchaczy) , organem prowadzącym są osoby fizyczne mieszkające w Siedlcach.

Na terenie powiatu funkcjonują 2 całoroczne szkolne schroniska młodzieżowe tj:

1. Całoroczne Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Zespole Szkół Nr 1 w Szczebrzeszynie, zlokalizowane przy ul. Ogrodowej 14, 22-460 Szczebrzeszyn, liczące 100 miejsc.
2. Całoroczne Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Ryś” przy Zespole Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu, 22-470 Zwierzyniec, ul. Browarna 1, o liczbie miejsc – 52.

Placówki oświatowe prowadzone przez powiat dysponują własnymi obiektami o zróżnicowanych warunkach lokalowych. Poza ZSP w Grabowcu, pozostałe szkoły mieszczą się w obiektach zabytkowych, co ogranicza możliwości modernizacyjne. Szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych tj. Liceum Ogólnokształcące TWP korzysta z bazy ZS Nr 2 w Szczebrzeszynie, a Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Łabuniach z lokalu Gimnazjum w Łabuniach.

Należy podkreślić, iż większość absolwentów szkół gimnazjalnych z terenu powiatu zamojskiego korzysta z bogatej oferty edukacyjnej miasta Zamość oraz ościennych powiatów: Biłgoraj, Hrubieszów, Zamość, Tomaszów Lub., Krasnystaw. Ocenia się, że ok. 75% dalszą naukę podejmuje w szkołach z terenu miasta Zamość, w powiatach ościennych ok. 10%, a ok. 15% w szkołach podległych powiatowi zamojskiemu.

- Na terenie miasta Zamość funkcjonuje 30 szkół ponadgimnazjalnych, w tym:
- 3 licea ogólnokształcące,
 - 5 zespołów szkół zawodowych posiadających w swoich strukturach: zasadnicze szkoły, technika oraz licea ogólnokształcące,
 - 15 szkół policealnych (większość są to szkoły niepubliczne).

10.4. Szkolnictwo wyższe

- Na terenie powiatu działalność prowadzi 5 szkół wyższych z siedzibą w Zamościu:
- Akademia Rolnicza w Lublinie, Instytut Nauk Rolniczych,
 - Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie,
 - Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji,
 - Wyższa Szkoła Humanistyczno – Ekonomiczna,
 - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.

11. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Powiat zamojski jest spadkobiercą bogatej spuścizny dziedzictwa historyczno-kulturowego minionych epok. Rozległe tereny Grodów Czerwieńskich z miejscowościami jak: Grabowiec, Guciów, Mokre, Szczebrzeszyn odegrały ważną rolę w historycznym procesie kształtowania się początków państwowości Polski i Ukrainy. Ciągące się przez stulecia procesy przemian w sposób naturalny wpłynęły na przenikania się kultur, zwyczajów, obrzędów, języków i wyznań. Bliskie sąsiedztwo pogranicza z Ukrainą wycisnęło swe piętno na różnorodność zarówno zabytków kultury materialnej, jak i obiektach kultury niematerialnej. Najbardziej spektakularnym przejawem przenikania się kultur są zabytki architektury sakralnej, w tym: cerkwie prawosławne, synagogi żydowskie i cmentarze wielu wyznań. Duże znaczenie w kształtowaniu się zarówno stosunków społecznych, gospodarczych oraz kulturowych miała Ordynacja Zamojskich.

Ostatnie lata w sferze kultury wykazały stopniowy kryzys finansowo instytucjonalny, który uwidacznia zmniejszającą się dostępnością do dóbr i usług kultury. Zmniejszyła się także sieć instytucji kultury jak i zakres świadczonych usług. Zubożenie społeczeństwa oraz pokrywanie kosztów codziennego życia, zmusza wiele rodzin do ograniczenia wydatków na udział w kulturze, w tym na zakup książek. Wykruszenie się dotychczasowej oraz brak nowej sieci instytucji kultury, powoduje kolejne działania - zmniejszenie wydatków samorządów ogółem na kulturę.

Coraz wyraźniej rysują się dysproporcje w życiu, dostępności do nauki i dóbr kultury na szczeblu: województwa, powiatu, gminy.

11.1. Ośrodki kultury

Wraz ze zmianami ustrojowymi i administracyjnymi państwa zmienia się sens postrzegania kultury jako stałego wielowiekowego dziedzictwa, które wciąż trwa i nie podlega współczesnym przeobrażeniom. Coraz częściej kultura pełni istotny czynnik rozwoju ekonomicznego m.in. wpływa na atrakcyjność regionu i determinuje rozwój turystyki przyjazdowej.

Niezwykle ważną funkcją samorządu jest prowadzenie mecenatu nad kulturą, dzięki któremu, udaje się zachować zarówno ciągłość kulturową ale także poprzez szeroko pojętą współpracę z licznymi jednostkami, zaspakajając potrzeby i aspiracje społeczne.

Obecnie pejzaż kulturowy powiatu stanowią nieliczne instytucje kultury, które ze względu na ich niewielką i nierównomiernie rozłożoną w powiecie sieć oraz zaistniałe potrzeby społeczne, realizują wiele funkcji, także pozakulturowych jak: edukacyjną, sportową i turystyczno-rekreacyjną. Wypełniają one zadania i prowadzą działalność w zakresie popularyzacji, upowszechniania i promocji. Stwarzają również warunki dostępności do korzystania z dóbr kultury narodowej społeczeństwa zamieszkującego w pow. zamojskim. Są one inspiratorem, organizatorem i realizatorem wielu różnorodnych przedsięwzięć z zakresu kultury i edukacji kulturalnej. Miejskie i gminne instytucje kultury finansowane są z budżetów samorządu terytorialnego.

W powiecie zamojskim działalność prowadzą:

- Krasnobrodzki Dom Kultury w Krasnobrodzie,
- Miejski Dom Kultury w Szczepieszynie,
- Zwierzyniecki Ośrodek Kultury i Rekreacji w Zwierzyńcu,
- Samorządowy Ośrodek Kultury w Komarowie Osadzie,
- Gminne Ośrodki Kultury: w Grabowcu, Starym Zamościu, Skierbieszowie,
- Kino „Skarb” w Zwierzyńcu.

Wszystkie instytucje kultury posiadają własne siedziby, najczęściej uprzednio zaadoptowane po innym użytkowniku, na potrzeby kultury. MDK w Szczepieszynie zajmuje obiekt zabytkowej XVII-wiecznej synagogi żydowskiej, która po wieloletnim okresie eksploatacji wymaga renowacji.

Domy i ośrodki kultury prowadzą szeroki zakres działalności kulturalno-edukacyjno-oświatowej jak:

- edukacja kulturalna społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży, w zakresie: kultury słowa, sztuki recytacji, teatru, poezji, umuzykalniania, plastyki, fotografii, tańca,
- przejawiają troskę o kultywowanie lokalnych wartości kulturowych, w tym opiekę nad twórcami i twórczością ludową oraz amatorskim ruchem artystycznym,
- są organizatorem koncertów, festiwali, przeglądów, konfrontacji, występów, konkursów, spotkań, warsztatów artystycznych i wystaw,
- prowadzą różne zespoły amatorskiego ruchu artystycznego, w tym orkiestry, zespoły śpiewacze, folklorystyczne, tańca ludowego i nowoczesnego,
- prowadzą dokumentację życia społeczno-kulturalnego lokalnej społeczności.

Starostwo Powiatowe wypełniając funkcję mecenatu nad kulturą i w trosce o rozwój kulturowo-intelektualny mieszkańców powiatu niektóre zadania zleca, powierza lub współuczestniczy w ich organizacji, innym instytucjom mającym siedzibę poza powiatem. Od lat prowadzona jest współpraca w tym zakresie z zamojskimi instytucjami kultury:

- Zamojski Dom Kultury - realizuje cały wachlarz zadań jak: konkursy recytatorskie dla dzieci i młodzieży, przeglądy dziecięcych i młodzieżowych teatrów, konkursy plastyczne, fotograficzne. Starostwo partycypuje w kosztach organizacji Zamojskiego Lata Teatralnego, „Konkursu na Palmę i Pisanek Wielkanocną” oraz w druku periodyku - Zamojskiego Kwartalnika Kulturalnego,
- Polska Orkiestra Włociańska im. Karola Namysłowskiego - prowadzi działalność w zakresie organizacji koncertów muzyki ludowej, symfonicznej, kolęd i pastorałek dla środowiska wiejskiego, a także akcję umuzykalniania dzieci i młodzieży wiejskiej,
- Muzeum Zamojskie - współpraca pracowników merytorycznych: historyków i etnografów z twórcami i zespołami ludowym i w zakresie popularyzacji i upowszechniania dokumentacji historycznej.

Edukację muzyczną w środowisku dziecięco-młodzieżowym powiatu prowadzi także Zamojskie Towarzystwo Muzyczne poprzez prowadzenie 5 Społecznych Ognisk Muzycznych w następujących miejscowościach: Sitańcu, Sitnie, Jarosławcu, Zawadzie i Zamościu,

w których naukę gry na instrumentach pobiera ok. 100 uczniów. Towarzystwo Muzyczne jest także organizatorem cyklicznego corocznego Przeglądu Ognisk Muzycznych, który jest prezentacją osiągnięć, umiejętności i talentów młodych wykonawców.

Ubożenie społeczeństwa widoczne jest także w tej dziedzinie życia. W ostatnim okresie czasu nastąpił spadek zainteresowania tą formą kształcenia muzycznego dzieci wiejskich, w konsekwencji spadła także liczba ognisk muzycznych z 14 (w roku 2000) do 5.

Szczególny wpływ i znaczenie na rozwój intelektualny, poziom życia kulturalnego, naukowego oraz wydawniczego posiada ruch stowarzyszeń społeczno-kulturalnych i regionalnych. Podejmują one liczne działania z zakresu badań nad historią regionu, dokumentacją, upowszechnianiem i popularyzacją wartości kulturowych, w tym: organizację konferencji popularno-naukowych, sesji i sympozjów, działalności wydawniczej i publicystycznej. W powiecie zamojskim działalność taką prowadzą:

- Towarzystwo Miłośników Zwierzynca,
 - Stowarzyszenie Twórców Ludowych - Oddział w Zamościu,
 - Krasnobrodzkie Stowarzyszenie Artystyczne,
 - Towarzystwo Przyjaciół Skierbieszowa,
 - Towarzystwo Przyjaciół Grabowca,
 - Towarzystwo Przyjaciół Klemensowa w Michalowie,
 - Stowarzyszenie „Wszechnica Roztoczańska” w Szczebrzeszynie,
 - Stowarzyszenie Promocji Rozwoju Zamojszczyzny - gm. Zamość,
- oraz nowopowstałe:
- Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Gminy Adamów,
 - Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Leśne Sioło” - w Wólce Wieprzeckiej.
 - Towarzystwo Regionalne Miasta i Gminy Krasnobród.

Ponadto wielorodną działalność na rzecz powiatu świadczą również stowarzyszenia, dla których siedzibą jest miasto Zamość. Do takich należą:

- Zamojskie Towarzystwo „RENEZANS”,
- Zamojskie Towarzystwo Muzyczne,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ludowego Zespołu Pieśni i Tańca „Zamojszczyzna”,
- Związek Harcerstwa Polskiego - Komenda Hufca,
- Zamojskie Towarzystwo Leśmianowskie
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich - Oddział Zamość, organizując wystawy prezentujące polską sztukę współczesną, koncerty muzyki, tańca i pieśni, konferencje, sesje i sympozja naukowe, szkolenia dla kadry pracującej w kulturze, prowadząc działalność wydawniczą.

11.2. Biblioteki

Na rzecz mieszkańców powiatu oraz miejskich i gminnych bibliotek publicznych działalność prowadzi Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Kostki Zamojskiego z siedzibą w Zamościu. Instytucja realizuje zadania na rzecz bibliotek i czytelnictwa w oparciu o porozumienie zawarte pomiędzy Zarządem Powiatu Zamojskiego i Prezydentem Miasta Zamość.

Sieć biblioteczna w powiecie jest bardzo zróżnicowana. Tworzą ją: 3 biblioteki miejsko-gminne, 12 gminnych, 18 filii oraz 12 punktów bibliotecznych. Spośród wymienionych, 9 placówek bibliotecznych w gminach: Grabowiec, Komarów, Skierbieszów, Stary Zamość i Sitno zostało połączonych z ośrodkami kultury. Zmianie uległy także warunki funkcjonowania biblioteki w Komarowie Osadzie, którą połączono z Samorządowym Ośrodkiem Kultury i Publicznym Gimnazjum, natomiast od 2001 r. Biblioteka Publiczna

Gminy Sitno wraz z 2 filiami funkcjonuje w strukturach Referatu Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Gminy Sitno.

W porównaniu z latami poprzednimi zmniejszyła się liczba filii. Uległa zmniejszeniu także liczba czytelników (porównaniu z 2005 r. o 4,3 %) oraz liczba wypożyczeń (o 14042 jednostki).

Taki stan rzeczy wynika ze zbyt małych środków finansowych przyznawanych przez samorządy na funkcjonowanie bibliotek oraz na zakup i uzupełnianie księgozbioru o nowości wydawnicze, pozycje encyklopedyczne i popularno-naukowe, literaturę piękną i dla dzieci. Utrzymujący się od kilku lat bardzo niski wskaźnik zakupów nowości prowadzi do degradacji treściowej księgozbioru i do nieatrakcyjności instytucji.

W związku z rozwojem szkolnictwa i działającymi na terenie Zamościa wyższymi uczelniami przed biblioteką i jej organizatorem stanęły wyższe aniżeli uprzednio oczekiwania i wyzwania. Nowi czytelnicy - studenci oczekują od placówki wzmoczonych działań celem zaspokojenia coraz większych potrzeb jakie pojawiły się w nowej rzeczywistości w społeczeństwie informacyjnym tj. nieustannej aktualizacji księgozbioru, który sprostałby wymaganiom w zakresie edukacji, informacji oraz rozwoju intelektualnego mieszkańców powiatu.

Księgozbiór sieci miejskiej na dzień 31.12.2006 r. wynosi 242779 jednostek ewidencyjnych w tym: książki - 226912 wol., zbiory specjalne - 11185 jedn., czasopisma - 4682 jedn. W 2006 r. do zbiorów wpłynęło 13103 jednostek ewidencyjnych na kwotę 224.534,33 zł.

W 2006 r. do placówek bibliotecznych pow. zamojskiego zakupiono ogółem 10323 książek, w tym 6985 woluminów ze środków własnych gmin, natomiast 3338 z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Średni wskaźnik zakupu księgozbioru w powiecie zamojskim w 2006 r. wynosił 9,4 wol. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Najwyższy wskaźnik osiągnęły biblioteki w gminach: Zwierzyniec (15,8), Łabunie (12,4), Sułów (11,8), gm. Zamość (11,2), Adamów i Stary Zamość (11,1), najniższy wskaźnik mają placówki w gminach: Sitno (2,8) oraz Grabowiec (4,3). W 2006 r., ze względu na dezaktualizację treści, ze zbiorów bibliotek publicznych powiatu wycofano 13093 wol. Znaczącą selekcję księgozbioru przeprowadzono w placówkach gminy: Radecznicza, Sułów i Szczebrzeszyn.

Nie dofinansowanie placówek bibliotecznych jest powodem występujących trudności w przeprowadzeniu informatyzacji. Tylko część bibliotek publicznych powiatu wyposażona jest w komputery, aż połowa filii bibliotecznych oraz placówka w gminie Skierbieszów nie posiada sprzętu komputerowego. Zdecydowana większość bibliotek pracuje korzystając z programu MAK, pozostałe w programach: IBRA, BIBLIOTEKA, natomiast 5 bibliotek gminnych oraz 1 miejsko-gminna nie posiada żadnego oprogramowania bibliotecznego, słabo przygotowana jest także kadra bibliotekarzy do pracy i obsługi programów specjalistycznych.

Niepokojący jest także fakt zmniejszającej się liczby pracowników posiadających wykształcenie bibliotekarskie, na inne jak m.in.: administracja, prawo, pedagogika.

Jednym z trudnych i bardzo ważnych problemów jest sytuacja biblioteki w gminie Sitno, która utraciła status instytucji kultury z powodu, początkowego połączenia z Gminnym Domem Kultury, a następnie przekształcenia w jedną ze struktur administracji Urzędu Gminy. Skutkuje to m.in. zablokowaniem przekazywania dotacji z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na zakup nowości wydawniczych.

(Źródło: „Informacja o działalności bibliotek publicznych pow. zamojskiego w 2006 r.” - maszynopis oprac. PiMBP w Zamościu.)

11.3. Kultura i sztuka ludowa

Różnorodność kultury ludowej ziemi zamojskiej świadczy o jej duchowym bogactwie. Zachowały się i wciąż są kultywowane liczne zwyczaje, obrzędy, przekazywane z pokolenia na pokolenie tradycje, rozwija się sztuka ludowa. W powiecie aktywną działalność prowadzi kilkudziesięciu twórców ludowych, w większości zrzeszonych w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych. Reprezentują niemalże wszystkie dziedziny twórczości a zwłaszcza takie jak: plastyka obrzędowa, wycinanki z papieru, poezja i proza ludowa, rzeźba.

Wyrazisty jest amatorski ruch artystyczny zrodzony z samorzutnej aktywności społecznej Kół Gospodyń Wiejskich, które organizują konkursy i przedsięwzięcia mające na celu podnoszenie poziomu cywilizacyjnego wsi, estetyki życia i otoczenia oraz prowadzą ludowe zespoły śpiewacze.

W zamojskim ruchu artystycznym dominuje nurt folklorystyczny. Od kilkunastu lat działalność prowadzi 6 kapel ludowych: 3 w Krasnobrodzie, Zwierzyńcu, Grabowcu, nowopowstała Kapela Ludowa „Adamowiaci” w Adamowie, (działalność natomiast zawiesiła Starozamojska Kapela Ludowa ze Starego Zamościa), 26 ludowych zespołów śpiewaczych oraz 6 orkiestr dętych w Szczebrzeszynie, Radechnicy, Grabowcu, Nieliszu, Krasnobrodzie, Komarowie oraz 1 Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Białowoli gm. Zamość, a także 1 Ludowy Zespół Teatralny w Topólczy gm. Zwierzyniec.

Tradycję folklorystyczną w powiecie kontynuują dwa dziecięce zespoły: Dziecięcy Zespół Tańca Ludowego „Zwierzyniaci” ze Szkoły Podstawowej nr 5 w Zwierzyńcu oraz Dziecięcy Zespół Tańca Ludowego „Namysłowiaczek” z Gminnego Domu Kultury w Starym Zamościu.

Nie sposób przecenić kulturotwórczego oddziaływania na środowisko wiejskie licznych jednostek Ochotniczej Straży Pożarnych. Obok spełniania swych powinności statutowych tj. społecznej gotowości do walki z żywiołami, są swoistymi mecenasami kultury na wsi. We wszystkich gminach wspierają ruch artystyczny, zwłaszcza KGW. Zarządy OSP są gospodarzami-właścicielami 197 remiz strażackich, które często pełnią funkcję placówek życia kulturalnego w zamojskich wsiach.

11.4. Zabytki kultury materialnej

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturalnego oraz podtrzymywania zbiorowej pamięci, obok Zamojskiego Muzeum, na terenie powiatu ważną i cenną funkcję pełnią:

- Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Roztoczańskiego Parku Narodowego w Zwierzyńcu,
- Muzeum Wsi Zamojskiej w Sitnie - LODR,
- Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej – muzeum parafialne – z okazjonalną kolekcją wieńców dożynkowych, eksponatami prezentującymi kulturę ludową oraz florę i faunę regionu – mieści się w zespole przyklasztornym, powstało z pasji kolekcjonerskiej księdza ks. prałata Romana Marszalca,
- Muzeum Historii Światowego Związku Żołnierzy AK w Bondyrzu – unikalne w skali kraju, powstałe z pasji kolekcjonerskiej Jana Sitka,
- Zagroda w Guciowie - Anny i Stanisława Jachymków,
- krzyże przydrożne, kapliczki rozsiane po całym terenie powiatu.

11.4.1. Zabytki kultury materialnej

Obok zespołu urbanistycznego Zamościa wpisanego na Światową Listę UNESCO, również na terenie powiatu znajdują się liczne cenne i warte poznania zabytki

architektoniczne reprezentujące różne okresy i style w sztuce. Są to przede wszystkim zespoły pałacowo-parkowe, dworskie, folwarczne, obiekty architektury sakralnej i sztuki ludowej.

Do interesujących i najwartościowszych należą:

ZWIERZYNIĘC - leśna rezydencja rodziny Zamoyskich - zespół zwany „Pałacem Plenipotenta” (obecnie siedziba dyrekcji Roztoczańskiego Parku Narodowego) wraz z otoczeniem, Zespół Zarządu Ordynacji Zamoyskiej (obecnie siedziba Zespołu Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska), w tym 4 oficyny murowane, założenie zieleni i układu wodnego, kościół p.w. św. Jana Nepomucena tzw. „na wodzie” oraz XIX w. budynek główny i portiernia browaru.

KLEMENSÓW - gm. Sułów – XVII-wieczny pałac Zamoyskich wraz z zespołem pałacowo-parkowym (128 ha parku), dawną oranżerią, obiektami: maneżem, elektrownią, tzw. „białą oficyną” dawnym zespołem folwarcznym (obecnie pałac zajmuje Domu Pomocy Społecznej).

KRASNOBRÓD - barokowy zespół klasztorny o. Dominikanów - sanktuarium Maryjne z cudownym wizerunkiem Maryi Krasnobrodzkiej, aleja prowadząca od zespołu klasztornego do kaplicy „na wodzie”, zespół pałacowo-parkowy Leszczyńskich wraz z drewnianą rządcówką, wieżą ciśnień, galerią (obecnie Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci im. J. Korczaka).

RADECZNICA- zespół klasztorny o. Bernardynów z kościołem par. p.w. św. Antoniego Padewskiego, klasztorem, rozległym parkiem, cmentarzem i kaplicą św. Antoniego „na wodzie”.

SZCZEBRZESZYN – układ urbanistyczny miasta w obrębie dawnych obwarowań, ze wzgórzem zamkowym, cmentarzami katolickim i żydowskim oraz cerkwią, synagogą (obecnie MDK), zespołem klasztornym o. Franciszkanów (obecnie szpital).

ŁABUNIE- zespół pałacowy z 2 oficynami murowanymi.

ŁABUŃKI - zespół pałacowo-parkowy (obecnie siedziba Hospicjum Santa-Galla).

Ponadto na uwagę zasługują:

- zespoły pałacowo-parkowe w: Niewirkowie - gm. Miączyn, Ruskich Piaskach- gm. Nielisz; Sitnie - obecnie siedziba LODR,

- zespoły dworskie i folwarczne w: Adamowie: Szystowicach, gm. Grabowiec: Stawie Naokowskim i Ujazdowie, gm. Nielisz: Jarosławcu, gm. Sitno: Łaziskach, gm. Skierbieszów: Udrycze, gm. Stary Zamość: Bortatycze i Zawada gm. Zamość,

- zespoły klasztorne w: Krasnobrodzie, Radechnicy i Szczepieszynie oraz liczne zabytkowe obiekty sakralne niemalże w każdej z gmin powiatu,

- młyn wodny z początku XX w. w Bondyrzu

Na terenie powiatu zachowały się świątynie i cmentarze grzebalne różnych wyznań, kapliczki przydrożne, młyny wodne, spichlerze, elektrownie wodne. Do rejestru zabytków wpisanych zostało 90 obiektów.

11.5. Sport i rekreacja

11.5.1. Kultura fizyczna i sport

Działania w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury fizycznej oraz sportu na terenie powiatu zamojskiego, w tym również w środowisku dzieci i młodzieży prowadzą przede wszystkim kluby sportowe funkcjonujące na terenie gmin oraz uczniowskie kluby sportowe – działające przy szkołach i parafiach. Na terenie powiatu zamojskiego istnieje ok. 70 podmiotów kultury fizycznej; z czego 35 to uczniowskie kluby

sportowe. Funkcjonują one w gminach: Grabowiec, Komarów, Krasnobród, Miączyn, Radecznica, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Sułów, Szczebrzeszyn, Zamość i Zwierzyniec. Prowadzą działalność w oparciu o istniejącą bazę i szkolne obiekty sportowe. Swoje cele i zadania realizują we współdziałaniu z dyrektorami szkół, radami szkół, radami rodziców oraz klubami sportowymi, i władzami samorządowymi. Najpopularniejsze sekcje sportowe prowadzone w tych klubach to: piłka siatkowa, ręczna, koszykowa piłka nożna, tenis stołowy i ziemny, zapasy, łucznictwo, szachy, narciarstwo biegowe, radioorientacja sportowa, kolarstwo, biegi przełajowe. Uczniowskie kluby sportowe wpisane są do ewidencji prowadzonej przez Starostę Zamojskiego i posiadają osobowość prawną.

Zrzeszają ponad 2000 członków głównie uczniów, nauczycieli i sympatyków sportu. Kadre szkoleniowa stanowią; trenerzy, instruktorzy, organizatorzy sportu, nauczyciele wychowania fizycznego.

Od 2003 roku Starosta Zamojski prowadzi również ewidencję stowarzyszeń kultury fizycznej nie prowadzących działalności gospodarczej mających siedzibę na obszarze powiatu zamojskiego. Stowarzyszenia z chwilą wpisania do ewidencji uzyskują osobowość prawną. Do chwili obecnej w ewidencję wpisano 19 klubów sportowych. Są to: Stowarzyszenie Sportowe "SANUS" Szczebrzeszyn, Gminny Ludowy Klub Sportowy "OMEGA" Stary Zamość, Ludowy Klub Sportowy "ISKRA" Koniuchy, Ludowy Klub Sportowy "ORION -STIHL" Jacnia, Grabowiecki Klub Sportowy "ORION" Grabowiec, Gminny Klub Sportowy "OSTOJA" Skierbieszów, Ludowy Klub Sportowy "PŁOSZCZANIN" Płoskie, Ludowy Zespół Sportowy "MEBLARZ" Bondyryz, Miejsko-Gminny Klub Sportowy "IGROS" Krasnobród, Autonomiczna Sekcja Piłki Nożnej "ROZTOCZE" Szczebrzeszyn, Klub Sportowy "ALWA" Brody Małe, Ludowy Klub Sportowy "DUET" Wychody-Hubale, Gminny Klub Sportowy "GROM" Niewirków, Ludowy Zespół Sportowy "SATURN" Suchowola, Ludowy Zespół Sportowy "ANITEX" Kąty II, Gminny Klub Sportowy "OKĘCIE" Mokre, Klub Karate KYOKUSHIN w Łabuniach, Ludowy Klub Sportowy "WĘGRZYN" Szopinek oraz Ludowy Klub Sportowy "ROZPACZ" Kalinowice.

Celem tych klubów jest głównie popularyzacja w środowisku wiejskim piłki nożnej, siatkowej, sztuk walk wschodu oraz prowadzenie działań zapewniających aktywne spędzanie wolnego czasu w szczególności dzieciom i młodzieży szkolnej.

Zadania w sferze kultury fizycznej, sportu i rekreacji oraz upowszechniania ich na terenie powiatu zamojskiego realizują również stowarzyszenia i kluby mające siedzibę w mieście Zamość. Należy do nich:

- Zamojski Szkolny Związek Sportowy z siedzibą w Zamościu zajmujący się promocją zdrowia, powszechną aktywizacją fizyczną dzieci i młodzieży oraz współzawodnictwem sportowym szkół na terenie powiatu zamojskiego /organizacją Igrzysk Młodzieży Szkolnej szkół podstawowych, gimnazjów / Gimnazjada / i szkół ponadgimnazjalnych / Licealiada/.
- Zamojskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Zamościu prowadzi działalność w zakresie upowszechniania rekreacji ruchowej i propagowania zdrowego stylu życia. Największymi imprezami są „Czwartki lekkoatletyczne” oraz “Międzynarodowy Festiwal Sportu Dzieci i Młodzieży”.
- Zadania na rzecz rozwoju i upowszechniania kultury fizycznej i rekreacji w środowisku wiejskim powiatu zamojskiego realizuje Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe z siedzibą w Zamościu. Stowarzyszenie LZS jest organizatorem licznych imprez rangi mistrzostw powiatu. Do największych masowych imprez należą organizowane rokrocznie Powiatowe Igrzyska LZS Mieszkańców Zamojskiej Wsi – Święto Sportu Powiatu Zamojskiego, mistrzostwa powiatu zamojskiego w biegach przełajowych, lekkiej atletyce,

piłce siatkowej oraz najpopularniejszy turniej piłki nożnej dziewcząt i chłopców "Piłkarska Kadra Czeka".

- Klub Sportowy "AGROS" w Zamościu prowadzi działalność szkoleniową zawodników w lekkiej atletyce, łucznictwie, kolarstwie i zapasach. Jest to największy i najprężniej działający klub sportowy na terenie miasta i powiatu. Posiada wykwalifikowaną kadre trenersko-instruktorską. Zrzesza ponad 370 zawodników zawodniczek, w tym ok.30 % z terenu powiatu.

Infrastruktura sportowa na terenie powiatu jest słabo rozwinięta. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie władz samorządowych podejmowaniem działań służących rozwojowi kultury fizycznej i sportu. Dzięki nim powstało kilka nowych przyszłolnych obiektów sportowych. W najbliższej przyszłości planowana jest modernizacja hali produkcyjnej na potrzeby zajęć rekreacyjno – sportowych przy Zespole Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu oraz w miarę posiadanych środków finansowych budowa sal gimnastycznych i boisk sportowych. Samorzady mając na uwadze poprawę kondycji fizycznej, rozwijanie nawyków aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży poprzez sport, chętnie podejmują działania na rzecz rozwoju infrastruktury sportowej, jednak ze względu na brak środków finansowych nie zawsze uwieńczone sukcesem.

Niewystarczająca jest w stosunku do potrzeb ilość pływalni krytych / 1 /, basenów /1/, kortów tenisowych i boisk sportowych / 4 korty tenisowe, 20 boisk/. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie dzieci i młodzieży korzystaniem z tej formy rekreacji.

Działania podejmowane przez samorzady umożliwiają tylko niewielkiej grupie młodzieży uczestnictwo w programie powszechnej nauki pływania na jedynej pływalni jaka istnieje w Zamościu.

Niedostateczna baza sportowa oraz brak funduszy na jej rozwój uniemożliwia powstawanie stowarzyszeń i klubów sportowych. Zauważa się również spadek zainteresowania udziałem w różnorodnych masowych formach aktywnego wypoczynku. Dalszy rozwój infrastruktury na terenie powiatu będzie uzależniony od możliwości finansowych samorządów oraz wspólnych działań prowadzonych na rzecz aktywnej promocji upowszechniania kultury fizycznej i sportu.

11.5.2. Turystyka i wypoczynek

Powiat zamojski to kraina z przepięknym, urozmaiconym krajobrazem z bujną i dziką przyrodą, licznymi pamiątkami i śladami minionej świetności, sanktuariami, parkami i rezerwatami przyrody, wspaniałym klimatem, rzadkimi okazami ptaków i zwierząt, urokliwymi lessowymi wąwozami, akwenami wodnymi, wyciągiem narciarskim oraz licznymi szlakami pieszymi i rowerowymi. Nawet najbardziej wyrafinowany turysta z pewnością znajdzie coś interesującego dla siebie.

Do najbardziej lubianych, popularnych i najczęściej odwiedzanych miejscowości turystycznych należą:

Krasnobród - miejscowość wypoczynkowo-wczasowa i uzdrowiskowa z Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci im. Janusza Korczaka, licznymi kapliczkami, sanktuarium Maryjnym z obrazem Matki Boskiej Krasnobrodzkiej oraz Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej,

Zwierzyniec - położony wśród lasów Roztoczańskiego Parku Narodowego, z ciekawymi zabytkami: Pałacem "Plenipotenta", Gmachem d. Zarządu Ordynacji Zamojskiej, barokowym kościółkiem na wodzie oraz Ośrodkiem Edukacyjno-Muzealnym RPN i ostoją konika polskiego – tarpana,

Szczebrzeszyn - najstarsze miasto / wielokulturowe/, z pięknymi barokowymi kościołami, synagogą i kirkutem oraz ciekawostką jaką jest pomnik chrząszcza nawiązujący do słynnego wiersza J. Brzechwy “ W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie i Szczebrzeszyn z tego słynie...” . W niedalekiej odległości od Szczebrzeszyna znajduje się Klemensów z zespołem pałacowo-parkowym Zamoyskich.

Mało znane lecz niemniej ciekawe i atrakcyjne pod względem krajobrazowym i przyrodniczym, bogate w historię i zabytki miejscowości powiatu to:

Radecznica z zespołem klasztornym Bernardynów – Sanktuarium św. Antoniego Padewskiego, kapliczką Św. Antoniego ” na wodzie”,

Skierbieszów położony na działach Grabowieckich z renesansowym kościołem z 1620 r. oraz tradycyjnym rokrocznie odbywającym się jarmarkiem “ Kiliana”,

Łabunie z zespołem pałacowo-parkowym Zamoyskich i Aleksandra Szeptyckiego

Nielisz z największym w regionie akwenem wodnym / ok.840 ha. powierzchni /

Okolice Radeczniczy, Gorajca i Szczebrzeszyna z przepięknym, malowniczym, krajobrazem, szachownicą wąskich pasemek pól Roztocza Szczebrzeszyńskiego, licznymi kompleksami leśnymi i siecią wąwozów lessowych nosząca nazwę “Piekiełko”.

Turystów i wczasowiczów odwiedzających nasz powiat czeka wiele atrakcji, miłych wrażeń i doznań. Dla amatorów pieszych wędrówek, którzy chcą być bliżej natury przygotowano sieć szlaków turystycznych, ścieżek spacerowych, przyrodniczo-dydaktycznych i poznawczych przebiegających przez najatrakcyjniejsze i najciekawsze miejsca i miejscowości powiatu. Zwolennicy turystyki rowerowej znajdą oznakowane trasy rowerowe wiodące przez nizinne i wyżynne tereny regionu. Mogą również skorzystać z wypożyczalni rowerów.

Atrakcyjny pobyt i wypoczynek urozmaicą i dopełnią:

- zwiedzanie fermy strusi afrykańskich w Szewni Górnej,
- jazdy konne, przejażdżki bryczkami,
- wejście na wieżę widokową w Krasnobrodzie,
- zwiedzanie gospodarstwa pasiecznego z małym muzeum w Mokrymlipiu,
- możliwość wędkowania oraz zorganizowanego łowiectwa,
- możliwość plażowania, wypoczynku nad wodą, wypożyczenia sprzętu pływającego,
- grzybobranie,
- spływ kajakowy Wieprzem,
- zbiorniki rekreacyjne w Krasnobrodzie / z jedyną w regionie zjeżdżalnią wodną.

Dysponenci bazy noclegowej / ok. 2300 miejsc, w tym 826 całoroczne / proponują bogatą ofertę miejsc noclegowych o zróżnicowanym standardzie i cenach. Turyści mogą skorzystać z zakwaterowania w obiektach hotelarskich, ośrodkach wypoczynkowo-wczasowych, pensjonatach, motelach, kwaterach agroturystycznych, pokojach gościnnych, szkolnych schroniskach młodzieżowych, campingach oraz na polach namiotowych.

Według danych statystycznych / 2005 r./ liczba korzystających z noclegów w powiecie zamojskim wyniosła 31224, w tym turyści zagraniczni 822, udzielono 93323 noclegi, w tym 1663 turystom zagranicznym.

Odnotowano wzrost liczby odwiedzających Zamojszczyznę o ok. 12 % w stosunku do roku 2004 roku. Największą grupę stanowią turyści krajowi z Warszawy, Śląska, Krakowa, Łodzi, Poznania i Wrocławia. Ostatnio wzrosło też zainteresowanie regionem ze strony turystów z Pomorza Zachodniego, Gdańska i Kujaw.

Przyjeżdżający z zagranicy to przede wszystkim turyści z Niemiec, Włoch, Francji, USA, Hiszpanii, Czech, Australii, Słowacji, Węgier, Grecji, Rosji, Norwegii, Finlandii, Japonii i Izraela.

Bazę żywieniową stanowią liczne stołówki funkcjonujące w obiektach hotelarskich, rzadziej można spotykać restauracje i kawiarnie. Usługi gastronomiczne świadczą również kwaterodawcy, mini bary, sezonowe punkty gastronomiczne, pizzerie.

Warunki klimatyczne, walory krajoznawczo-przyrodnicze i turystyczne sprawiają, iż powiat nasz jest również atrakcyjnym dla organizatorów wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży, obozów, kolonii, zielonych szkół z terenu całej Polski.

Na terenie powiatu istnieje również możliwość uprawiania sportów zimowych i wodnych. Dogodne warunki terenowe i klimatyczne posiada Krasnobród, gdzie funkcjonuje wyciąg orczykowy dł. 490 m na Chełmowej Górze oraz wyciąg w Jacni. Natomiast okolice Szczebrzeszyna i Komarowa zachęcają do narciarstwa biegowego i zjazdowego. Sporty wodne i wędkowanie można uprawiać na największym w regionie zbiorniku wodnym w Nieliszu /o pow. ok. 840 ha / oraz rzekach Roztocza.

Powiat zamojski posiada bardzo dobre perspektywy rozwoju turystyki i w przyszłości może stać się prężnym regionem turystycznym. Aby to osiągnąć muszą zostać zrealizowane założenia strategii zmierzające do zwiększenia jego atrakcyjności. Będzie to jednak uzależnione od inicjatywy, zaangażowania i decyzji władz samorządowych oraz całej lokalnej społeczności. Wpływ na rozwój będą miały również dalsze nakłady inwestycyjne w zakresie rozbudowy bazy noclegowej, infrastruktury komunalnej - zwłaszcza w zlewni rzeki Wieprz oraz skoordynowane działania informacyjno promocyjne w skali ogólnopolskiej i międzynarodowej.

12. OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA

12. 1. Promocja i ochrona zdrowia

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej określa zadania władz publicznych z zakresu ochrony zdrowia i wskazuje na uregulowania szczegółowe zapisane w ustawach. Ustawą o zadaniach szczegółowych dla samorządu powiatowego jest ustawa o samorządzie powiatowym i zapis w art. 4, odnoszący się do promocji i ochrony zdrowia.

Realizując zapisy ustawy, wykonywane są zadania z zakresu promocji i ochrony zdrowia na terenie Powiatu Zamojskiego.

Z przedstawianych analiz stanu zdrowia społeczeństwa wynika, że różnice między Polską a pozostałymi krajami Unii Europejskiej nadal są widoczne, co wskazuje na potrzebę dalszych intensywnych działań dla poprawy stanu ochrony zdrowia.

Przyjęta definicja Światowej Organizacji Zdrowia określa zdrowie jako „stan dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności”.

Wśród czynników, które wpływają na zdrowie wyróżnia się cztery grupy:

- 1) styl życia – jego udział jest największy (ok. 50%) i jednocześnie jego zmiana leży w zasięgu możliwości każdego człowieka,
- 2) środowisko fizyczne oraz społeczne życia i pracy (ok. 20%),
- 3) czynniki genetyczne (ok. 20%),
- 4) służba zdrowia, która może rozwiązać ok. 10% problemów zdrowotnych społeczeństwa.

Na terenie powiatu zamojskiego był realizowany w latach 2000 – 2005 Narodowy Program Zdrowia. Z analizy 18 celów operacyjnych wynika, że nadal należy kontynuować

Narodowy Program Zdrowia, ponieważ te cele określają głównie kierunki polityki zdrowotnej w zakresie pozyskiwania poprawy stanu zdrowia społeczeństwa Powiatu Zamojskiego.

Zarząd Powiatu w Zamościu uchwałą Nr 85/2006 z dnia 11 października 2006 roku ustanowił Powiatowy Program Zdrowia na lata 2006 – 2010, który został opracowany na podstawie dokumentu Ministerstwa Zdrowia pn. „Narodowy Program Zdrowia na lata 2006-2015”.

Celem strategicznym Narodowego Programu Zdrowia jest osiągnięcie „poprawy zdrowia i związanej z nim jakości życia ludzkiego” poprzez:

- 1) stwarzanie warunków oraz kształtowanie motywacji, wiedzy i umiejętności zdrowego stylu życia a także podejmowanie działań na rzecz zdrowia własnego i innych,
- 2) kształtowanie sprzyjającego zdrowiu środowiska życia, pracy i nauki,
- 3) zmniejszenie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych.

12. 1. 1. Główne zagrożenia zdrowia i problemy zdrowotne

Sytuację demograficzną populacji powiatu zamojskiego cechuje wysoki wskaźnik zgonów i ujemny przyrost naturalny. Struktura według wieku populacji jest niekorzystna, odsetek osób w wieku 65 i więcej lat należy do najwyższych w województwie.

Korzystne zmiany w strukturze kobiet w wieku rozrodczym, jako wynik wyżu demograficznego z lat osiemdziesiątych, nie wyrównują spadku liczby urodzeń. Za przyczynę nasilenia spadku poziomu płodności należy uznać przeobrażenia zachodzące w naszym kraju związane z transformacją gospodarczą a zwłaszcza brak stabilizacji ekonomicznej, bezrobocie, bądź obawa utraty pracy przez młodych ludzi. W efekcie przesuwana się wiek urodzenia pierwszego dziecka, co też ma wpływ na zmniejszenie liczby urodzeń.

Wzrost przeciętnego trwania życia przy utrzymujących się wskaźnikach zapadalności na choroby układu krążenia, układu oddechowego, układu pokarmowego, choroby nowotworowe, stwarzać będzie zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne w miejscu zamieszkania a także instytucjonalne w zakładach opieki zdrowotnej i społecznej.

Problemem jest również liczba wypadków i urazów w gospodarstwach domowych, w zakładach pracy, w rolnictwie a także na trasach komunikacyjnych, powodująca zapotrzebowanie na pomoc doraźną, leczenie szpitalne, specjalistyczne ambulatoryjne, rehabilitacyjne i socjalne.

Należy wymienić wzrost zachorowań wśród dzieci i młodzieży zakwalifikowanej do grup dyspanseryjnych z powodu wad wzroku, zniekształceń kręgosłupa, chorób alergicznych, stresu, nerwic szkolnych, wad zgryzu, próchnicy zębów, nadwagi, otyłości. Głównym problemem zdrowotnym jest również wysoka zapadalność i chorobowość na gruźlicę, przewyższająca wskaźniki wojewódzkie.

W największym stopniu stan zdrowia ludności wyznacza styl życia i zachowania zdrowotne a wśród nich aktywność fizyczna, sposób żywienia, palenie tytoniu, spożywanie alkoholu, używanie substancji psychotropowych. Zagrożenia w środowisku społecznym wywodzą się między innymi z występującego bezrobocia. Natomiast zagrożenia w środowisku fizycznym są wynikiem słabo rozpoznanych skutków zdrowotnych związanych z zanieczyszczeniem środowiska.

Przygraniczne położenie powiatu zamojskiego oraz zyskujące na popularności wyjazdy turystyczne do krajów tropikalnych stwarzają możliwości zakażenia chorobami zagrażającymi zdrowiu a nawet życiu. Istnieje stałe zagrożenie przeniesienia na teren Powiatu Zamojskiego zakażeń szczególnie szerzących się przez przewód pokarmowy – salmonellozy, duru brzusznego, czerwonki, wzw typu A, a nawet cholery i innych.

12. 1. 2. Infrastruktura ochrony zdrowia

Infrastrukturę ochrony zdrowia w powiecie zamojskim tworzą: Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy, Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci im. Janusza Korczaka w Krasnobrodzie, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Szczebrzeszynie, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej – Przychodnia Rejonowa w Zwierzyńcu, Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy Santa-Galla w Łabuńkach oraz 52 podmioty niepubliczne zlokalizowane w gminach i miastach Powiatu Zamojskiego. Sieć placówek ochrony zdrowia zaopatrują również prywatne apteki otwarte.

Wskaźnik liczby łóżek ogólnych na 10 tys. mieszkańców wynosi 7,3 (woj. 48,0), wskaźnik łóżek psychiatrycznych 31,17 (woj. 10,3), wskaźnik łóżek długoterminowych 3,4 (woj. 8,5).

Świadczenia zdrowotne dla mieszkańców Powiatu Zamojskiego wykonywane są również przez Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu, Samodzielną Publiczną Stację Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu, Niepubliczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Zamościu.

Powiat zamojski jest organem założycielskim Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Szczebrzeszynie, który wykonuje świadczenia zdrowotne w rodzaju leczenia szpitalnego, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej, podstawowej opieki zdrowotnej, pomocy doraźnej oraz Samodzielnego Publicznego Sanatorium Rehabilitacyjnego dla Dzieci im. Janusza Korczaka w Krasnobrodzie, który wykonuje świadczenia zdrowotne w postaci leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacyjnego dla dzieci i dorosłych. W Sanatorium leczone są głównie dzieci z powodu chorób dróg oddechowych, schorzeń reumatycznych, ortopedyczno - urazowych, mózgowego porażenia dziecięcego oraz innych schorzeń neurologicznych o zbliżonym obrazie klinicznym otyłości. W Sanatorium udziela się świadczeń zdrowotnych także osobom dorosłym. Poza świadczeniami zdrowotnymi w postaci leczenia uzdrowiskowego, placówka świadczy także pomoc medyczną w zakresie rehabilitacji leczniczej.

Infrastruktura zakładów opieki zdrowotnej wymaga nakładów finansowych, dostosowania pomieszczeń do wymagań określonych prawem a także do większego udziału w zastosowaniu kosztownych technologii medycznych.

12. 1. 3. Dostępność do świadczeń zdrowotnych

Pomimo niskiego wskaźnika zabezpieczenia świadczeń zdrowotnych w lecznictwie zamkniętym w łóżka ogólne na terenie powiatu zamojskiego poprzez szpital w Szczebrzeszynie, który stanowi strukturę organizacyjną Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Szczebrzeszynie, ludność Powiatu Zamojskiego może korzystać z tej formy opieki zdrowotnej w drodze wolnego wyboru świadczeniodawcy, w szpitalach zlokalizowanych w mieście Zamość: Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu, Niepublicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Zamościu.

Ambulatoryjna specjalistyczna opieka zdrowotna zlokalizowana jest w gminach i miastach na terenie powiatu zamojskiego oraz w mieście Zamość. Jednak niewystarczające nakłady finansowe na ochronę zdrowia stwarzają ograniczoną dostępność do określonego rodzaju usług medycznych. Stąd też kolejki do lekarzy specjalistów, leczenia szpitalnego, uzdrowiskowego, diagnostycznego.

Niedostateczne wyposażenie placówek ochrony zdrowia w aparaturę i sprzęt medyczny, stan techniczny budynków, niedostosowanie infrastruktury do osób niepełnosprawnych a także niedostateczna informatyzacja stwarzają ograniczoną dostępność do świadczeń zdrowotnych.

Warunki placowe lekarzy, pielęgniarek i innego personelu medycznego, spowodowały w ostatnich latach nasilenie się zjawiska emigracji zarobkowej w tej grupie zawodowej do Krajów Unii Europejskiej, znaczne uszczuplenie wykształconej, wykwalifikowanej kadry medycznej, a co za tym idzie utrudnienie dostępu do świadczeń zdrowotnych.

12.1.4. Stan sanitarno-epidemiologiczny

Nadzór nad stanem sanitarno-epidemiologicznym powiatu prowadzi Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zamościu zatrudniająca 94 pracowników.

Pod nadzorem Stacji znajduje się ok. 1350 obiektów stałych i 35 sezonowych położonych na terenie powiatu, w tym 776 obiektów żywnościowo – żywieniowych, wśród których wymienić należy przede wszystkim: szkoły, przedszkola, domy pomocy społecznej, placówki służby zdrowia, ośrodki wypoczynkowe, domy dziecka.

Generalnie stan sanitarno-epidemiologiczny powiatu oceniany jest jako dostateczny. Zaniedbania dotyczą części sklepów, jak również części obiektów oświatowych nie posiadających wody bieżącej czy też prawidłowo urządzonej i wydzielonej ubikacji. Wyeliminowanie tych niekorzystnych zjawisk wymaga dużych nakładów inwestycyjnych.

Bieżący stan sanitarny placówek oświatowo-wychowawczych nie budzi zastrzeżeń, natomiast stan techniczny w niektórych obiektach jest niezadowolający (obiekty i urządzenia wymagają malowania, bieżących remontów lub wymiany). W pracowniach chemicznych w szkołach stwierdza się duże ilości przeterminowanych odczynników chemicznych wymagających utylizacji. Poprzez postępowanie administracyjne prowadzone będą sukcesywne działania zmierzające do wyeliminowania tych nieprawidłowości.

Mimo w/w braków w powiecie sytuacja epidemiologiczna jest stosunkowo dobra. Zmniejszyła się ilość zbiorowych zatruc pokarmowych a także liczba zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby i inne choroby. Zwiększyła się natomiast liczba nieżytów żołądkowo-jelitowych i biegunek.

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej znajdują się również ujęcia wody pitnej oraz studnie przydomowe. W miejscowościach, gdzie nie ma wodociągów ludność korzysta ze studni przydomowych, które są często zbyt płytkie, źle zlokalizowane, pozostające w złym stanie technicznym. W wielu przypadkach jak wykazują badania woda z tych ujęć jest brudna i zanieczyszczona bakteriami. Z przebadanych w 1999 roku studni przydomowych tylko w 8 woda nadawała się do spożycia.

W ramach nadzoru kontynuowana także będzie działalność profilaktyczna zmierzająca do zmniejszenia narażenia zawodowego i środowiskowego, ochrony zdrowia i życia w miejscu pracy oraz zdrowego stylu życia, poprzez czynny udział w Zamojskim partnerstwie na Rzecz Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy i Zdrowego Stylu Życia, gdzie jednym z Partnerów jest Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu.

Obecnie trwają prace legislacyjne nad projektem ustawy o systemie zdrowia publicznego, mającej zastąpić ustawę o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Projekt w stosunku do obowiązującej ustawy znacznie rozszerza zadania z zakresu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia, w zakresie uchwalenia ustawy, zadania te będą realizowane.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna sprawuje również nadzór nad składowiskami odpadów stałych i oczyszczalni ścieków. Nadzorem sanitarnym objęte są składowiska odpadów w Dębowcu, Szczebrzeszynie - Błoniu, w Grabowcu i Hutkowie.

12.2. Pomoc społeczna

Na szczeblu powiatu jednostką odpowiedzialną za całokształt realizacji zadań z zakresu pomocy rodzinie jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Bezpośrednia pomoc rodzinie i poradnictwo socjalne dla rodzin prowadzone jest na najniższym poziomie organizacyjnym w ośrodkach pomocy społecznej przez pracowników socjalnych pracujących bezpośrednio z rodziną w środowisku.

Rodzinie dotkniętej bądź zagrożonej kryzysem, a także dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej pomoc zapewniają trzy całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze, w tym dwie typu socjalizacyjnego w Zwierzyńcu i jedna typu wielofunkcyjnego w Łabuniach, które posiadają łącznie 90 miejsc oraz 7 placówek wsparcia dziennego (w tym dwie ponadlokalne). Placówki te zapewniają dzieciom całodobową ciągłą lub okresową opiekę, wychowanie, zaspokajają niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne. Udzielają pomocy w nawiązywaniu kontaktów dzieci z rodzicami i osobami bliskimi. W ramach pracy z rodziną naturalną dziecka współpracują z ośrodkami pomocy społecznej. Formą organizacyjną placówek są mieszkania dla grup usamodzielnienia, w których wychowankowie przygotowują się do samodzielnego życia.

W okresie 1999- 2006 roku funkcjonowało 93 rodziny zastępcze, w tym 11 rodzin niespokrewnionych z dzieckiem. Przebywało w nich 116 dzieci. Rodziny zastępcze korzystały z pomocy w formie świadczeń pieniężnych na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci oddanych im pod opiekę.

Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonują 4 domy pomocy społecznej dla 348 osób, zapewniające kompleksowe wsparcie osobom w podeszłym wieku i osobom niepełnosprawnym, w tym:

- Dom Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych fizycznie w Krasnobrodzie, z ogólną liczbą 150 miejsc,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób /mężczyzn/ psychicznie chorych w Majdanie Wielkim, z ogólną liczbą 64 miejsc,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób /kobiet/ psychicznie chorych w Ruskich Piaskach, z ogólną liczbą 59 miejsc,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób /kobiet/ niepełnosprawnych intelektualnie w Klemensowie, z ogólną liczbą 75 miejsc.

Domy Pomocy Społecznej w Krasnobrodzie i w Majdanie Wielkim w 2007 roku osiągną określony przepisami Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 roku w sprawie domów pomocy społecznej / Dz. U Nr 217 poz. 1837/ standard podstawowych usług i będą mogły się ubiegać o wydanie przez Wojewodę Lubelskiego zezwolenia na prowadzenie domu.

Dom Pomocy Społecznej w Klemensowie usytuowany jest w obiekcie zabytkowym i osiągnięcie standardu było niemożliwe, dlatego też pozyskano bazę lokalową po Szkole Podstawowej w Szczepieszynie, ul. Błonie 117 z przeznaczeniem na dom pomocy społecznej. Po rozbudowie i modernizacji budynku przeniesione zostaną mieszkanckie z Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie. W 2010 roku Dom Pomocy Społecznej w Szczepieszynie w pełni osiągnie określony standard podstawowych usług określony Rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej.

Opracowany program naprawczy Domu Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach przewiduje modernizację budynku, adaptację strychu a przez to zwiększenie liczby pokoi mieszkalnych, wybudowanie szybu windowego, a także wykonanie remontów dostosowujących budynek do osiągnięcia w 2010 roku standardu podstawowych usług.

Od 1 października 2005 roku na terenie powiatu zamojskiego funkcjonuje Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Niepełnosprawnych Intelaktualnie w Krasnobrodzie dla 20 osób. Ośrodek jest ogniwem wsparcia społecznego dla osób przewlekle chorych psychicznie i niepełnosprawnych intelektualnie, mających trudności w życiu rodzinnym lub społecznym. Podstawowym zadaniem Ośrodka jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności uczestników zajęć, które są im niezbędne do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia oraz szeroko rozumianej integracji społecznej.

12.3. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych

Dostępne dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych, zarówno w kraju jak i powiecie, są niepełne i niejednorodne. Dane należy, więc traktować jako szacunkowe. Do przeprowadzenia analizy wykorzystano dane statystyczne opublikowane przez GUS, dane ze spisu powszechnego z 2002 roku i dane z PFRON. Szacuje się, że problem niepełnosprawności w powiecie zamojskim dotyczy ogółem 22.694 osób, z tego prawie 17.813 osób, co stanowi ponad 16% ogółu mieszkańców powiatu.

Potrzeby niepełnosprawnych ujawniają się w sferach:

- społecznej,
- zdrowotnej,
- materialnej,
- kulturalno – oświatowej,
- psychologicznej.

Osoby niepełnosprawne mają takie same prawa i obowiązki jak wszyscy inni obywatele, wskazane są więc wszelkie działania likwidujące przeszkody na drodze do ich pełnego uczestnictwa w życiu. W związku z tym, Uchwałą Nr XXVIII/161/2006 Rady Powiatu Zamojskiego z dnia 27 lutego 2006 roku przyjęto do realizacji „Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2006 – 2008”. Uchwalony program stanowi podstawę do opracowania i realizacji programów celowych na rzecz osób niepełnosprawnych i uzyskania dodatkowych środków finansowych. Głównym celem programu jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym podstawowych warunków do równoprawnego, samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

13. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

13.1. Policja

Od 31 grudnia 2004r. do 16 kwietnia 2005r. zmieniła się struktura organizacyjna Komendy Miejskiej Policji w Zamościu.

W dniu 31 grudnia 2004r. został zlikwidowany Komisariat Policji w Zamościu, a 16 kwietnia 2005r. Komisariat Policji w Szczebrzeszynie. W miejsce tych komórek zostały utworzone Posterunki Policji.

Komenda Miejska Policji swoim działaniem obejmuje rejon miasta i gminy Zamość, zaś 14 nowo utworzonych posterunków policji obejmuje swoim działaniem pozostałą część powiatu, tj. PP Krasnobród teren gm. Krasnobród, PP Adamów teren gm. Adamów, PP Sułów teren gm. Sułów, PP Komarów teren gm. Komarów, PP Grabowiec teren gm. Grabowiec, PP Łabunie teren gm. Łabunie, PP Miączyn teren gm. Miączyn, PP Sitno teren gm. Sitno, PP Skierbieszów teren gm. Skierbieszów, PP Stary Zamość teren gm. Stary Zamość,

PP Radecznicza teren gm. Radecznicza, PP Zwierzyniec teren gm. Zwierzyniec, PP Szczecbrzeszyn teren gm. Szczecbrzeszyn, PP Nielisz teren gm. Nielisz.

Ponadto w ramach Komendy Miejskiej Policji w Zamościu od dnia 01 stycznia 2005r. nastąpiło podzielenie Sekcji Prewencji na dwa oddzielne pionosy: Sekcję Patrolowo – Interwencyjną oraz Sekcję Prewencji.

Najważniejszym zadaniem policjantów z Komendy Miejskiej Policji w Zamościu jest słuzenie mieszkańcom powiatu zamojskiego poprzez koncentrowanie działalności na:

- zapewnienie ochrony życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym ładu w miejscach publicznych oraz środkach komunikacji publicznej i bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw i wykroczeń;
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z zainteresowanymi organami państwowymi, samorządowymi oraz organizacjami społecznymi;
- prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych.

W 2006 r. Komenda Miejska Policji w Zamościu wszczęła łącznie 3706 postępowań przygotowawczych (w 2005 r. – 3868), tj. o 162 mniej niż w porównywalnym okresie 2005 roku, wśród których:

- stwierdzono 3925 przestępstw (w 2005 roku – 4195), tj. spadek o 270,
- wykryto 3200 przestępstw (w 2005 roku – 3459), tj. spadek o 259,
- ustalono 2704 podejrzanych (w 2005 roku – 2936), tj. spadek 232,
- zakończono 4067 postępowań przygotowawczych (w 2005 roku – 4412), tj. spadek o 345.

W kategoriach, przestępstw najbardziej dokuczliwych społecznie, odnotowano następującą ilość przestępstw stwierdzonych:

- kradzież cudzej rzeczy – 500 (w 2005 r. - 483), tj. wzrost o 17,
- kradzież z włamaniem – 380 (w 2005 r. - 481), tj. spadek o 36,
- rozbój i wymuszenie rozbójnicze – 196 (w 2005 r. – 168), tj. wzrost o 28,
- bójka i pobicie – 63 (w 2005 r. – 77), tj. spadek o 14.

W 2006 r. w powiecie zamojskim wszczęto 273 postępowań w sprawach o przestępstwa gospodarcze (w 2005 r. – 271), tj. wzrost o 2 w przeprowadzonych postępowaniach stwierdzono 424 przestępstwa (w roku 2005 – 463), tj. spadek o 39, wykryto 426 (w roku 2005 – 446), tj. spadek o 20. przyczyniło się to do wzrostu wskaźnika wykrywalności, który na koniec roku 2006 wyniósł 98,8 (w roku 2005 – 96,3), tj. wzrost o 2,5.

Analizując stan zagrożenia przestępczością gospodarczą zwrócić uwagę należy na poprawę w zakresie ujmowania przestępstw korupcyjnych. W ocenianym okresie wszczęto 26 (w roku 2005 – 10), tj. więcej o 16 postępowań.

Pozytywnie należy oceniać działania podjęte w kwestii zwalczania przestępczości narkotykowej i związanym z tym represjonowaniem sprawców. W ocenianym okresie wszczęto 55 postępowań (w 2005 r. – 37), tj. więcej o 18.

W 2006 r. podejmowano także działania i przedsięwzięcia ukierunkowane na ujawnianie nietrzeźwych nieletnich, jak i faktów sprzedaży nieletnim napojów alkoholowych. Wszczęto 4 (w roku 2005 – 12), tj. spadek o 8 przestępstw z art. 208 kk (rozpijanie małoletniego) oraz 8 (w roku 2005 – 17), tj. spadek o 9 z art. 43 Ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi (spożywanie alkoholu w miejscach publicznych).

W ocenianym okresie na terenie powiatu zamojskiego policjanci KMP Zamość ujawnili ogółem 29665 wykroczeń (w 2005 r. – 35029), tj. o 5364 mniej. W strukturze ujawnionych wykroczeń dominowały wykroczenia w ruchu drogowym, których stwierdzono 22032, wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego, których stwierdzono 1666 oraz wykroczenia przeciwko przepisom o wychowaniu w trzeźwości, których stwierdzono 1498.

Komenda Miejska Policji w Zamościu prowadzi stałe działania propagujące znajomość programów prewencyjnych w środowisku przedstawicieli władz samorządowych i społeczności lokalnych. W minionym roku zrealizowano działania prewencyjne „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczne wakacje”, „Jestem bezpieczny”, „Co to jest czyn karalny”, „Pusta ławka STOP”, „Uwaga pies – czy pies musi gryźć”.

Analizując stan bezpieczeństwa i porządku publicznego uwzględnić należy liczbę wypadków drogowych i ich ofiar.

Na przestrzeni 2006 r. w powiecie zamojskim zaistniało 170 wypadków drogowych (w 2005 r. - 213) w wyniku których śmierć poniosło 25 osób (w 2005 r. - 22), a 196 zostało rannych (w 2005 r. - 271).

W 2006 r. nastąpił niemal dwukrotny wzrost procentowego wskaźnika wartości odzyskiwanych – 7,7 % (4,0 % w 2005 r.), tj. wzrost o 3,7 %. Znaczny wzrost wartości odzyskiwanego mienia nastąpił również w przestępstwach gospodarczych 10,5 % (4,3 % w 2005 r.), tj. wzrost o 6,2 %.

W celu poprawy uzyskiwanych wyników pracy, podejmowane w 2007 r. działania ukierunkowane zostaną m.in. na:

- stałe monitorowanie spraw umorzonych z powodu niewykrycia sprawców ukierunkowane na ich ustalenie,
- zabezpieczanie i zajmowanie ujawnionych składników majątkowych u sprawców przestępstw,
- systematyczne instruktaże i szkolenia funkcjonariuszy ukierunkowane na podnoszenie poziomu pracy dochodzeniowo – śledczej, jak i prewencyjnej,
- systematykę działań edukacyjnych kształtujących świadomość nieletnich w zakresie rozpoznawania granicy pomiędzy zabawą, a czynem karalnym,
- wzmoczenie nadzoru nad znanymi nieletnimi sprawcami czynów karalnych, co winno znaleźć odzwierciedlenie w ilości założonych „kart nieletniego”, a także w liczbie przeprowadzonych indywidualnych rozmów profilaktycznych w obecności rodziców lub prawnych opiekunów,
- właściwe organizowanie, zadaniowanie i rozliczanie służb prewencyjnych,
- intensyfikację działań skierowanych wobec sprawców przestępstw narkotykowych oraz kradzieży samochodów,
- podnoszenie roli dzielnicowego jako policjanta pierwszego kontaktu,
- położenie nacisku na eliminację najczęstszych przyczyn zdarzeń drogowych (nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu, niedostosowanie prędkości, nieprawidłowe wyprzedzanie, przejeżdżanie przejść dla pieszych, skręcanie, omijanie oraz wyprzedzanie, brawura wśród młodych kierowców),
- podnoszenie kwalifikacji m.in. poprzez samokształcenie.

13.2. Straż pożarna

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej mająca siedzibę w Zamościu zasięgiem działania obejmuje miasto Zamość oraz powiat zamojski. W skład KM PSP wchodzi jednostki włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSR-G), tj.: Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP (JRG PSP) w Zamościu i Szczebrzeszynie. Z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi współpracują ochotnicze straże pożarne działające

na terenie powiatu i włączone do KSR-G tj.: OSP Potoczek i OSP Suchowola (gmina Adamów), OSP Grabowiec i OSP Grabowiec - Góra, OSP Komarów, OSP Zubowice (gmina Komarów), OSP Krasnobród, OSP Majdan Wielki, OSP Stara Huta (miasto – gmina Krasnobród), OSP Łabunie, OSP Miączyn, OSP Horyszów (gmina Miączyn), OSP Sitno, OSP Skierbieszów, OSP Wierzba (gmina Stary Zamość), OSP Mokre i OSP Białowola (gmina Zamość), OSP Niedzieliska (miasto-gmina Szczepleszyn), OSP Sułów, OSP Złójec (gmina Nielisz), OSP Radecznicza, OSP Latyczyn (gmina Radecznicza), OSP Zwierzyniec.

W gminach (miastach gminach) działają również Ochotnicze Straże Pożarne nie włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w następującej ilości:

Krasnobród - 9	Komarów - 10	Sitno - 9
Szczepleszyn - 10	Łabunie - 6	Skierbieszów - 19
Zwierzyniec - 8	Miączyn - 9	Stary Zamość - 9
Adamów - 8	Nielisz - 12	Sułów - 12
Grabowiec - 14	Radecznicza - 15	Zamość - 10

Ogółem na terenie powiatu utworzonych jest 183 OSP, z tego 23 włączonych jest do KSR-G o łącznym stanie osobowym 4377 strażaków – ochotników.

Tabela zdarzeń na terenie powiatu zamojskiego w latach 2001-2006

Lp.	Rodzaj zdarzenia	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.	Pożary	433	551	744	506	532	614
2.	Miejscowe zagrożenia	506	624	760	588	586	831
3.	Fałszywe alarmy	32	41	56	36	56	62
Ogółem		971	1216	1563	1130	1174	1507

IV. ANALIZA SWOT POWIATU ZAMOJSKIEGO

Mocne strony

- Przygraniczne położenie regionu.
- Droga ekspresowa S-17 i LHS.
- Korzystna struktura demograficzna w miastach.
- Duże zasoby siły roboczej.
- Tania siła robocza.
- Korzystna struktura wieku ludności (struktury młodsze niż przeciętnie w miastach).
- Duża atrakcyjność turystyczna Zamościa - UNESCO, walory przyrodniczo-turystyczne "Roztocza" oraz dobrze rozwinięta baza turystyczna.
- Występowanie materiałów do produkcji budowlanej.
- Bardzo dobry stan środowiska naturalnego.
- Dogodne warunki glebowo-klimatyczne dla produkcji rolnej.
- Dobre wyposażenie rolnictwa w zmechanizowany sprzęt.
- Wysoka kultura upraw roślin przemysłowych.
- Bliskość potencjalnego rynku zbytu towarów rolnych i przemysłowych na wschód.
- Dobra baza leczenia szpitalnego i ambulatoryjnego.
- Dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego w Zamościu.
- Bogate dziedzictwo historyczne - liczne cenne zabytki kultury materialnej.

Słabe strony

- Najsłabiej zurbanizowany region w Polsce.
- Starość demograficzna wsi.
- Niski poziom wykształcenia ludności szczególnie na wsi.
- Nadwyżki siły roboczej i ukryte bezrobocie na wsi.
- Niezbyt wysoka jakość siły roboczej.
- Monofunkcyjny (rolniczy) charakter gospodarki.
- Brak nowoczesnych gałęzi gospodarki.
- Niewystępowanie transferu nowych technologii.
- Słaba sieć instytucji wspierania przedsiębiorczości.
- Słabe zaplecze kadrowe instytucji okołobiznesowych.
- Brak systemu informacji gospodarczej i handlowej.
- Wyposażenie w infrastrukturę poniżej średniej krajowej.
- Niższe niż średnie krajowe dochody mieszkańców, przedsiębiorstw i samorządów.
- Słaba promocja i poziom usług turystycznych.
- Dysproporcje rozwoju pomiędzy poszczególnymi gminami.
- Wysoki wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie.
- Niski poziom warunków życia na wsi.
- Zły stan dróg publicznych, brak nowoczesnych rozwiązań drogowych.
- Brak zorganizowanego rynku zbytu na towary rolne.
- Duże dysproporcje pomiędzy gminami pod względem infrastruktury komunalnej.

Szanse

- Wschodnia granica Unii Europejskiej.

- Rewitalizacja transportu kolejowego UE - Rosja za pomocą LHS.
- Rozbudowa infrastruktury przejść granicznych.
- Rozwój instytucjonalnej współpracy transgranicznej i przygranicznej.
- Poprawa sytuacji gospodarczej i transformacja gospodarcza na Ukrainie i Białorusi.
- Wzrost inwestycji gminnych w infrastrukturę.
- Rosnący poziom edukacji społeczeństwa.
- Rozwój technologii informatycznych i nowej gospodarki.
- Znaczące zasoby pracy w regionie.
- Wykorzystanie środków pomocowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
- Występowanie objawów kryzysu przemysłowej produkcji rolno-żywnościowej w Unii Europejskiej.
- Wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw przez inicjatywy rządowe i europejskie.
- Realizacja planów budowy rurociągu Odessa-Brody-Gdańsk.
- Rozwój szkolnictwa.
- Wykreowanie mody na alternatywny model spędzania czasu wolnego - ekologia, naturalne otoczenie, hippika, turystyka zainteresowań, folklor, dziedzictwo kulturowe.
- Rozwój instytucjonalnych form opieki społecznej.
- Rozwój przemysłu rolno-spożywczego.

Zagrożenia

- Wzrost bezrobocia.
- Marginalizacja regionu w skali kraju i Unii Europejskiej (peryferyjność).
- Zamykanie i uszczelnianie granic po stronie polskiej i ukraińskiej.
- Dalsza degradacja gospodarek Ukrainy i Białorusi.
- Odływ wykształconej i przedsiębiorczej młodzieży.
- Postępująca polaryzacja rozwoju gospodarczego regionów Polski.
- Brak zainteresowania regionem inwestorów krajowych i zagranicznych.
- Brak kapitału miejscowego.
- Przedłużający się stan słabości infrastrukturalnej regionu.
- Elementy polityki makroekonomicznej - stopy procentowe, inflacja, drogi.
- Opóźnienia w realizacji inwestycji w infrastrukturę drogową i przygraniczną.

V. MISJA I CELE STRATEGICZNE

1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU.

Strategia rozwoju powiatu zamojskiego została opracowana zgodnie z powszechnie przyjętymi zasadami i obowiązującymi w tym zakresie procedurami. Kluczowy udział w wyznaczeniu celów strategicznych oraz programów realizacyjnych powiatu miał Zamojsko-Roztoczański Związek Gmin. Należy podkreślić, iż cała strategia jest silnie powiązana z opracowanymi strategiami miast i gmin powiatu. Część zadań zawartych w strategiach lokalnych, jak i strategii powiatowej powinna być traktowana jako przedsięwzięcia wspólne, realizowane przez dwa szczeble administracji samorządowej. Ponadto cele strategiczne oraz programy rozwoju powiatu są zgodne z kierunkami strategii rozwoju województwa lubelskiego. W wyniku analiz i dyskusji wyznaczono misję powiatu, cele strategiczne do roku 2020.

1.2. Misja powiatu zamojskiego

Misja – jest pojęciem, pod którym w strategii rozumie się szczególną rolę jaką ma do spełnienia powiat.

Misją Powiatu Zamojskiego jest zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturowego, w którym będą stworzone warunki dla:

- nowoczesnego i wydajnego rolnictwa zdolnego do konkurowania na wspólnym rynku UE,
- rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, wymiany towarów i usług związanych głównie z przetwórstwem rolno-spożywczym,
- wykorzystania zasobów związanych z tzw. „rentą położenia” tj. bezpośredniej bliskości ze wschodnią granicą celną Unii Europejskiej.

1.3. Cele strategiczne i programy.

Przed strategią na najbliższe 13 lat postawiono trzy podstawowe cele strategiczne. Stopień ich osiągnięcia będzie zarazem stopniem skutecznego realizowania strategii. Opisane poniżej programy i szczegółowe zadania winny prowadzić do osiągnięcia jednego z poniższych celów.

Cele strategiczne i programy realizacyjne powiatu zamojskiego do 2020 roku.

1. Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich.
2. Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji.
3. Rozwój infrastruktury lokalnej.

Należy przyjąć, iż strategia zostanie w pełni zrealizowana wyłącznie pod warunkiem osiągnięcia wszystkich trzech celów. Każdy z celów strategicznych będzie osiągnięty poprzez uruchomienie odpowiednich programów realizacyjnych.

Przyjęto do realizacji następujące programy:

1. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej.
2. Wielokierunkowy rozwój działalności gospodarczej i alternatywnych dochodów dla mieszkańców wsi.

- 3. Stymulowanie rozwoju turystyki.**
- 4. Wspieranie rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.**
- 5. Wprowadzenie systemu promocji i ułatwień dostępu do kapitału.**
- 6. Promocja powiatu.**
- 7. Ochrona środowiska naturalnego.**
- 8. Dostosowanie systemu i programu kształcenia do wymogów rynku pracy.**
- 9. Rozwój infrastruktury społecznej.**

1.4. Zadania operacyjne

Najbardziej szczegółowym elementem strategii rozwoju są zadania. Wszystkie zadania są realizowane w ramach określonych wcześniej programów. Każde z nich musi prowadzić do osiągnięcia jednego z trzech celów strategicznych.

W wyniku prac zespołu oraz konsultacji na poziomie lokalnym uzgodniono, iż w latach 2007-2020, w powiecie zamojskim realizowane będą następujące zadania operacyjne (szczegółowe), które zostały pogrupowane w/g sfer rozwoju.

rozwój przestrzenny

- Współtworzenie programu gospodarki wodno-ściekowej zlewni rzeki Wieprz i zbiornika wodnego w Nieliszu.
- Opracowanie programu zalesienia terenów porolniczych.
- Program budowy i modernizacja dróg publicznych sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich.
- Budowa i modernizacja infrastruktury lotniczej.
- Wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych.
- Tworzenie warunków do inwestycji energetycznych i telekomunikacyjnych.

rozwój społeczny

- Współdziałanie z Komendą Miejską Policji w opracowaniu programu poprawy bezpieczeństwa publicznego a z Komendą Miejską Straży Pożarnej - programu poprawy bezpieczeństwa przeciwpożarowego.
- Opracowanie programu podwyższania standardów w funkcjonujących domach dziecka i domach pomocy społecznej.
- Rozwiązywanie problemu długookresowej opieki zdrowotnej i społecznej nad samotnymi osobami w podeszłym wieku.
- Modernizacja bazy lokalowej i podwyższenie standardu kształcenia.
- Koordynacja działań w sferze edukacji i zatrudnienia.
- Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

rozwój gospodarczy

- Utworzenie Zamojskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości na rzecz pomocy MŚP na terenie miast i gmin powiatu.
- Umacnianie punktu doradztwa dla MSP w ramach filii Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny oraz Lubelskiej Fundacji Rozwoju.
- Opracowanie profesjonalnych materiałów promocyjnych.
- Upowszechnianie informacji o dostępnych źródłach finansowania zewnętrznego.

- Wspólne działania promocyjne lokalnych MSP.
- Utworzenie bazy danych o biznesie zamojskim i możliwościach inwestowania.
- Organizowanie zmiany i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.
- Wspieranie powstawania grup producenckich i zakładów przetwórstwa rolnospożywczego, szczególnie w zakresie produkcji biopaliw.
- Współtworzenie systemu informacji rynkowej dla rolników.
- Promocja walorów turystycznych Powiatu Zamojskiego.
- Ochrona dziedzictwa narodowego i dóbr kultury.
- Edukacja agroturystyczna wśród mieszkańców.
- Rozwój współpracy międzyregionalnej.
- Współpraca z gminami i organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju turystyki.

rozwój środowiska naturalnego

- Kreowanie ponadgminnych działań w zakresie ochrony środowiska.
- Współtworzenie programu gospodarki wodno-ściekowej zlewni rzeki Wieprz.
- Zalesianie terenów porolniczych.
- Scalanie gruntów.
- Wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych.

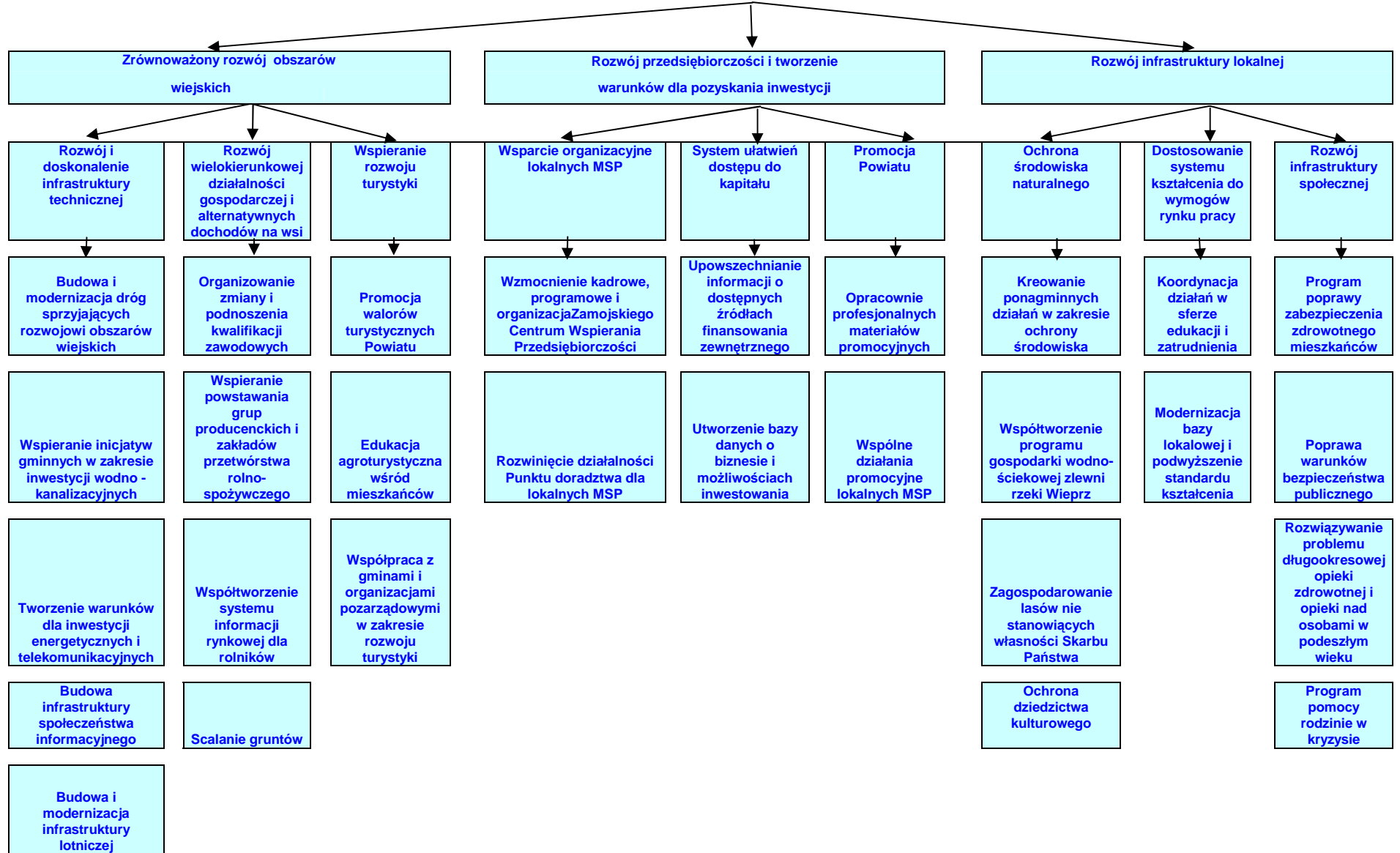
rozwój prawno-organizacyjny

- Współpraca z gminami i organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju turystyki.
- Opracowanie profesjonalnych materiałów promocyjnych.
- Współtworzenie programu gospodarki wodno-ściekowej zlewni rzeki Wieprz i zalewu "Nielisz".
- Wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych
- Tworzenie warunków dla inwestycji energetycznych i telekomunikacyjnych.
- Powołanie Rady Koordynacyjnej ds. systemu oświaty.
- Opracowanie programu poprawy zabezpieczenia zdrowotnego mieszkańców.
- Opracowanie programu poprawy bezpieczeństwa publicznego i przeciwpożarowego.

2. CELE STRATEGICZNE, PROGRAMY I ZADANIA OPERACYJNE NA POSZCZEGÓLNE LATA.

W efekcie przeprowadzonych prac osiągnięto pełną strukturę strategii, zawierającą cele strategiczne, programy oraz zadania operacyjne. Struktura ta została zaprezentowana na poniższym schemacie.

POWIAT ZAMOJSKI

3. ZGODNOŚĆ CELÓW STRATEGII ROZWOJU POWIATU ZAMOJSKIEGO ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Jednym z trzech głównych celów strategicznych powiatu zamojskiego na lata 2007 – 2020 jest rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich poprzez rozwijanie i unowocześnianie infrastruktury technicznej, wielokierunkowy rozwój działalności gospodarczej i alternatywnych dochodów mieszkańców wsi, a także stymulowanie rozwoju turystyki.

Poprawa stanu infrastruktury technicznej powinna nastąpić poprzez budowę i modernizację dróg oraz infrastruktury lotniczej sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich, co jest zbieżne z jednym z priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020, zakładającym zwiększenie atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego poprzez poprawę jego dostępności komunikacyjnej. Strategia województwa przewiduje również polepszenie jakości życia mieszkańców, dostęp do infrastruktury teleinformatycznej oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. W pełni kompatybilne z tym zapisem są założenia Strategii Powiatu Zamojskiego na lata 2007 – 2020, przewidujące wspieranie inicjatyw gminnych w zakresie inwestycji wodno-kanalizacyjnych, tworzenie warunków dla inwestycji w zakresie usług energetycznych i telekomunikacyjnych oraz budowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

Wielokierunkowy rozwój działalności gospodarczej i alternatywnych dochodów mieszkańców wsi na terenie powiatu zamojskiego w latach 2007 - 2020 ma być realizowany w drodze zorganizowania zmiany i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, pomocy w tworzeniu się grup producenckich i zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz współtworzenia systemu informacji rynkowej dla rolników. Założenia te są kompatybilne z zapisami strategii województwa, która przewiduje wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy, restrukturyzację tradycyjnych gałęzi regionalnej gospodarki i dostosowywanie jej do reguł wspólnego rynku, podnoszenie konkurencyjności regionalnego agrobiznesu, a także wzrost zatrudnienia i lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich w regionie. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego zaznacza równoległe potrzebę wspierania integracji społecznej i ograniczania poziomu ubóstwa w regionie oraz wskazuje na potrzebę specjalizacji województwa w wybranych sektorach produkcji i usług cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności.

Stymulowanie rozwoju turystyki na terenie powiatu zamojskiego przejawiać się będzie w działaniach na rzecz promocji walorów turystycznych Ziemi Zamojskiej oraz edukacji turystycznej, wśród mieszkańców powiatu. Strategia powiatu przewiduje w tym celu współpracę z gminami i organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju turystyki.

Kolejnym celem strategicznym powiatu zamojskiego jest rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji poprzez promocję powiatu, wprowadzenia systemu promocji i ułatwień dostępu do kapitału, wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost poziomu ich innowacyjności przewidziane w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, znajdują swoje odzwierciedlenie także w Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego. Nasza strategia przewiduje wzmocnienie kadrowe, programowe i organizację Zamojskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości oraz rozwinięcie działalności Punktu Doradztwa dla małych i średnich przedsiębiorstw. Dokument ten zakłada również wprowadzenie systemu promocji i ułatwień dostępu do kapitału, upowszechnianie informacji o dostępnych źródłach finansowania zewnętrznego, utworzenie bazy danych o biznesie i możliwościach inwestowania.

W ramach promocji powiatu przewidziano opracowanie profesjonalnych materiałów promocyjnych, rozwój współpracy międzyregionalnej oraz wspólne działania lokalnych

małych i średnich przedsiębiorstw. Działania promocyjne powiatu zamojskiego wpisują się do zadań Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, określających kierunki poprawy skuteczności promocji regionu i zdolności do przyciągania inwestycji z zewnątrz.

Ostatnim z głównych celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego jest rozwój infrastruktury lokalnej poprzez trójtorowe działanie polegające na ochronie środowiska naturalnego, dostosowaniu systemu kształcenia do wymogów rynku pracy oraz na rozwoju infrastruktury społecznej.

W odniesieniu do zadań ochrony środowiska naturalnego strategia powiatu zakłada kreowanie działań ponadgminnych, współtworzenie programu gospodarki wodno-ściekowej zlewni rzeki Wieprz, zagospodarowanie lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa oraz ochronę dziedzictwa kulturowego. Powyższe zapisy są kompatybilne i wpisują się w treść strategii województwa, która przewiduje zachowanie i wzmacnianie różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej Lubelszczyzny.

W powiecie zamojskim dostosowywanie systemu kształcenia do wymogów rynku pracy będzie się odbywać poprzez koordynację działań w sferze edukacji i zatrudnienia, a także modernizacji bazy lokalowej i podwyższenia standardu kształcenia. Równolegle, także strategia województwa zakłada podniesienie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców regionu. Jednym z jej głównych punktów jest rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy.

W zadaniach rozwoju infrastruktury społecznej powiatu przewidziano program poprawy zabezpieczenia zdrowotnego mieszkańców, poprawę warunków bezpieczeństwa publicznego, rozwiązywanie problemu długookresowej opieki zdrowotnej i opieki nad osobami w podeszłym wieku, a także program pomocy rodzinie w kryzysie. Podobne zapisy zawarto w Strategii Wojewódzkiej – poprawa bezpieczeństwa i ładu publicznego, wspieranie integracji społecznej i ograniczanie poziomu ubóstwa, wzmocnienie i wykorzystanie kapitału kulturowego i społecznego w regionie, rozwój ośrodków miejskich, poprawa jakości życia mieszkańców województwa, zwłaszcza zamieszkujących tereny wiejskie.

VI. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITORINGU

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania projektu i jego zgodności z postawionymi założeniami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby efektywnie kojarzyć je z innymi przedsięwzięciami realizowanymi na obszarze powiatu.

Organami powiatu odpowiedzialnymi za monitorowanie i ocenę realizacji planu są:
Rada Powiatu i Zarząd Powiatu

Monitorowanie realizacji strategii odbywać się będzie na podstawie sprawozdań budżetowych i finansowych jednostek organizacyjnych powiatu oraz innych dokumentów.

Ocena realizacji strategii pod względem finansowym odbywać się będzie na podstawie sprawozdań kwartalnych, półrocznych i rocznych z wykonania planu wydatków, natomiast pod względem merytorycznym na podstawie sprawozdań.

VII. KATALOG PROGRAMÓW I ZADAŃ

W niniejszym dokumencie zawarto szczegółowe opisy 28 zadań składających się na Strategię Rozwoju Powiatu Zamojskiego.

Każdy opis zawiera następujące elementy:

- określenie celu strategicznego, do którego powinno prowadzić zadanie szczegółowe,
- opis zadania – jest to główny element – możliwie szeroko prezentujący zakres realizacyjny, wskazujący odpowiedzialnych za realizację i szacunkowy koszt,
- źródło finansowania – wskazane w każdym przypadku,
- data rozpoczęcia i zakończenia realizacji zadania. Tylko w takim układzie możliwe jest prowadzenie skutecznej kontroli realizacji założeń strategii.

Źródła finansowania zadań strategii

Podstawą finansowania zadań będą budżety powiatu i gmin. Tradycyjnie już samorządy korzystają z dofinansowania zadań w formie dotacji lub pożyczek z następujących źródeł:

- fundusze celowe, w tym: ochrony środowiska i gospodarki wodnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych, ochrony gruntów rolnych, gospodarki zasobem geodezyjnym i kartograficznym,
- dotacje z budżetu państwa, m. in. w ramach kontraktu dla Województwa Lubelskiego i programów resortowych.

Szansą pozyskania środków, zwłaszcza na inwestycje infrastrukturalne, jest także partnerstwo publiczno – prywatne.

Ponadto w najbliższych latach samorządy będą mogły wykorzystać środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej i innych mechanizmów finansowania stosowanych przez instytucje międzynarodowe.

Warunkiem pozyskania środków zewnętrznych będzie konieczność złożenia stosownych dobrze udokumentowanych wniosków.